

מהדורת חג
מורחבת
64 עמודים

זאת ה'טת

האזינו-סוכות-שמח"ת תש"פ

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב **יצחק גינזבורג** שליט"א

גַּל עֵינַי וְאַבְיָטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ

האזינו - הסגולה

להפרעות **קשב וריכוז**

04

הסיפור החסידי 41
הרבי המהר"ש

הסיפור החסידי 44
רבי י"י מפולגנה ור' ייב"י

מענות ותשובות 46
תשובות הרב לשואלים

רמז בפרשה 48
פרשת האזינו

רמז בפרשה 49
פרשת וזאת הברכה

המדור **אליהם** 52
ארבעה מיני אחדות

המדור **אליהם** 53
שמחתה של התורה

"האזינו השמים" 03
אוה"ח על הפרשה

"הצור תמים פעלו" 04
ביאור במאמר הרבי המהר"ש

"כ"ח עתים בספר קהלת" 06
סוד הזמן (3)

הנשים והזמן בספר קהלת 07
סוד הזמן (4)

"אני והו הושיעה נא" 15
שמחת בית השואבה תשס"ח

"מפי עצמו" 28
יחודו של חומש דברים

"לבא לפומא גליא" 32
מאמר לשמחת תורה

מעין גנים 37
"הוי' בדד ינחנו"

ארבע מהפכות 38
מהפכה שניה - טעמי האיסור

הקדמת המערכת

שבת שלום ו"זמן שמחתנו" שמח לכל הקוראים. עם פרוש החג מוגש בפניכם גליון **ואביטה** נוסף, מלא וגדוש בדברי תורה והתוועדויות מכל טוב, לקראת הימים הבעל"ט.

מה בגליון החגיגי?

נפתח עם שיעור נפלא ששמענו **בשבת אחים בשבת שובה בכפר חב"ד** [ויישר כח גדול למארגנים. הרב שמח בכל מי שהגיע וישמח שבע"ה יגיעו יותר בפעמים הבאות בע"ה] — **"האזינו השמים"**, שיעור בפירוש אוה"ח על פרשת האזינו, בו — אגב חמישה פירושים על הפסוק הראשון — התבארו שלל עניינים. מתי אפשר לפרש אחרת מחז"ל, תיקון להפרעת קשב וריכוז ועוד. משם נעבור לביאור במאמר הרבי המהר"ש [אותו הרבי עורר ללמוד ביי"ג תשרי החל בשבת] **"הצור תמים פעלו"**, בו התבאר היחס בין מאמר חז"ל "כל האומר הקב"ה ותן יוותרו מעיו" לבין מדת "ארך אפים", בנגלה ובחסידות. את שני השיעורים הבאים **בסוד הזמן**, שמרנו (מניסן) לחג הסוכות בו נוהגים לקרוא/ללמוד את **מגילת קהלת**. בשיעור **כ"ח עתים בספר קהלת**, עוסק הרב בכ"ח העתים, מושגי זמן מובהקים, והופעתם בימות השבוע והחדש כשהפרק השני עובר להתבוננות פרטית ב"עת ללדת ועת למות" **עם הקשר רלוונטי לימינו אנו**. בשיעור **הנשים והזמן בספר קהלת** העמיק הרב עוד בסוד הזמן ובקשר שלו ליחס שלמה לנשים בספר קהלת ובהתגלות הכל ב"צלם אלהים" של האדם. בשיעור **"אני והו הושיעה נא"** משמחת בית השואבה תשס"ח התבארו שבעה פירושים ל"אני והו", כנגד שבע ההקפות [ולפי סדר הספירות, כמובן]. בהמשך נעבור למאמר העוסק ביחודו של חומש דברים — הנקרא בליל הושענא-רבה ומסתיים בשמחת-תורה — אותו אמר משה רבינו **מפי עצמו**. נחתום בקטע קצר ומתוק לשמחת תורה — **"לבא לפומא גליא"** — מתוך התוועדות בשנת תש"ע בו מסביר הרב מדוע ה' שמח בנו ובתורה ביום שמיני עצרת.

במדור **מעין גנים** לפרשת האזינו (המסיים את הסבב שפתחנו בבראשית) נתבונן בפסוק **"הוי' בדד ינחנו ואין עמו א-ל נכר"** ובעבודת "בכל דרך דעהו". **בארבע מהפכות** נמשיך עם המהפכה השניה ונלמד על **טעמי האיסור** נטילת שכר על לימוד תורה. **ובסיפור החסידי, בתלת הוי חזקה, עם בעלי ההילולות הרבי המהר"ש, רבי יעקב יוסף מפולנאה ורבי ייב"י מאוסטראה. במענות ותשובות** נקרא על קשיים בלידה ושמחה בהריון ועל לימוד תורה לרווקים בנושאים מסוימים. **ברמז בפרשה**, פעמיים כי טוב, עיון והתבוננות בפסוקי הפרשיות האזינו וזאת הברכה. נחתום עם **המדור לילדים**, שאף הוא נכפל לטובה. במדור לחג הסוכות ילמד אותנו רזי על **ארבעה מיני אחדות**. ובמדור לשמחת תורה — **שמחתה של התורה** — נלמד מדוע רוקדים עם ספר התורה דווקא כשהוא סגור.

הודעות:

כידוע מהאריז"ל, ערב חג הסוכות הוא הזמן בו ראוי להרבות ביותר בצדקה. עמותת **חסדי יצחק**, בהכוונת הרב יצחק גינזבורג שליט"א, מלווה משפחות רבות במהלך כל השנה בצדקה, עצה ותכנון כלכלי ובסיוע מיוחד לחגים. ניתן לתרום לעמותה בטלפון 055-6881770.

כמובן שאנחנו מחכים לראות את כולכם בשמחת בית השואבה בא' דחוח"מ סוכות בשילה הקדומה. פרטים בגב החוברת.

**שבת שלום ומבורך וחג שמח,
המערכת**

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | **עיצוב:** דעה | **אביחיל** | **מערכת:** הרב יוסי פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

"האזינו השמים"

שיעור אוה"ח האזינו

קיצור מהלך השיעור

בשבת שובה, כעלות המנחה, לימד הרב את פירוש בעל אור החיים הקדוש לפסוק הראשון בפרשת האזינו ומנה בו חמשה פירושים העולים מלמטה למעלה כנגד נרנח"י.
מעבר להעמקה בפירוש וחיפית המבנה שבו, נתבארו כמה ענינים חשובים במהלך השיעור: כיצד ומתי ניתן לפרש דברים באופן שונה ואף הפוך מחז"ל, ואף על פי כן הם נכללים ב"שבעים פנים לתורה"; סגולת פרשת האזינו ל'בעיות הדור' – הפרעות קשב וריכוז וחוסר איוון בנפש; סגולות הלימוד בעל פה שהנחילו לדורנו הבעל שם טוב, הרב המגיד ממעזריטש ואדמו"ר הזקן; המוסר החסידי שמתמקד דווקא בנשמה, בתיקון המדרגות העליונות ובגדולי הדור; אחריות הגדולים והחשובים שבדור על התנהגות ההמון; הכח להפוך את החומר לצורה; וסוד תחית המתים הטמון בשפלות.

החלה) כל החדש (עד וכולל הושענא רבה) – 'ירח דבש'. תפוח בדבש גם רומז, כידוע, לביטוי (בפיט "וכל מאמינים") "הפותח שער לדופקים בתשובה" – **פותח** אותיות **תפוח** ו"דופקים בתשובה" נוטריקון **דבש**. רואים כאן שמי שעושה תשובה צריך לדפוק – לדפוק את היצר הרע...

השאלות בפסוק

אנחנו לומדים אוה"ח הקדוש, וכבר התפללנו מנחה והתחלנו את הקריאה של האזינו. פרשת האזינו שייכת תמיד לחדש תשרי – את פרשת וילך קוראים לפעמים לפני ראש השנה (כשנצבים-וילך מחוברות) ולפעמים אחריו (כשהן נפרדות, כמו השנה) אבל פרשת האזינו היא תמיד בשנה החדשה. האוה"ח פותח, כדרכו, בשאלות – יש לו שאלות על הפסוק הראשון:

האזינו השמים וגו' יש להעיר ראשונה למה אמר ואדברה, ולא אמר על זה הדרך האזינו השמים דברי. ב' למה לא כלל אותם יחד ויאמר האזינו השמים והארץ, או שמעו שמים וארץ.

ג' למה לשמים אמר לשון האזנה ולא רץ אמר לשון שמיעה.

ד' למה לשמים אמר לשון ציווי האזינו לנוכח,

"תרין תפוחין" מר"ה עד הושענא-רבה

אחרי מוסף שרו כמה זמירות שבת והתפללו מנחה. נגנו "תקעו בחדש" ו"תרין תפוחין קדישין דנהירין תדירא דחדאן תדירא".

לפי המנהג אוכלים תפוח בדבש פעמיים בחדש תשרי – בראש השנה ובהושענא-רבה². לכן, מתאים להגיד שהתפוח של ראש השנה הוא בעיקר ה"נהירין תדירא" – הוא צד ימין של הפנים, שעיקרו אור, "באור פני מלך חיים"³. לעומתו, התפוח שאוכלים ב"זמן שמחתנו" – הושענא-רבה הוא יום רציני, אבל בתוך "זמן שמחתנו" – הוא בעיקר ה"חדאן תדירא", צד שמאל של הפנים. "לית שמאלא בהאי עתיקא"⁴, כך שהשמאל רק עוד יותר מגביר את האור והשמחה, כמובן, יש התכללות, אבל זה העיקר בכל אחד. אם כן, הניגון "תרין תפוחין" שייך לכל החדש. זה נוגע גם לשאלה עד מתי מטבילים בדבש. בפשטות, המנהג שלנו הוא לטבול בדבש (את

נרשם (מהזיכרון) ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. שבת שובה תש"פ – כפר חב"ד. א. זהר ח"ג קלג, ב.

ב. ראה אוצר מנהגי חב"ד עמ' שלג (משיחת ה"ר תשמ"ה).

ג. משלי טז, טו.

ד. זהר ח"ג קקט, א. וראה שם רפט, א; ע"ח ש"ט (שבה"כ) פ"ז; ש"ב (עתיק) פ"ב.

'האזנה פעילה' ו'האזנה סבילה'. לפי הדרך הראשון, צריך להאזין באופן פעיל – להתרכז ולהתאמץ כדי לשמוע – ולפי הדרך השני האזנה קלה ונעשית מאליה, באופן סביל. ההאזנה הפעילה היא זכרית יותר וההאזנה הסבילה נקבית. ידוע ש"האזינו השמים" בגימטריא דעת ובדעת יש תרין עטרין, עטרא דחסדים שרש הזכר ועטרא דגבורות שרש הנקבה. לפי זה, מקור ההאזנה הפעילה, הזכרית, הוא בעטרא דחסדים שבדעת בעוד שמקור ההאזנה הסבילה הוא בעטרא דגבורות שבדעת, ודוק.]

היום בעיה חמורה של הדור היא הפרעות קשב וריכוז. יש כאן הרבה מחנכים – זו בעיה של הרבה ילדים, וגם של מבוגרים. כל המדיה היום – הסרטים, המחשב וכו' – גורמים להפרעות קשב וריכוז. בדיוק ההיפך מ"האזינו" – המאמץ להטות אזן, להתרכז ולהקשיב. קשב-ריכוז ראשי תבות קר – זהו עמלק של דורנו, "אשר קרך בדרך". הפרעת קשב וריכוז קשורה גם לפגם הברית (כפירוש חז"ל ל"אשר קרך בדרך") – אפילו שיש אותה מינקות, יש לזה קשר. זו היום בעיה מהגיל הכי צעיר עד גיל שבעים ויותר... ידוע שהמגיד ממעזריטש רצה שידעו בעל פה את שירת האזינו" – זו שירת הדעת של משה רבינו, שבמובן מסוים כוללת את כל התורה". המגיד צפה את הבעיות של דרא בתראה, הדור בו יבוא המשיח, והכין לנו סגולה – רואים שהסגולה היא לא ריטלין,

אלא שירת האזינו.

"האזינו" גם לשון איזון – זו גם סגולה למי שנמצא בחוסר איזון, עוד בעיה של הדור. אמרנו שאת פרשת האזינו קוראים תמיד בחדש תשרי, שמזלו מאזניים. חוסר איזון והפרעת קשב וריכוז הם אותו דבר? נראה שלא. איזון שייך יותר לראיה, להסתכלות

ז דברים כה, יח.

ח פסיקתא דרב כהנא פסקא ג אות י; תנחומא כי תצא פ"ט.

ט סה"ש תש"ד עמ' 149 (עמ' קלז במהדורת לשה"ק).

י ראה שיעור י"א אלול ע"ט.

יא דבר המתבטא בכך שמהפסקו "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת", המדבר על שירת האזינו, לומדים מצות עשה על כל אחד מישראל לכתוב לעצמו ספר תורה (סה"מ לרמב"ם מ"ע יח).

ולארץ אמר ותשמע שהיה לו לומר ושמעתי הארץ. ה' למה לשמים אמר ואדברה דיבור קשה ולארץ אמר אמרי פי אמירה רכה [רואים שלארץ, למי שנמצא למטה, צריך לדבר ברכות. אם יש לך משהו קשה להגיד – תגיד אותו לשמים].
ו' למה דקדק לומר אמרי פי ולא אמר אמרי.

סגולה להפרעות קשב וריכוז לחוסר איזון

הוא פותח בהבאת דברי חז"ל:

וראיתי לרבותינו ז"ל [בספרי] שאמרו משה שהיה קרוב לשמים אמר האזינו השמים וגו', ישעיה שהיה רחוק מן השמים אמר שמעו שמים [ישעיה א, ב]. עד כאן [משה רבינו הוא בעולם האצילות, "קרוב לשמים", ואילו ישעיהו הנביא – שהמרכבה שראה היתה מרכבת עולם הבריאה] – "קרוב לארץ", לעולמות התחתונים ב"ע.]

ולדבריהם נתיישבו קצת מהדקדוקים לא כולם [דברי חז"ל מיישבים את הדקדוק השני, למה לא כלל את השמים והארץ יחד, והדקדוק השלישי, למה לשמים אמר לשון האזנה ולארץ אמר לשון שמיעה], וחזן מדרכם נראה לומר [המהלך שלו יהיה שונה ואף הפוך מדברי חז"ל, כדלקמן].

וקודם נשכיל על דבר משמעות תיבת האזינו, והנה היא סובלת שני דרכים, אחת, הטה אזן, והשני, תאזין

אזנך. לדרך הראשון גיד שהשומע רחוק וצריך להטות אזנו, כדי שיוכל לשמוע, שבלא הטיית אזנו אינו יכול לשמוע, ולדרך השני גיד שכל כך אוזן השומע קרובה למשמיע שלזה אמר האזן [שני הפירושים הם בעצם

ה איפה עוד כתוב "אמרי פי"? "היו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך הוי צורי וגאלי" (תהלים טו, טו). מה"תשמע הארץ אמרי פי" של משה, תורה, עולה "לרצון אמרי פי" של דוד, תפלה, ודוק. יש עוד "אמרי פי" אחד בתנ"ך, בספר משלי, בפרק ח, בו התורה מדברת בעד עצמה: "בצדק כל אמרי פי אין בהם נפתל ועקש" (משלי ח, ח). ה"אמרי פי" של משה רבינו, שמדבר במשנה תורה "מפי עצמו", היינו שרש התורה שבעל פה בתוך התורה שבכתב. ה"אמרי פי" של דוד המלך כולו העלאת מ" בתפלה. ה"אמרי פי" של "בצדק [צדק מלכותא קדישא] כל אמרי פי וגו'" היינו התורה שבעל פה מצד עצמה, ודוק.

ו ראה לקו"ת וספר הליקוטים ישעיה פ"ו.

והגם שקדמונינו בחרו דרך אחר, כבר אמרנו
ושבעים פנים לתורה (במדב"ר יג, טז).

מי עוד הולך בדרך הזו, שאפשר לפרש פשוט
באופן אחר מחז"ל ואין בזה בעיה? [הרשב"ם].
גם הרשב"ם, אבל עוד קודם – מי העיקרי? האבן
עזרא. האבן עזרא הוא קדש, קדש קדשים, והוא
אומר שאת הפשט אפשר לפרש אחרת מחז"ל. הוא
יאמר במשפט הבא שכל עוד זה לא נוגע להלכה,
בדברי אגדה, אפשר לפרש אחרת. כך בדיוק אומר
האבן עזרא בהקדמתו לתורה¹. לכן
בברסלב לא אוהבים את האבן עזרא,
רבי נחמן אמר לא ללמוד אותו²...
אבל בחב"ד לא ככה, האבן עזרא הוא
מהמפרשים העיקריים³. האבן עזרא
הוא גדול, הוא כמו אברהם אבינו
(ע"ד שאומרים על הרמב"ם "ממשה
עד משה לא קם כמשה" כך אומרים
על האבן עזרא "מאברהם עד אברהם
לא קם כאברהם"). כשהתחלנו
ללמוד אור החיים⁴ אמרנו רמו – **רבי**
חיים בן עטר בגימטריא **תורה**. כמה
עולה **אבן עזרא** **אור החיים** (שמות
שני הפירושים)? אותו מספר, שני

הפירושים יחד עולים **תורה**.

רואים בדבריו ש"שבעים פנים לתורה" כוללים
גם פנים-פירושים הפוכים. שני הפירושים ב"האזינו"

יז וזה לשונו בסיום הקדמתו, אחרי שהוא מונה ארבע דרכי פירוש
שהוא שולל (במדה כזו או אחרת), ומפרט את הדרך החמישית עליה
מוסד פירושו שלו:

ובעבור הדרש דרך הפשט איננה סרה/ כי שבעים פנים לתורה/
רק בתורות, ובמשפטים ובחקים/ אם מצאנו שני טעמים
לפסוקים/ והטעם האחד כדברי המעתיקים/ שהיו כולם
צדיקים/ נעשן על אמתם בלי ספק בידי חזקים/ וחלילה
חלילה מלהתערב עם הצדוקים/ האומרים כי העתקתם
מכחשת הכתוב והדקדוקים/ רק קדמונינו ה' אמת/ וכל
דבריהם אמת/ וה' אלקים אמת/ ינחה את עבדו בדרך אמת.
יח חיי מוהר"ן תי.

יט ראה ספר השיחות תש"ב עמ' 27 (במהדורת לשה"ק עמ' לג) כי
הרביים נהגו – בנוסף על לימוד בכל יום את העליה' שלו עם רש"י
(בנוסף על שנים מקרא ואחד תרגום בערב שבת) – ללמוד כל שנה
פירוש נוסף, "שנה אחת היה זה פירוש ראב"ע, שנה שנייה היה זה פירוש
הרמב"ן או אור החיים. אחד מרביים בחר לפירוש שני את הפירוש
פנים יפות". הרבי ריי"צ הסביר שטעם לימוד זה (בנוסף לשנים
ואחד תרגום המחויב לפי ההלכה, ולימוד רש"י שהוא ענין וסגולה של
"יראת שמים", כפי שכתוב בשו"ע שראש שמים יקרא גם פירוש רש"י)
הוא "להתקשר עם נשמתו הקדושה של מחבר הפירוש. בהתקשרות
ודביקות זו פותחים צינור בהשגת וידיעת התורה...".

כ ראה שיעור י"ב מנחם-אב ע"ט.

פנים בפנים (בלשון חז"ל⁵ מצב מאוזן, לשון אזנים,
מכונה "מעויין", לשון עינים). מה שייך למאזנים
בחדש תשרי? כל הסוד של הנסירה ובנין המלכות
הוא כדי שבארבעת הימים בין יום כיפור לסוכות
תהיה החזרת פנים בפנים, חיבוק ונישוק בסוכות
והושענא-רבה, עד ליחוד השלם בשמיני עצרת⁶. הכל
בשביל להגיע ל"מתקלא" – "עד דלא הוה מתקלא
לא הוה אשגחן אפין באפין"⁷. באלול יש נוהגים
ללמוד תיקוני זהר – מה לפי זה ראוי ללמוד בעשרת
ימי תשובה? ספרא דצניעותא –
שפותח בסוד ה"מתקלא". הסגולה
של האזינו להגיע לאיזון, לדבר עם
החבר בגובה העינים, יותר שייכת
לפירוש של חז"ל, שהאזנה היינו
כשאזן השומע קרובה לפי המשמיע
– שהם באותו גובה.

האפשרות לפרש בשונה מחז"ל

ודרך זה [השני] בו בחרו חז"ל,
וכיון שהמלה סובלת גם כן דרך
הראשון, ואין הכרע [הוא אומר שאין
הכרע בין שתי הדרכים – אנחנו

היינו אומרים שברור שהדרך הראשון, בה הוא בוחר,
יותר נשמעת לנו קרובה לפשט]. אנו נלך בו, ובזה
ייתיישבו כל הדקדוקים על גבול [כפי שיסביר בסמוך].

איך אפשר להגיד אחרת-הפוך מחז"ל? כנראה
אני צריך להיות בעצמי חז"ל – חז"ל יכולים לחזור
בהם, ואם אני בעצמי חז"ל אני יכול לפרש אחרת,
לחזור ב'. קשור למה שדברנו בערב ראש השנה⁸,
שבסוף השנה – השנה הקודמת מתה, מסתלקת⁹.

בראש השנה הצדיק נולד מחדש, משה רבינו נולד
עם מוחין חדשים לגמרי. בלידה צריך תומכת לידה,
והסברנו שזו הסבה שחסידינו נוסעים לרבי לראש
השנה, נוסעים לרבי בתקופה הזו. אנחנו כמובן
נהנים מה'ליברטי', החופש, שהוא לוקח לעצמו,
בתחלת השנה החדשה, לפרש באופן שונה ואף
הפוך מחז"ל.

יב במדבר רבה טז, כה.

יג כמבואר כל זה באריכות בכתבי הארז"ל.

יד ספרא דצניעותא פ"א – זהר ח"ב קעו, ב.

טו שיעור אור"ח פרשת וילך – פורסם ב"ואביטה" לשבת שובה.

טז ראה תניא אגה"ק יד.

תכלית הקירוב זה לזה.]. להיותה כל כך קרובה אצלו [הדבר מתאים לפסוק שאדמו"ר הזקן מבסס עליו את התניא, פסוק מהפרשה של שבוע שעבר – "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו"²², מה ש"קרוב אליך" הוא קודם כל "בפיך", הדיבור בפה הוא 'גבוה' העינים, דיבור קרוב.].

ולדרך זה הרווחנו יישוב כל הדקדוקים, כי לפי שאחד רחוק ואחד קרוב לזה חלק ההערה לכל אחד כפי הראוי לו, לרחוק קרא שיטה אזנו, והתנה על עצמו לקרא בקול גדול, והוא אומר ודברה [אתם, השמים, תטו און להאזין – ואני אדבר בקול גדול. משה רבינו מדבר בשקט, אבל בשביל המאזינים הרחוקים הוא ידבר בקול גדול.], ולקרוב כפי הראוי לו העירו שגם אליו ידבר, אלא שאינו צריך לקריאה, כי מעצמו ישמע הגם שלא יקרא בקול גדול, אלא בחיתוך אותיות מפיו תשמע בו [מי שעומד קרוב יכול לשמוע את חיתוך הפה של משה רבינו, הגם שהוא מדבר בשקט.].

[כל הביאור לפסקה זו נאמר בחיך גדול, בהתאם למצב בו עמדו הרבה אנשים צפופים שבקושי שמעו את הרב וניסו להטות און ככל שילכו...]

ולדרך זה יתיישוב דברי ישעיה שאמר [ישעיה א, ב] שמעו שמים והאזיני ארץ, שנתן שמיעה לשמים, הגם שהם רחוקים ממנו, והאזנה לארץ הגם שהיא קרובה [לפי חז"ל, ההבדל בין משה לישעיהו הוא שהראשון קרוב לשמים והשני קרוב לארץ, וזהו טעם ההבדל ביניהם. אבל לפי פירוש בעל אור החיים, שגם משה בפשט עומד על הארץ ורחוק מן השמים, מהו ההבדל? הטעם הוא, כמו שגמר אומר ישעיה עצמו ואמר כי ה' דבר [ישעיהו בעצמו מסביר את ההבדל, בכך שהוא ממשיך מיד "כי הוי' דבר" – הדבור אינו שלו אלא של ה'. אצל משה, לעומתו, הדיבור הוא שלו – הענין מתחבר ליסוד שאנחנו חוזרים עליו בלימוד אור החיים מתחלת חומש דברים – שזהו חומש אותו אומר משה "מפי עצמו" דווקא²³. לא רואים בכל פרשת האזינו אמירה של משה שה' אמר לו לומר את הדברים.], פירוש טעם שאמר בסדר זה להם כי ה' דבר, ובערך המדבר שהוא הקדוש ברוך הוא יותר הם קרובים השמים [מסתבר שה' יותר קרוב לשמים, בכל זאת...], דכתיב [תהלים

מנוגדים אחד לשני, אבל שניהם כלולים ב"שבעים פנים לתורה". איפה עוד מובן ככה? בפרק א בתניא יש הגהה בה מובא מהזהר שצדיק ורע לו הוא צדיק שממועטין עונותיו – דבר הסותר את הסבר אדמו"ר הזקן – ואדמו"ר הזקן כותב שהדברים הם לפי שאלת רב המנונא סבא לאליהו, אבל מתשובת אליהו משמע כדבריו בתניא, ומסיים "ושבעים פנים לתורה". הפשט הוא שגם הפירוש הזה, ההוה-אמינא של רב המנונא סבא, נכלל ב"שבעים פנים לתורה" – על אף שהוא עומד בסתירה לתשובת אליהו ולפירוש הרעיא מהימנא המובא בתניא. יש אכן הערה של הרבי (המובאת ב"שיעורים בספר התניא"), שאומר שה"שבעים פנים לתורה" כאן הוא רק הסבר איך היתה יכולה להיות כזו הו"א לרב המנונא סבא, אך למסקנה פירושו אין מה"שבעים פנים לתורה". הרבי מסביר כך משום שהוא לא סובל סתירות, אבל זהו לפול בתניא – בפשט הפשוט (של דעת בעלי בתים) לשון התניא משמע ש"שבעים פנים לתורה" כן כולל את דברי רב המנונא סבא בתור פירוש אחר. ובענין האגדה יכולים לפרש הגם שיהיה הפירוש ננגד לדבריהם כל שאין הניגוד בדבר הלכה [לפי האוה"ח כאן מוכח שה"שבעים פנים לתורה" בסדר גם כאשר שני הפירושים סותרים, וק"ו כאן – שאפשר להעמיד את הפירושים יחד בלי סתירה:]; ומה גם שיש לנו להסביל שני הדרכים בפסוק כאשר אבאר בסמוך.

פירוש ראשון: "האזינו השמים" הרחוקים "ותשמע הארץ" הקרובה

הנה הדרך שאנו מיישבים בו כל הדקדוקים הוא על זה הדרך, לפי שהשמים הם עליונים כפשט הענין [בפשט משה רבינו הוא בשר ודם, עומד על הארץ, וכשהוא פונה אל השמים – הוא פונה אליהם כרחוקים ממנו.], לזה קרא להם משה שיטו אזנם, ואמר להם האזינו, פירוש הטו אזנכם לשמוע דברי, ולא רץ אמר ותשמע, פירוש מעצמה בלא הטיית אוזן, כי לפניו היא עומדת, ויכולה לשמוע חיתוך המאמר היוצא מפיו, והוא אומר אמרי פי [אחד הרמזים שאמרנו להשנה, תש"פ, הוא תהא שנת פה – רואים כאן שזהו הפה של משה רבינו, כולל גם הפה של ה', כמ"ש "פה אל פה אדבר בו"²⁴ – "פה אל פה" היינו

כב דברים ל, יד.

כג ראה שיעור ז' מנחם-אב ע"ט.

כא במדבר יב, ח.

לפרשת וילך¹ שהכל כלול ב"וילך משה".
והדברים מוכיחים כן [מוכח שדברי חז"ל צריכים להתפרש כדברי בעל אור החיים כאן]: שעל נשמתו של משה הוא שאמר חז"ל [בספרי] לפי שהיה קרוב לשמים, כי עצמותו [מה הכוונה כאן 'עצמותו'? דווקא גופן]. בארץ ידבר, ואין להכחיש המוחש.
כאן הוא מוסיף עוד כלל גדול – "אין להכחיש המוחש"². אל תספר לי שמשה רבינו עומד בשמים – הוא איש בשר ודם שעומד בארץ, אי אפשר להכחיש את מה שרואים במוחש. לכן, הפירוש הפשוט הוא כדברי, אומר האור החיים, ודברי חז"ל ודאי לא באים להכחיש את המוחש אלא מדברים על הנשמה.

עד כאן הפירוש הראשון מתוך חמשה. בימים האלה, כל לימוד המבוסס על חמשה דברים יש להקביל לחמש התפלות של יום כיפור, חמש תפלות שהן עליות כנגד נרנח"³, עד לגילוי היחידה בנעילה – י-ה-ו-ה עד שמגיעים לקוצו של י, "לפני הוי"⁴. הפירושים הבאים ירוצו יותר מהר... העיקר הוא תמיד הבסיס, הפירוש הראשון – שכנגד הנפש – ממנו עולים למעלה.

תהלים בעל פה – ביטוי האמונה

נחזור למה שדברנו על לימוד שירת האזינו בעל פה. אמרנו שהמגיד אמר ללמוד את שירת האזינו בעל פה, מתוך שצפה את בעיות הקשב והריכוז (וחוסר האזיון)

של דרא בתראה, הדור שבו יבוא משיח. כשאומרים כזה דבר, מיד צריכים לחשוב על כל ה'סדר' הראשון של החסידות – איפה בתמונה הזו הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן. ודאי כולם חשבו על הדור שלנו. איפה כתוב שהמגיד אמר ללמוד פרשת האזינו בעל פה? המקור הוא בשיחה של הרבי הריי"צ⁵, בה הוא

כז על הפסוק הראשון – נלמד בשיעור ערב ראש השנה (פורסם ב"ואביטה" לשבת שובה).

כח ורמז: **אין להכחיש המוחש** = 793 (המספר העיקרי של סוד העיבור, חכמת יששכר, "יודעי בינה לעתים גו") = **אין** פעמים **אחד**, **יג** הארות-גילויים של "**אין**" (כנגד **יג** תיקוני דיקנא, מדות הרחמים כו') בתוך היש הנברא, המציאות המוחשית לעין.

כט ויקרא טז, ל.

קטו, טז] השמים שמים לה, וכתוב [ישעיה סו, א] השמים כסאי והארץ הדום רגלי [והכסא יותר קרוב ליושב מהדום הרגלים. ליתר דיוק, לא שה' יותר קרוב לשמים – ה' בכל מקום בשוה – אבל הוא ברא את השמים יותר קרובים אליו, או לפחות לתחושת הדבור שלו]. ולזה אמר שמענו שמים מה שדיבר ה', כי אינם צריכים הטיית אזן, והאזיני ארץ להיותה רחוקה, צריכה להטיית אזנה לשמוע.

ישוב שני הפירושים

ואולי שתיבת האזינו יוצדקו בה שני הדרכים, בהתחלה צריך להגיד חידוש בכל התוקף – אם הוא לא הפוך ממה שהיה קודם, לא חידוש גמור, אין טעם להגיד אותו. אבל אחר כך, אפשר להכניס לכלים – להסביר שהוא יכול להסתדר גם עם הפירוש של חז"ל. [אנטיזה וסינתזה?] כן, בדיוק – קודם אומרים את הפירוש כאנטיזה לתזה הקודמת, ואחר כך שואפים לסינתזה. אנחנו, כזכור, אוהבים במיוחד את האנטיזה... איך אפשר ליישב את שני הפירושים יחד?

על זה הדרך, בערך בחינת פה משה המחתיך האותיות תהיה הכוונה כדברינו, ובערך נשמתו שהיא הרוחניות תהיה הכוונה כדברי רבותינו ז"ל,

איפה חז"ל אומרים משהו קרוב לזה? משה רבינו נקרא "איש האלהים"⁶ – חציו איש וחציו

אלקים⁷. מצד גופו של משה, "פי עצמו" המחתיך את האותיות, הוא איש בשר ודם⁸ העומד על הארץ – קרוב לארץ ורחוק מן השמים. אכן, מצד נשמתו, חציו אלקים, הוא קרוב לשמים ורחוק מן הארץ. איפה כתוב "איש האלהים"? בפרשת "וזאת הברכה" הפותחת "וזאת הברכה אשר בך משה איש האלהים" – הפרשה הבאה, וראינו באור החיים

כד דברים לג, א.

כה דברים רבה יא, ד.

כו וכהדגשת ר"י בפירושו לפסוק: "אמר משה, אני בשר ודם...". והנה, "**אני בשר ודם**" עולה **משה רבינו** (העולה **תריג**)!

שאדמו"ר הזקן רצה בכלל שילמדו משניות בעל פה, כמו שכתוב הרבה פעמים בלוח "היום יום"¹⁴ על שינון משניות בעל פה כאשר הולכים ברחוב (גם חזרה בעל פה על מסכת אבות זה טוב מאד).

למה בנפש נוגע שינון משניות בעל פה? בכלל, מה הענין של חב"ד? מסירות נפש. לכל הצדיקים תלמידי הבעל שם טוב היתה מסירות נפש על עם ישראל, על פדיון שבויים וכו', אבל הענין של כל הרביים של חב"ד הוא מסירות נפש בפועל ממש. למה צריך להיות חב"דניק? אנחנו אוהבים לשיר זמירות שבת, דווקא לשיר זמירות – אבל להיות חב"דניק. למה? לפעמים אומרים שטוב להיות חב"דניק בגלל השליחות – בשום מקום לא מודעים כל כך ו'הולכים' על הענין של שליחות לעם ישראל כמו בחב"ד.

מי זוכר מה הסברנו בח"י אלול¹⁵ על הענין של אדמו"ר הזקן? אמרנו שהענין של הבעל שם טוב הוא אין ("אין מזל לישראל"¹⁶), הענין של המגיד ממעזריטש הוא להחזיר את היש לאין והענין של אדמו"ר הזקן הוא לגלות שהיש האמתית משתקף ביש הנברא. מסירות נפש באה מה'אין' או מה'יש' בנפש? מה שיהודי לא רוצה ולא יכול להיות נפרד מאלקות שייך ל'יש' של הנשמה שלו. כשהרבי הרי"צ אומר לחוקר שמי שיש לו אלוך אחד ושני עולמות אינו מיוחד מה'צעצוע' שלו¹⁷ הוא לא מתכוון שמסירות נפש היא להפוך לאין, אלא היא לעבור מעולם הזה לעולם הבא – שני העולמות הם מציאות אחת שהנשמה קיימת בה. **משנה** אותיות **נשמה** – היא המעבר בין העולמות.

במה עוסקת המשנה? מה המסכת הכי ארוכה במשניות? מסכת כלים – מישהו למד אותה פעם בעל פה? כל מסכת כלים מדברת על כלים בעולם הזה – עוד לפני שמבינים שם את הסברות, צריך להבין על איזה כלים מדובר. אם אתה לא מכיר את הכלים צריך משניות עם ציורים והמחשות. מה זה מעניין? מילא כשלומדים תורה שבכתב הכל מענין

גם אומר מה הבעל שם טוב רצה שילמדו בעל פה ומה אדמו"ר הזקן רצה שילמדו בעל פה.

מה הבעל שם טוב רצה שילמדו? תהלים. הבעל שם טוב הוא הרבי של תהלים-אידן, יהודים פשוטים שאומרים תהלים. [הוא נפש דוד המלך¹⁷. נכון, "נעים זמרות ישראל"¹⁸. לאיזו בעיה של הדור האחרון מכוון לימוד התהלים? הבעל שם טוב בעצמו אמר¹⁹ שבדור לפני ביאת המשיח תתגבר קליפת הכפירה עד שיהיה קשה למצוא יהודי מאמין כמו שבדורות הקודמים קשה למצוא גאון גדול בתורה. מה יציל אותנו? [סיפורי צדיקים]. הכוונה למה שהבעל שם טוב אמר ללמוד בעל פה – תהלים. הבעל שם טוב הוא אברהם אבינו של החסידות, "ראש כל

המאמינים"²⁰, והוא עסוק בלפרסם אמונה. מה פירוש להאמין? 'עס איז דא א ג-ט אויף דער וועלט' – להאמין שיש ה' בעולם. האמונה שיש ה' בעולם מתבטאת בכך שהוא זמין לי לתפלה בכל ענין, שאני מרגיש את הנוכחות שלו – 'אלקים פרסונאלי' בלשון הפילוסופים (לא האלקים של ספינוזה, שבו האמין איינשטיין – 'אמונה' זו מכוונים לשבור ולבטל בתקיעה אחרונה

של סדר התקיעות, כמו שהסברנו בר"ה) – ואמירת תהלים, המבטאים את משברי דוד המלך ופנייתו לה' להצילו כו', ממחישה ומחזקת את האמונה הזו. לימוד תהלים בעל פה נועד לחקוק בנפש את האמונה הזו, להפוך את הדיבור עם ה' לזמין תמיד.

משניות בעל פה – מסירות נפש וחשיבות היש הנברא

מה אדמו"ר הזקן רצה שילמדו בעל פה? [סדר קדשים]. במאמר בלקוטי תורה²¹ כתוב ללמוד בעל פה (לכל הפחות) חמשה חומשי תורה וסדר קדשים. אבל בשיחה של הרבי הרי"צ לא מדובר על חמשה חומשי תורה וגם לאו דווקא על סדר קדשים אלא

ל נתיב מצותיך שביל א את ט: "ומן הקדוש היה נפש דוד דאצילות".

לא שמואל-ב כג, א.

לב ראה ד"ה "איתא בפסיקתא" מהרה"צ ר' הלל מפאריטש. מובא בהוספות לכש"ט (קה"ח) אות ת.

לג שמות רבה כג, ה (ע"פ שה"ש ד, ח).

לד לקו"ת קדשים ד"ה "והדרת פני זקן".

האמונה שיש ה' בעולם מתבטאת בכך שהוא זמין לי לתפלה בכל ענין, שאני מרגיש את הנוכחות שלו

לה כ"א כסלו; ד' ניסן; ז' טבת; ט' סיון; י"א טבת.

לו התוועדות ח"י אלול פ"ג.

לז בעש"ט עה"ת לך כו; ע"פ שבת קנו, א.

לח ספר השיחות תש"א עמ' 15.

צריך לייסר בדברים קשים ואל הנפש צריך לדבר ברכות, אבל כאן הוא אומר בדיוק הפוך – הנפש מבניה ברוחניות, היא יודעת שיש חטאים ו"ידע איניש בנפשיה" כמה הוא חטא, ויש לה כח לקבל דיבורים קשים. על הגוף, לעומת זאת, צריך לרחם^ט, הוא לא מבין ואין לו כח לדיבורים קשים – צריך אמירה רכה כדי שהוא ישמע (ובעיקר הוא ישמע בדרך ממילא, מתוך ההאזנה של הנשמה).

אפשר לחלק את זה לא רק לנפש ולגוף, אלא לטוב ורע ("יפתח הוי' לך את אוצרו הטוב את השמים"^י – מכאן שהטוב זהה לשמים ואילו רע הוא לשון מלרע, כידוע מהרב המגיד^י, בחינת ארץ-ארעא) – הדרך של החסידות היא לא לעסוק יותר מדי ברע, לא לדבר אליו קשות, אלא "סור מרע" על ידי "ועשה טוב"^י. אל הטוב בנפש צריך לדבר קשות, לחזק אותו ולברר אותו (לדבר עם הטוב טוב-טוב), והרע ישמע בדרך ממילא ובאמירה רכה, לא צריך לעשות ממנו ענין.

פירוש שלישי: דיבור לגדולי העם ושמיעה של המון העם

בפירוש הבא הוא אומר משהו קצת דומה, אבל שונה – כאן השמים והארץ הם לא שני חלקים-הרכבות בתוך אדם אחד, אלא אנשים שונים בעם ישראל:

עוד נתכוון לדבר עם הדרגות הנמצאים בישראל, אחד הם גדוּלֵיהֶם וראשיהם, ב' המה המון העם שאין להם שם בעם [לגדולים יש שם, הם מפורסמים – "אנשי השם". למה להמון אין שם? כי הוא עדר – הולך אחרי המנהיגים שלו, בלי הגדרה עצמית לכל אחד בפרט]. וכינה לגדולים בשם שמים [לשון שם]. שהם במדרגה גדולה, והקדימם ודיבר להם בצווי האזינו השמים, ואחר כך אמר ותשמע הארץ, פירוש מעצמם ישמעו ההמון הנמשלים לארץ, כשיראו

לט ראה בעש"ט עה"ת משפטים ח (עה"פ" כי תראה חמור שנאך" – שמות כג, ה); לקומ"א כב ("וצריך כל אדם לרחם מאד על בשר הגוף"). מ דברים כח, יב.
מא אור תורה פרשת ראה (אות קסט).
מב תהלים לד, טו.

– יש שם סיפורים מענינים – אבל מה מענינים אותי כל הכלים?! כך מסכת כלים, וכך הרבה מסכתות בסדר זרעים ובכלל במשניות – המשניות מתייחסות למציאות, נותנות חשיבות ליש הנברא, ובכך מגלות את ההשתקפות של היש האמתי בתוכו.

אם כן, שלשת הדורות הראשונים של החסידות – כולם חשבו עלינו. לימוד התהלים בעל פה אמור לחקוק בנו את האמונה בה' ובנוכחותו שלו בכל פרט ומצב בעולם. לימוד האזינו בעל פה אמור לתקן את בעיות הקשב והריכוז שלנו, ולתת לנו כח להאזין באופן פעיל ומרוכז (לפי הפירוש הראשון) ולתרום לאיזון הנפש (לפי הפירוש השני). לימוד המשניות בעל פה אמור להחדיר בנו מסירות נפש ותודעת שליחות בעולם הזה, בתוך היש הנברא שמשקף את היש האמתי. [מה מתאים ללמוד בדורנו, "פרק בעבודת ה'"]? סיפורי צדיקים... כשקוראים סיפור קל יחסית לזכור אותו בעל פה. [מה עושה לימוד סיפורי צדיקים?] הסיפורים עושים שכל הבעל-פה יזרום.

פירוש שני: דיבור לחלק הרוחני ואמירה לחלק הגופני

נמשיך לפירוש השני של אוה"ח הק', שכנגד הרוח:

עוד נתכוון שדיבר עם שני הרכבות שמהם בנוי האדם [האדם מורכב מגוף ונפש, מגשמיות ורוחניות, להן הוא קורא כאן 'הרכבות']. אחד חלק הרוחני שיתיחס בשם השמים [כמה שוה בגימטריא השמים? נשמה]. ואחד חלק הגופני שיתיחס בשם הארץ, וכדרך שרמזו רבותינו ז"ל [סנהדרין צא, ב] בפסוק יקרא אל השמים מעל וגו' [תהלים ג, ד]. וכשדיבר לרוחניות שבאדם קרא אליו ואמר האזינו השמים, פירוש חלקי השמים שלהיותם טמונים בנסתר, לזה קראם להאזין, ואמר כנגד דיבור קשה, כי הנפש תסבול מרות בעניני הבורא, כי תכיר חיובה. וכנגד הגוף שהוא בנגלה, אמר ותשמע הארץ, פירוש חלקי הארץ, אמרי פי כי הגוף להיות טבעו רחוק מהמושכלות צריך אמירה רכה לשמוע.

זהו ווארט חסידי מובהק – הפוך ממש ממה שמקובל בעולם המוסר. הייתי חושב שאת הגוף

גדוליהם הולכים בדרך נכון,

הוא אומר כאן משהו חריף מאד: המון העם לא בסדר? אין מה לדבר איתו בכלל – זה לא אשמתו. צריך רק לתפוס את כל המפורסמים, את ההנהגה, ולהשפיע עליה – לדבר איתה קשות – וממילא הדבר ישפיע על העם. הולכים בתל אביב ורואים שאנשים חוטאים הרבה? גם אנחנו חוטאים לא פחות, אבל בחדרי חדרים... אם חוטאים בפרסום זה לא אשמתם, זו התרבות. מי אשם? הרבנים אשמים, מי שעומד בראש. [הרבנים או המנהיגים שם?] בזמן האוה"ח ועד לדורנו (ונכון גם לגבי דורנו) הכוונה לרבנים, אך האמת היא שבדור כמו הדור שלנו שרבים מאד רחוקים מתורה וגם מסמכות הרבנים ('לא שמים' על רבנים, מצב עגום הנובע מכך שהם ואבותיהם התאכזבו מהרבנים...),

ההמון נמשך אחרי המנהיגים והמפורסמים שלהם. בכל אופן הכל מתחיל מהרבנים, אם אין רבנים שמנהיגים את העם כמו שצריך, אז יש מנהיגים אחרים. רוצים לתקן את התרבות בתל אביב? אין מה לדבר עם ההמון – צריכים לתפוס את כל המפורסמים, את כל השחקנים והזמרים וכו', ולהשפיע עליהם, וממילא גם העם יתוקן (כולם יעשו תשובה בכיף ועד שבעלי תשובה ישתלטו על המדינה...¹⁰⁷).

קצת חידוש שאפשר לדבר עם הרבנים ושהם (הרבנים) יקשיבו ולהשפיע עליהם. לפעמים נראה שיותר קל לעבוד עם "ההמון הנמשלים לארץ" – איך קוראים להם? "עם הארץ". "עם הארץ" מתפרש גם למעליותא – "עם שבגיני נבראת ארץ"¹⁰⁸. יש דברים שנראה שאין שום סיכוי לעשות מלמעלה, אלא רק בדרישה מלמטה למעלה של ההמון, של "עם הארץ". במיוחד אם רוצים ששני רבנים ידברו ביניהם, הרבה פעמים רק עם הארץ – ועדיף עם הארץ שיש לו הרבה כסף... כזה שהוא "ארץ חפץ"¹⁰⁹

עם הרבה אוצרות טמונים בו¹¹⁰ – יכול לגרום להם לשבת ולדבר.

בכל אופן, הוא מביא בענין הזה מאמר זהר שמאד חשוב אצלנו, יש באותו שם מאמר חשוב במלכות ישראל¹¹¹:

וכאומרים ז"ל [עיי'ן זוה"ק ח"ג קיד] וז"ל אי רישא דעמא אתתקן כולא אתתקן.

גם כאן יש משהו הפוך מההבנה הרגילה: איפה צריכים תיקון? בפשטות עולם התיקון הוא עולם האצילות ואילו את התיקון צריך לעשות בעולמות התחתונים ב"ע. כאן הוא אומר שאין מה להתעסק עם העולמות התחתונים, עם "הארץ", עם היהודים הפשוטים – צריך לעשות את התיקון באצילות, "השמים", וממילא הכל יתקן. אם עולם האצילות כבר מתוקן, מה יש לתקן שם עוד? ה"רישא דעמא" הוא

"ריש גלי"¹¹², הוא לא מתוקן במובן של לא מלובש – צריכים להלביש אותו. צריכים שהמנהיג הטוב לא 'ירחף', הוא צריך להתלבש במציאות, להכנס לפרטים ולתקן אותם.

הפירוש הזה הוא כנגד הנשמה, בעליה שלנו בחמשת הפירושים.

פירוש רביעי: הפיכת החומר-הארץ לצורה-שמים

עוד ירמוז אם יאזינו דברי תורה אז יהיו נקראים שמים, והוא אומרו האזינו בזה אתם נחשבים שמים [פירוש בדרך אחרת ל"האזינו השמים" – "האזינו" ואז תהיו "השמים". מה פירוש להיות שמים? הוא אומר חזק:] על דרך אומרו [תהלים פב ו] אני אמרתי אלהים אתם [להיות שמים פירושו להיות אלקים. בחז"ל "שמים" הוא לשון שבועה¹¹³, כינוי לה'.] וכמו שהארכו בפרשת בראשית [שעוד מעט מגיעים אליה]. שעל ידי מעשה הצדיקים גם החומר מהפכים אותו ועושים אותו צורה [הזכרנו שהמגיד אומר

מו ראה לוח "היום יום" ב' אלול וי"ז אייר.

מז מלכות ישראל ח"ב עמ' קסז.

מח תרגום אונקלוס לשמות יד, ח.

מט ראה רש"י על נזיר סו, ב ד"ה "השמים".

מג על 'נבואת הדור' 'בעלי תשובה ישתלטו על המדינה' ראה שיעורים והתוועדות ע"ד, שיעור ג' אלול ע"ג ואילך.

מד רש"י על ויקרא כ, ב.

מה מלאכי ג, יב.

הוא גם עושה הרבה צדקה. אם לא, היא פשוט זורקת את הבגד – הופכת חזרה את הצורה לחומר. היום באקולוגיה מדברים הרבה על מחזור – צריך לקחת שוב את החומר ולעשות ממנו צורה חדשה. בכל אופן, הכח להפוך חומר לצורה שייך לספירת החכמה, מתאים כאן לפירוש הרביעי.

הוא מסיים את הפירוש ל"האזינו השמים] ואדברה":

ואומר ואדברה, פירוש לא בשעת הטובה לבד תאזינו [לא להאזין רק כשאומרים לך דברים טובים], אלא אפילו בשעה שידבר קשות בתוכחות על עון [כפי שאפשר לדבר עם הצדיקים, עם הנשמה, עם אנשי-הצורה כנ"ל –] צריבין להאזין [ומי שמאזין גם כאשר מדברים אתו קשות, הוא זה שראוי שיתקיים אצלו "אני אמרתי אלהים אתם" – "אלהים" דווקא, מדת הדין – ועליו נאמר "האזינו – השמים", שנעשה כולו שמים].

פירוש חמישי: תחית המתים

הפירוש הבא בעצם מחובר לפירוש הקודם, כמו יוקוצו של י: ואומר ותשמע הארץ וגו' – פירוש שאפילו אחר פרידת הנפש מהגוף ותשאר בחינת הארץ לבדה [בפירוש הקודם הוא אמר שמהפכים את הארץ לשמים, את החומר לצורה, אבל בסוף, גם אחרי כל העבודה הזו, נשארת רק ארץ, נשאר רק גוף שחוזר לעפר – "כי עפר אתה ואל עפר תשוב"¹³], אף על פי כן תשמע הארץ אמרי פי, פירוש על דרך אומרם בספר הזוהר [זוהר חדש בראשית בפסוק ויאמר אלהים יהי מאורות] וז"ל צאינה וראינה וגו' [איך אדמו"ר הזקן פירש "צאינה וראינה"¹⁴? 'צא אני וראה אין'¹⁵. כאן הוא מביא פירוש של זוהר:]

עתידה בת קול לאתערא בכל ציונא וציונא דבתי קברים ואומרת צאינה וראינה פוקו מתחות בליאותא

שמעשה הצדיקים הוא להחזיר את היש לאין – כאן הוא קורה לו היפוך החומר לצורה, להפוך את כל הארץ לשמים], ועל ידי מעשה הרשעים מהפכים הצורה לחומר [איפה רואים את זה היום? במדע – המדענים, כולל הפילוסופים, הופכים את הכל לחומר, לכימיקלים וכו', אין שום צורה. (גם הפסיכיאטרים?) כן]. וכבר אמרנו [בפרשת בראשית שם, צריך ללמוד בפנים] כי הצורה תתיחס בשם שמים, והחומר יתיחס בשם ארץ [אם יתקיים "האזינו השמים", כאשר הצדיקים יאזינו ויחשבו לשמים, כאשר יהפכו גם את החומר לצורה, ממילא "ותשמע הארץ" – גם הארץ-החומר יוכל להתעלות ולהתרומם].

ועל ידי מעשה הרשעים מהפכים הצורה לחומר [איפה רואים את זה היום? במדע – המדענים, כולל הפילוסופים, הופכים את הכל לחומר, לכימיקלים וכו', אין שום צורה

על "מי שאמר לשמן וידלוק יאמר לחומץ וידלוק"¹⁶ מסביר הרב המגיד¹⁷ שזהו הכח של שינוי הצירוף – מחזירים את הדבר לאין ומהווים אותו מחדש בצירוף אחר, בסוד "מצרף לחכמה"¹⁸. איך עוד קוראים לכח הזה? "פושט צורה ולובש צורה"¹⁹. אם אשה לא יכולה ללבוש את אותו בגד יותר משבוע, היא כל פעם צריכה לפשוט צורה, בעלה צריך להוקיר זאת. היא פושטת צורה כדי ללבוש צורה חדשה. אם היא צדקת, היא נותנת את הבגד הקודם לצדקה – אז

נ תענית כה, א.

נא אור תורה אות רפה.

נב ע"פ משלי יז, ג. ראה שער היחוד פ"נ (קמד, א); מאמרי אדה"א קונטרסים עמ' תקמז ואילך; שם נ"ך עמ' קכ ועוד.

נג לשון הראשונים. ספר הפליאה ד"ה "ויאמר אלהים ישרצו המים וגו'"; פירוש הראב"ד לספר יצירה (פ"ב מ"א); תחלת ספר החשק לר"א אבולעפיא, ובכ"מ.

נד בראשית ג, יט.

נה שה"ש ג, יא.

נו ראה לקו"ת על שה"ש בכ"מ.

דעפרא ואיתערו משנתכון בנות ציון כמה דאת אמר מה הציון הלז [הוא מפרש "צאינה וראינה] בנות ציון" מלשון ציון-קבר. אפשר לפרש כך גם ציונות... גם "צאינה" עולה ["צאינה וראינה בנות] ציון" (כאשר נחבר את שתי האותיות א-ה של "צאינה" ל-ו היא תהפוך להיות אותיות ציון, ודוק), בת קול מעוררת לתחיה את מי ש'נקבר' בתוך הציונות, שהפכה את כל חזון שיבת ציון ותשובת העם לגשמית בלבד, השאירה רק "ארץ" וחומר.], עד כאן.

הוא המאמר שמבטיח ה' לצדיקים שישמע גופם אחר שיהיה בארץ, והוא אומרו ותשמע הארץ אמרי פי [למי שנמצא בתוך הארץ, פסיבי לגמרי, אי אפשר לומר "האזינו" – כאן ברור ש"ותשמע" היינו שמיעה סבילה, שמיעה נקבית, שמתאימה ל"בנות ציון". גם ההתעוררות לבנות ציון היא על ידי "בת קול", כפי שכתוב כאן].¹³

הפירוש הזה הוא כנגד היחידה (והוא מחובר לפירוש החיה כנ"ל, סוד שני המקיפים, ה-לם של הצלם) – אחרי כל העבודה של הפיכת החומר לצורה מגיעים לשיא של מסירות נפש, נעילה של יום כיפור, ומוסרים את הנפש, ואז נשאר רק גוף שהופך לעפר ("הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר"¹⁴). אבל מיד אחר כך יש תחית המתים (כמו שכתוב¹⁵ על צדיקים, "ועמך כלם צדיקים"¹⁶, שרגע אחד חוזרים לעפר ומיד קמים לחיים נצחיים) – נמשך טל תחיה. סוכה בארמית היא לשון טל ("מטליא" בתרגומי התורה ו"מטלתא" בלשון הגמרא), ואחד הפירושים שזהו טל תחיה, לקום נעילה דיום כיפור. ולסיכום:

לחיה אחרי

לחיה אחרי

נז "בנות ציון" ו"בת קול" משלימים ל-1152, הרבוע הכפול של 24, כאשר הערך הממוצע של כל תבה הוא 288, רפח ניצוצין, סוד "מרחפת" (בראשית א, ב), אותיות מת רפח (ספר הליקוטים בראשית ובכ"מ), אף על פי שהגוף מת וחוזר לעפר נשאר בו "קיסטא דחיותא", וכן עצם הלז שממנו יקום לתחיה, וכרמוז בכך שתבת "מרחפת" היא התבה ה-ח בתורה ("ורוח אלהים מרחפת על פני המים" היינו רוחו של מלך המשיח" שהוא "בר נפלא" כו').

נח קהלת ג, כ.

נט ראה שבת קנב, ב.

ס ישעיה ס, כא.

קוצו של י

תחית המתים

י חיה

הפיכת החומר-ארץ לצורה-שמים

ה נשמה

דבור לגדולי העם ושמיעה של המון העם

ו רוח

דבור לחלק הרוחני ואמירה לחלק הגופני

ה נפש

"האזינו השמים" הרחוקים

"ותשמע הארץ" הקרובה

התנערות כל ישראל מעפר בתחית המתים

הוא מסיים את הפירוש האחרון:

וממוצא דבר אתה למד שמי שלא יאזין דבר ה' [מי שלא יקיים "האזינו השמים", "האזינו" ועל ידי כך תקראו "שמים"]. לא ישמע גופו השוכן בארץ ["ותשמע הארץ"]. את קול הכרוז ההוא ולא יהיה עפרו ננער. הוא מסיים כאן ב'צליל עכור'... אבל אנחנו צריכים להמתיק. איך הרבי הסביר את הענין של עפר, "הקיצו ורננו שכני עפר"¹⁷? חז"ל אומרים¹⁸ ש"שכני עפר" היינו מי שנעשה שכן לעפר בחייו – מי שנוקט במדת השפלות – והרבי אמר¹⁹ שעל ידי "ונפשי כעפר לכל תהיה"²⁰ אפשר אפילו לחסוך את ההסתלקות כפשוטה. אם מפרשים כמו בעל אור החיים הק' – "נעוץ סופן בתחלתן", בפירוש הראשון, הנפש – והאדם מרגיש שהוא עומד על הארץ וצריך לקרוא למרחוק "האזינו השמים", הרי ההרגשה כמה אני רחוק מהשמים (וכמה ה' צריך לקרוא לי "האזינו" מרחוק) עצמה היא השפלות, היא עושה את האדם לעפר, ואזי "עפרו ננער". "עפרו ננער"

סא ישעיה כו, יט.

סב תנא דבי אליהו רבה פ"ה.

סג התוועדות ה' מנחם-אב תשמ"ח (תורת מנחם תשמ"ח ח"ד עמ' 112).

סד תפלת מר בריה דרבינא (ברכות יז, א) וסיום תפלת עמידה.

בכך סיימנו את הפירוש על הפסוק הראשון. שכל זה יתקיים בנו. בזכות בעל אור החיים הקדוש שיתקיים בנו "החותך חיים לכל חי"^{טז}, שבת שלום וגמר חתימה טובה!

קשור גם לחזרת הנעורים, "תתחדש כנשר נעורכי"^{טז} – עוד נושא שלם (שייך גם לעוף החול, שמתחדש פעם באלף שנה^{טז}), שאולי נדבר עליו בהזדמנות קרובה.

סז פיוט "וכל מאמינים" לראש השנה. "צאינה וראינה" הוא סוד השם הקדוש **חתך** שעולה **רוח רוח**, "פי שנים ברוחך אלי" (מ"ב ב, ט), וד"ל.

סה תהלים קג, ה.
סו ילקו"ש בראשית רמז כז.

בקיזור – תובנות ונקודות 'עבודה':

- התפוח בדבש של ראש השנה שייך לפנים מאירות והתפוח בדבש של הושענא-רבה לפנים שוחקות.
- פרשת "האזינו" – המאמץ להטות אזן – היא סגולה להתמודד עם 'בעית הדור', הפרעות קשב וריכוז.
- בימי תשרי, שמזלו מאזנים (ובו קוראים "האזינו"), העבודה היא להגיע לאיזון בנפש – סוד המתקלא.
- "שבעים פנים לתורה" כוללים גם פירושים סותרים.
- מותר לפרש את הפשט אחרת מחז"ל (בלי לנגוע חלילה בהלכות) ו"אין להכחיש המוחש".
- דווקא משה, המדבר בחומש דברים "מפי עצמו", קרוב יותר לארץ (בעוד דברי הנביא המצטט את ה', "פי ה' דבר", קרובים יותר לשמים).
- לימוד תהלים בעל פה – סגולת הבעש"ט לחוסר האמונה בדור האחרון.
- אמונה בנוכחות ה' בעולם היא ב'אלקים פרסונאלי', והיא באה לידי ביטוי בזמינות להתפלל על כל דבר ובכל מצב.
- כדאי להיות חב"דניק בשביל השליחות ומסירות הנפש.
- לימוד משניות בעל פה – סגולת אדמו"ר הזקן לתוקף ומסירות נפש, הנובעות מה'יש' דקדושה.
- המשניות עוסקות בפרטי המציאות ומגלות את חשיבות היש הנברא.
- מוסר צריך לומר לנשמה – על הגוף צריך לרחם.
- תיקון ההמון תלוי אך ורק בתיקון ראשי העם.
- עבודת הצדיקים היא הפיכת החומר לצורה. הרשעים הופכים גם את הצורה לחומר – כפי שרואים במדע החומרני, שרוצה לבטל את הצורה ולטעון שהכל חומר.
- בסוף נותר רק חומר-עפר, אך בת קול קוראת לגוף-לארץ לקום לתחיה – סוד סוכות אחרי יום כיפור.
- דווקא הרגשת השפלות – הקרבה לעפר והריחוק מן השמים – היא הסגולה ל"עפרו ננער" בתחית המתים.

המשכת מדת "ארך אפים" לישראל

לימוד ד"ה "הצור תמים פעלו" תרכ"ז

קיצור מהלך השיעור

בשבת האזינו תשע"ז, שחלה (כמו השנה) ב"ג תשרי לימד הרב מאמר קצר של הרבי מהר"ש, בעל ההילולא של י"ג תשרי (כהוראת הרבי באותה קביעות בשנת תשנ"ב), והשיעור מתפרסם כאן לראשונה. המאמר עוסק ביחס בין דברי חז"ל "כל האומר הקב"ה ותרן הוא יותרו חייו" למדת "ארך אפים" של ה', מישב את הדברים על פי נגלה ואחר כך מעמיק להסבירם לפי דברי הזהר, הממתיק ו'מכריע' לטובת מדת "ארך אפים". אכן, כדי שמדת "ארך אפים" לא תהפוך את העולם לתהו בו שולטים הרשעים, נדרשת התורה 'לצמצם' ולהחזיר את המדה הזו לסדר המבורך של התורה – דבר שהחל בעקדת יצחק, המשיך אצל משה רבינו וצריך להתחולל גם בדורנו, על ידי עבודתנו המסורה.

ה' "ארך אפים" אך אינו ותרן

הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, וארז"ל בב"ק ד"ן סע"א א' רב חנינא כל האומר הקב"ה ותרן הוא יותרו חייו שנא' הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט [רבי חנינא לומד מהפסוק "הצור תמים פעלו"³ שהקב"ה אינו ותרן. כמה שווה ותרן? 656. כמה שווה הקדוש ברוך הוא? 655 – הקדוש ברוך הוא עם הכולל שווה ותרן (נמצא שותרן מוסיף א על הקדוש-ברוך-הוא, והרי "כל המוסיף גורע", ללמד שבאמת הקב"ה לא ותרן, כמה שהוא קרוב להיות ותרן)].

[מיד בהמשך הגמרא כתוב:] א"ר חנא ואי תימא רשב"ג מאי דכתי' ארך אפים [לשון רבים] ולא כתי' ארך אף [בלשון יחיד? "מיעוט רבים שנים" –] ארך אפים לצדיקים ולרשעים, וע' בגמ' תענית דר"ב א' ובסנהדרין דק"א א' משמע שמאריך השכר לצדיקי' והעונש לרשעים עד עוה"ב [מהסוגיות במסכת תענית ובמסכת סנהדרין משמע, כפי שמפרש רש"י על אתר, שמדת "ארך אפים" של הקב"ה, האמורה כאן, מתבטאת בכך שהגמול אינו מגיע מיד – ה' מאריך אפים ודוחה את שכר הצדיקים ואת עונש הרשעים לעולם הבא.], וע' בתוס' [בסוגיא כאן, במסכת בבא קמא, שדן האם דחית עונש הרשעים היא לרעתם (כי טוב היה להם שיפרעו מהם בעולם

לימוד תורת שמואל

היות שהיום היארציט של הרבי המהר"ש, נלמד מאמר חסידות שלו. בשנת תשנ"ב הרבי אמר⁴ ללמוד ביום זה את הקטע שנלמד מפרשת האזינו – ד"ה "הצור תמים פעלו" תרכ"ז – שהוא המאמר הראשון לפרשת האזינו שאמר הרבי מהר"ש בראשית נשיאותו. גם בשנת תשנ"ב וגם בשנת תרכ"ז היתה קביעות כמו השנה – ששבת האזינו חלה ב"ג תשרי. [לפני ארבעה ימים נפטר ר' ראובן מרנץ, שלמד הרבה תורת שמואל]. כן, היתה תקופה ששאל אותי מה ללמוד ואמרת לי ללמוד את כתבי הרבי מהר"ש, שניהם נולדו באייר.

אגב, הסיבה שאנחנו אומרים להרבה אנשים ללמוד תורת-שמואל היא שהרבי אמר שהוא לומד את מאמרי הרבי המהר"ש ועל ידי לימוד מה שהוא לומד אפשר להיות מקושרים אליו. הרבי המהר"ש, ביחס לבנו הרבי הרש"ב, הוא 'אור', על דרך היחס בין תלמוד ירושלמי (אור) לבבלי (חשך). יש לו תורות קצרות יחסית לבנו, אשר מפתח אותן בהרחבה מופלגה ב'המשכים' ארוכים על דרך תלמוד בבלי. בכלל, המיוחד אצל הרבי המהר"ש שהוא מזכיר בדרך אגב ווארטים מאד פשוטים וחזקים, אותם קשה למצוא בצורה מפורשת במקומות אחרים.

נרשם (מהזכרון) ע"י משה הלר וגלעד הרמן. לא מוגה. י"ג תשרי ע"ז – בית הרב, כפר חב"ד.

א שיחת האזינו תשנ"ב (תורת מנחם תשנ"ב ח"א עמ' 72 ואילך).

שבדיק לשם כך אני נקרא "ארך אפים", זו תכונה עצמית שלי...], נמצא משמע שמבחי' א"א נמשך הסליחה אפי' אם יחטא, וא"כ זהו יותר מן מאריך אף, שמשמע שמאריך אף וגבה דילי' [כמו שפרש קודם], וגם צ"ל האיך אפשר שהתורה תקטרג על בריאת האדם [לכאורה לא שייך שהתורה תקטרג על האדם. אנו מכירים בגמרא קטרוג של המלאכים על בריאת האדם ועל נתינת התורה לישראל, אבל איך שייך קטרוג מצד התורה, עליה נאמר "זאת תורת האדם" ו"אתם [ישראל] קרוים אדם" ו"ישראל וקוב"ה ואורייתא כולא חד"?!].

אך הענין הוא כמובא בזהר שם שלא נברא העולם באלף לפי שמאלף יכול לימשך גם בארור כו' [הוא מדייק לכתוב "גם בארור", שהרי האות אלף פותחת גם מלים כמו אור, אמת ועוד הרבה דברים טובים. אכן, בהיותה אות פשוטה "יכול לימשך גם בארור", מה שאין כן באות ב, כפי שמסביר -], ולכן נברא בבי"ת שהוא סי' ברכה [בטוי מיוחד, שהאות ב היא "סימן ברכה"], ומאחר שכבר נברא בבי"ת

שהוא בחי' צמצום החכ' אז אפי' נמשך מבחי' אלף ג"כ לא יומשך מאלף כלום הגם כי משם הוא כחשיכה כאורה, אבל מאחר שנמשך דרך צמצום החכ' אז אפי' מבחי' הא' לא יומשך כלל שום יניקה ג"כ כו' [בהתחלה אומר "לא יומשך מאלף כלום" אח"כ מסביר שהכוונה "לא יומשך כלל שום יניקה" לרע, לארור, אבל את האלף עצמה עם שאר בחינותיה כן ניתן להמשיך. לאחר שנעשה הצמצום מכח ה-ב, אפשר להמשיך גם את ה-א בלי שהמשכה זו תסתור את ענין הברכה של ה-ב - בלי שתהיה יניקה מה-א, דהיינו שמדת "ארך אפים" לא תשלוט לבד תמיד ולכל אחד (לדוגמא לגוים רשעים) אלא באופן של ברכה כפי שנראה.],

(זהה) או לטובתם (כי יש להם הזדמנות לעשות תשובה), ומסיק שאם אכן יעשו תשובה נמצא שאריכות האף היתה לטובתם, אך אם חלילה לו הרי שהיא לרעתם.].

[פירוש זה מזכיר מארז"ל אחר:]: והיינו כמשרז"ל היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם שפי' למחר הכוונה הוא על עוה"ב [חז"ל לומדים מהפסוק "היום לעשותם" שהעבודה שלנו בעולם הזה הוא קיום המצוות בפועל ואילו השכר שייך לעולם הבא (ואכן, מיד בהמשך הסוגיא שם מובאת אותה דרשה של "ארך אפים לצדיקים, ארך אפים לרשעים").]. והנה לכאן צ"ל שמאמר כל האומר הקב"ה ותרן עם המאמר א"א לצדיקי ולרשעי נרא' כסותרין זא"ז שהרי להמתין כ"כ זהו מדרכי היותור כו' מבלי להעניש לרשע, [הרבי המהר"ש מקשה שלכאורה עצם ההמתנה היא מדרכי היותור, ומתרג']: ו"ל דהן אמת שאינו מוותר כלום כ"א מאריך אף אולי יחזור בתשובה [ואם לא יחזור -] וגבה דילי' ה' גובה את שלו ומעניש את החוטא, כפי שמפורש בירושלמי בהמשך למאמר מקביל". כלומר, ה' לא מוותר על העונש אלא ממתין ומצפה - בסבלנות ואריכות אפים - שאולי האדם יחזור בתשובה.].

המשכת מדת "ארך אפים" בלי יניקה לחיצונים

עד כאן ההסבר על פי נגלה. ומכאן ואילך הוא עובר לפנימיות התורה (שמצד החסד), שממתיקה עוד יותר את הדברים:

והנה בזהר פ' ויגש אמרו שאמרה אורייתא קמי קוב"ה האי אדם דאת בעי למברי זמין הוא לארגזא קמו אלמלא לא תאריך רוגזך טב דלא אתברי [התורה כאן מקטרגת על האדם שהוא עתיד להרגיז את הקב"ה.]. א"ל קוב"ה וכי למגנא אתקרינא א"א [וכי לחנם אני נקרא ארך אפים?!] הקב"ה עונה לתורה

לפי הבעש"ט כל האותיות הן 'אלפינ'. זו תורת הקבוצות של הבעש"ט (הוא המציא אותה כמאה שנה לפני שגילו אותה המתמטיקאים)

ו סנהדרין לח, ב.
ז שבת פח, ב.
ח שמואל-ב ז, יט.
ט יבמות סא, א; ב"מ קיד, ב; כריתות ו, ב; זהר ח"ב פו, א.
י ע"פ זהר ח"ג עג, א.

ג עירובין כב, א.
ד דברים ז, יא.
ה תענית פ"ב סוף ה"א.

המשכת ה-א בתוך ה-ב

[שאלה: במאמר הוזכר שה' ברא את העולם ב-ב כדי שלא יומשך האורור של ה-א. אבל גם אחרי שה' ברא את העולם באות ב' אנו מוצאים רע בעולם!:]
האות **ב** היא גם ר"ת בחירה (היינו מה ש-**ב** עולה 2) – העולם נברא עם בחירה. הקב"ה ברא את העולם הזה כפרי עם קליפה, והקליפה גם מפתה את האדם – הצדיקים עומדים בנסיון והרשעים נכשלים. אבל ה'ברוך' וה'ארור' שהוא מזכיר כאן הולך על הנהגת הקב"ה – האם הוא נוהג בהם בשוב, ואז יוצר תהו ובהו (ארור), או שיש שכר ועונש. האות **ב** כאן היא חכמה ("בראשית" – "בחוכמא"), וידוע שבסדר של צמצום-התפשטות-

המשכה-התפשטות (כנגד ארבע אותיות שם הוי' ב"ה) החכמה (ה-י של שם הוי') היא כנגד הצמצום, דרכו הכל נמשך. אורור הוא בכתר, ובכללות יותר – באור אין סוף שלפני הצמצום, ששוה ומשוה קטן וגדול. הצמצום, גם של החכמה, הוא הכנה להמשכה-התפשטות. לפי זה, ה-**ב** כאן, שהיא סימן ברכה, פועלת צמצום של רכוז, לא צמצום של סלוק. אור אין סוף מתעלם על ידי רכוז האור לנקודה אחת, שדרכה יומשך אחר כך כל אור אין סוף הסובב.

[שאלה: אולי אפשר לומר ש'אבא' – חכמה – רמוז ל-**ב** של ברכה הנמשכת בתוך א"א (ראשי תבות "ארך אפים")?]

ווארט נחמד. אכן, בתנ"ך אין "אבא" במשמעות של אב (גם בספרים שנכתבו בארמית), רק בניקוד אחר ומלשון ביאה ("אבא" או "אָבא"). בכמה מהפסוקים הביאה היא אל הבית (יש אומרים שהשרש של בית הוא **בוא**), רמז לאות בית. בסוד הצמצום (שבבחינת רכוז) ה-**א**, אור כתר, בא אל הבית, החכמה³.

יא תרגום ירושלמי עה"פ.

יב מ-ז ה"אבא" בתנ"ך (ד בלי אות שמושית ו-ג עם) הראשון – הכל הולך אחר הפתיחה – הוא "ואבא היום אל העין" (בראשית כד, מב), "העין" הוא כינוי מובהק של חכמה, ומכאן יוצא השם של קפיצת הדרך כפי שגילה הבעש"ט (כש"ט לב), היינו קפיצת הדרך מכתר, א, לחכמה, ב, דרך הצנור של "נצר חסד [לאלפים] – אאלפך חכמה" (שמות לד, ו), המזל העליון, "אין מזל לישראל" (בעש"ט עה"ת לך לך

והנה, לפי הבעש"ט כל האותיות הן 'אלפין'⁴. זו תורת הקבוצות של הבעש"ט (הוא המציא אותה כמאה שנה לפני שגילו אותה המתמטיקאים). כל אות היא סך הכל קבוצה של אלפין ו-**ב** היא למעשה שני אלפין. אם כן, כשמחלקים את ה-**ב** של ברכה לשני האלפין – וכך מגלים את שרש מהות ה-**ב** – מתגלה מדת ארך-אפים (א"א).

התורה 'דורשת' את מדת "ארך אפים" המבטיחה תשובה

עכשיו הוא מגיע לעיקר הנקודה:

ובכדי שיומשך מבחי' הא' לכן אמרה תורה שהאדם זמין לארגזא קמך בכדי שישיב לה הקב"ה וכי למגנא אתקרינא א"א, ועיז"נ מבחי' א"א בחכ' כו' [זו דוגמא קלאסית לראש חסידי של הבנה עמוקה, ההופכת את התפיסה השטחית על פניה. הרבי המהר"ש מסביר שהתורה לא באה לקטרג על האדם אלא מנסה 'להוציא' מהקב"ה את התשובה "וכי למגנא אתקרינא ארך אפים"?]. יש פה משחק זוגי, התורה כאן היא כמו האשה של הקב"ה, שעושה אתערותא דלתתא לעורר אתערותא דלעילא מצד הקב"ה לגלות את מדת "ארך אפים" שלו, ועל ידי זה

היא ממשיכה את בחינת א של אריכות אפים בתוך ה-**ב** של החכמה].

וגם מה שא' וכי למגנא אתקרינא א"א אפ"ל שעי' בחי' א"א מאריך אף עדי שיבוא לבחי' תשובה כו', ואז יומשך סליחת העוונות כו' [כאן חוזר לתרץ את הסתירה-לכאורה בין מארז"ל שהקב"ה לא ותרן לכך שהוא ארך-אפים, ובעצם להמתיק יותר את התירוץ שהביא בחלק הנגלה: בהסבר הראשון הוא אמר שהקב"ה מאריך אף כי "אולי יחזור בתשובה" ואילו כאן הלשון היא "עד שיבוא לבחי' תשובה", דהיינו שהקב"ה לא רק ממתין לאדם שיחזור בתשובה אלא כביכול דוחק באדם לחזור בתשובה וזו מדת "ארך אפים" שלו].

כו עפ"י שבת קנו, א, וד"ל

יג ראה כתר שם טוב (קה"ת) אותיות מה, פו, שנה.

התורה לא
באה לקטרג
על האדם אלא
מנסה 'להוציא'
מהקב"ה את
התשובה "וכי
למגנא אתקרינא
ארך אפים"!

העקדה – משויון להמשכה לישראל בלבד

נקרא את הפרק הבא, שגם מתקשר לאותה נקודה:

[ב] במד"ר פ' בא בענין קר"פ שה תמיים זכר בן שנה [הפסוק אומר שקרבן הפסח צריך להיות דווקא שה, תמיים, זכר ובן שנה. המדרש דורש על פי פסוקים כל אחת מבחינות אלו (וכאן במאמר הוא מסתפק בהבאת שתי הבחינות הראשונות):] שה בשביל אלקי יראה לו השה [השה של קרבן פסח מזכיר את מסירות הנפש של אברהם ויצחק בפרשת העקדה, בה נאמר "אלהים יראה לו השה"¹⁷], תמיים לשמו של הקב"ה שגא' הצור תמיים פעלו [הפסוק מפרשתנו].
פ' כי הנה אברהם ויצחק ע"י המס"נ שלהם הגיעו לבחי' אוא"ס שלמעלה מהשתלשלו' בחי' כתר והיינו שמבחי' אם צדקת כו' [הבחינה של א"א שראינו]. לא יזמשך ג"כ לאו"ה, ולכן אמרו במד"ר ר"פ בלק ע"פ הצור תמיים פעלו לא הניח הקב"ה פתחון פה לאו"ה לע"ל שאתה דחקתנו כו' מה עשה כשם שהעמיד מלכי' ונביאים מישראל כך העמיד מאו"ה, והיינו כי מבחי' זו יכולים או"ה ג"כ לקבל אמנם ע"י מס"נ דעקידה נמשך מבחי' זו ג"כ לישראל דוקא [עד העקדה היתה הנהגה שוה בין ישראל לאומות, כדי שלא יהיה לאומות פתחון פה, אבל ע"י המס"נ של אברהם ויצחק בעקדה הם הגיעו לדרגת "ארך אפים" שבכתר ופעלו שהיא תמשך רק לישראל ולא לאומות העולם].

[שאלה: איזה מלכים ונביאים עמדו לישראל עד הזמן של עקדת יצחק?] ממאמר חז"ל הנ"ל משמע שהמלכים והנביאים עמדו לישראל וגם לאו"ה בהמשך הדורות, אך על ידי המס"נ של העקדה נפעל שפנימיות מדת ארך אפים, פנימיות אור המקיף דכתו, תומשך דווקא לישראל, הגם שאו"ה יונקים מחיצוניות המקיף, כמבואר בחסידות¹⁸.
[שאלה: לפי האמור כאן, מה פעל משה שבקש שלא תשרה שכינה באומות העולם¹⁹? הרי הדברים כבר נפעלו אצל אברהם ויצחק!] הוא פעל להמעט גם בהמשכת חיצוניות המקיף לאו"ה, שלא יהיו להם נביאים (על ידי השראת השכינה).

רמזי "הצור תמיים פעלו" והאבות

המלה "צור" - עליה נסוב המאמר - באופן כללי רומזת לאברהם, כמו שנלמד מפסוק בנביא²⁰. בהתאם למה שכתוב כאן, אפשר לכוון את המלים "הצור תמיים פעלו" כנגד שלשה שלבים: "הצור" הוא העצם של אברהם; "תמיים" היינו ברית המילה שקדמה לעקדה, בה נאמר "התהלך לפני והיה תמיים"²¹; ואילו 'פעלו' הולך על פעולת העקדה.

[אולי אפשר לומר שרומז לשלשה האבות וש"תמיים" הוא יצחק, "עולה תמימה"²², ו"פעלו" הוא יעקב - שמוציא הכל אל הפועל?] כל האבות נקראו "תמימים"²³, גם יעקב אבינו ("יעקב איש תם"²⁴) אבל בהחלט יש ביצחק בחינה מיוחדת של עולה תמימה. והנה, "**הצור תמיים פעלו**" עולה **אמונה-תענוג-רצון**, שלשת הראשים שבכתר, השרשים האמיתיים של שלשת האבות²⁵, **אברהם יצחק יעקב** (שעולים **אבא** יחד עם אבא במילוי - **אלף בית אלף**)²⁶.

בכלל, בספר "עמודיה שבעה" (שאמור לצאת בקרוב) מוסברת השייכות של הפסוק לראשון של הפרשה, שעל פי דרכנו מכוון כולו כנגד ספירת החסד, אברהם אבינו. בהמשך הפסוק כתוב "אל אמונה", **אברהם** עולה ח פעמים **אל**, ועליו נאמר "**והאמן** [אותיות **אמונה**] בהוי"ו"²⁷ והוא "ראש כל המאמינים"²⁸. אחר כך כתוב "צדיק וישר הוא". אפשר לומר ש**צור** הוא נוטריקון **צדיק וישר** (כתוב²⁹ גם ש**צור** הוא נוטריקון **צדיק ורשע** - רמז שהנהגת ה"צדיק" היא כלפי צדיקים והנהגת ה"ישר" היא דווקא לרשעים).

יז ישעיה נא, א-ב: "הביטו אל צור חבתכם... הביטו אל אברהם אביכם". וראה זהר ח"ב פג, ב: "מאן הוא צורם דא הוא אברהם".

יח בראשית יז, א.

יט בראשית רבה סד, ג.

כ פסיקתא רבתי הוספה א פרשה א.

כא בראשית כה, כז.

כב ראה שיעורים בסוד הוי' ליראיו ח"ג עמ' סד ואילך.

כג ועוד רמזים: אצל הרבי הרש"ב, אש הנמצאת ב"יכולת" בתוך הצור היא משל (שאולי קבל מאביו המהר"ש) למושג שנקרא 'עשר ספירות הגנוזות במאצילין' - **הצור** בגימטריא **אש**. שתי המלים הבאות, עולות "**תמיים פעלו**" עולה הוי' ברבוע (676) כאשר אמצעי וסופי התיבות עולים **יד** ברבוע (196).

כד שם טו, ו.

כה שמות רבה כג, ה (ע"פ שה"ש ד, ח).

כו ראה עמודיה שבעה שמות ב'ששי' (הערה מה).

יד בראשית כב, ח.

טו ראה ד"ה ואתחנן תער"ג (המשך תער"ב אות קעג) ובכ"ד.

טז ברכות ז, א.

מנהיגים ואנשי רוח בישראל ובאומות

[שאלה: מה הקשר בין פעולת אברהם ויצחק שהמלוכה והנבואה תהיינה רק בישראל להמשכת ההנהגה של ארץ אפים רק לישראל?]

אברהם ויצחק פועלים את המשכת ה-א שבכתר. שרשי המלוכה והנבואה הם בכתר – שרש המלכות בכתר, "כתר מלכות", הוא בחיצוניות הכתר, אריך אנפין, ושרש הנבואה בפנימיות הכתר – ואת שתיהן ממשיכים אברהם ויצחק דווקא לעם ישראל.

כמו שהזכרנו, בימי משה היה צריך עוד המשכה פנימית מחדש – וכך גם בימינו: היום יש מצב של שויון – יש חכמים ומנהיגים בישראל וגם חכמים ומנהיגים באומות העולם. נביאים היום הם כמו אנשי רוח. במשך כל הגלות, מלכות ממש היתה רק אצל גוים (ואפילו חלקים מחכמת האלקות נפלה בידיהם, כעולה מדברי הרמב"ם ביחס ל"מעשה בראשית" ו"מעשה מרכבה"¹³). כמו שרבי נחמן אמר¹⁴, שהחן והחשיבות של עם ישראל נפלה בגלות בידי אומות

העולם. אבל עכשיו כשיש מדינת ישראל, יש כביכול שויון גמור, שגם לנו יש מנהיגים ואנשי רוח וגם לגוים וממילא אין הבדל...

אהבה, יראה ומסירות נפש

איך מחדשים את ההמשכה הפנימית לעם ישראל? אם אנחנו רוצים לפעול שההנהגה תחזור דווקא לישראל צריך מסירות נפש כמו בעקדה, לחבר בנפש את מדת האהבה (מדת אברהם) והיראה (מדת יצחק), עם מוכנות למסירות נפש בפועל ממש.

דוגמה לדבר יש באישיות של הרבי הרש"ב, עליו התבטאה אמו – אשתו של בעל ההילולא, הרבי המהר"ש – שבנה "מתפלל כמו חסיד, פרום" [ירא-מחמיר] כמו מתנגד ואוכל כמו 'א גוטער איד' [צדיק מאדמו"רי פולין, שממעט באכילה]¹⁵. התפלה כמו

כז ראה מו"נ בהקדמה לח"ג ובח"ב פ"א ובכ"ד (ביניהם ח"א פ"ד) ביחס להקדמות הנדרשות להכמות אלה, שהן חכמות שהיו מצויות בידי האומות (וקו דבריו בראשית הלכות יסודי התורה ביחס למעשה בראשית ואף מעשה מרכבה תואמים את דברי הפילוסופים בנידון), ואכמ"ל.

כח לקו"מ א.

חסיד היא תפלה באהבה – "לית פולחנא כפולחנא דרחימותא"¹⁶ (כפי שמאריך להסביר הרבי הרש"ב בקונטרס התפלה) – וה'פרומקייט' כמו מתנגד נובע כמובן ממדת היראה בנפש. את שני הדברים עשה הרבי הרש"ב במסירות נפש (כמו גם את האכילה כצדיק, אכילה על מנת לפדות ניצוצות), והם גם הולידו מסירות נפש – עיקר התפלה באהבה הוא תפלה על הכלל (מתוך אהבת ישראל), הגורמת למסירות נפש כדי להשפיע על הכלל, להצילו ולהאיר לו, וה'פרומקייט' גורם למסירות נפש בהקפדה על כל קוץ ותג בדרך התורה. ואכן, התודעה של החזרת ההנהגה והנבואה לישראל – לא רק כמגמת כל החסידות, אלא בתודעת דחיפות של "משיח נאו" – מתחילה בחב"ד מהרבי הרש"ב¹⁷, אשר הקים את ישיבות תומכי תמימים (בהן מחברים נגלה וחסידות, אהבה ויראה, מתוך חינוך לשליחות במסירות נפש) כ"חילי בית דוד"¹⁸ שנועדו להלחם ב"אשר חרפו אויביך הוי" אשר חרפו עקבות משיח"¹⁹ (וכידוע הרמוז ש"מיד" מתייחס למפרע לשלשת הדורות האחרונים בחב"ד – מנחם-מענדל, יוסף-יצחק, שלום-דובער²⁰).

וההסבר הפנימי: מסירות הנפש מעלה את האהבה והיראה לשרשן בכתר²¹, שתי הזרועות ("חסד דרועא ימינא, גבורה דרועא שמאלא"²²) של

כט עפ"י זהר ח"ב נה, ב.

ל שרש הדברים אצל בעל ההילולא, הרבי מהר"ש, שטען כנגד אביו על הקץ של שנת תר"ח שלא די בגילוי משיח בהדפסת הלקוטי תורה, אלא רוצים משיח בשר ודם למטה מעשרה טפחים (ראה לקו"ש ח"ו עמ' 80 הערה 70 ובכ"ד).

לא קונטרס "כל היוצא למלחמת בית דוד" – שיחת שמח"ת תרס"א (נדפסה בלקו"ד ח"ד תשפז, ב ואילך; סה"ש ת"ב עמ' 141 ואילך). ראה גם מאמר "חילי בית דוד" במלכות ישראל ח"ג.

לב תהלים פט, נב.

לג שיחת משפטים נ"ב הערה 148.

לד ורמז: **מסירת נפש אהבה יראה** עולה **יחידה** ברבוע (גילוי היחידה בעקדה), העולה "**ורוח אלהים מרחפת על פני המים**" (בראשית א, ב), פסוק עליו דרשו חז"ל "זה רוחו של מלך המשיח" (בראשית רבה ב, ד). ראשי התיבות של **מסירת נפש אהבה יראה** הם **מאין** – "מאין יבא עזרי. עזרי מעם הוי" עשה שמים וארץ" (תהלים קכא, א-ב), "שמים וארץ" בשרשם הם חו"ב שעל ידי תיקונם חוזרת ההנהגה לישראל דווקא. אם מציינים רבוע מ-16 האותיות **מסירת נפש אהבה יראה** האלכסון הוא אותיות **מבנה**, סוד יחוד **מה-בן (מהיטבאל)**.

לה הקדמת תקו"ז – "פתח אליהו".

התורה... ובשביל ישראל^{מא} – התכלית היא עלית ישראל מכח התורה (הפועלת את צמצום מדת "ארך אפים" למקומה הראוי, כנ"ל, ומגלה את מעלת ישראל) להנהיג לבדם את כל העולם, כאשר בהם יתקיים הנאמר לאדם הראשון (והפך למצוה לישראל בלבד לאחר מתן תורה^{מב}) "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה ורדו וגו"^{מג}; "פרו ורבו" היינו אהבה ויראה – הולדה ועשיית פרי באות מאהבה, אך אי-ההסתפקות בפרות הקיימים והמאמץ תמיד להרבות ולהוליד יותר באים מיראה (כנף שמאל, המגבירה את עצמת כנף ימין ומאפשרת להגביה עוף ולמלא את הארץ) – "וכבשה" דורש מאמץ ונכונות למסירות נפש (תוקף של "איש דרכו לכבוש"^{מד}, שהתבטא בעקדה בכך "שכבש אברהם אבינו את רחמיו מעל בן יחידו לעשות רצונך בלבב שלם"^{מה}) וביחד הם מביאים למלכות, "ורדו וגו".

מא רש"י עה"פ (עפ"י המדרש).
מב סנהדרין נט, ב.
מג בראשית א, כח.
מד יבמות סה, ב.
מה תפלת השחר.

פרצוף אריך אנפין ("ארך אפים לצדיקים" מימין ו"ארך אפים לרשעים" בשמאל^{לז}). אז מלבישות החכמה והבינה (פרצופי אבא ואמא) את הזרועות דאריך^{לז} (והיינו המשכת הכתר במוחין, כמבואר כאן) – כפי שהיה ביציאת מצרים, וכך נפעלה הגאולה^{לח} – ובכך תלויה החזרת ההנהגה והנבואה לישראל, כאשר נכרות "חכמתכם ובינתכם לעיני העמים"^{לט}. כפי שמוסבר בפרק הראשון של המאמר, ההמשכה הזו של "ארך אפים" באופן מתוקן ופנימי היא מכח "בראשית" (פתחת התורה ב-ב). המלה "בראשית" עצמה היא לשון מלכות והנהגה (כבכל הופעותיה הבאות בתנ"ך^מ), ודרשו אותה "בשביל

לו ארך אפים לצדיקים ארך אפים לרשעים עולה הוי' פעמים סג, "אורות דתהו בכלים דתיקון".

לז כביאור הפנימי בפסוק "אני בינה לי גבורה" (משלי ח, יד; ראה ע"ח ש"ג פ"ב מ"ת ובכ"ד) ועל דרך זה 'אני חכמה לי חסד' (אני בינה לי גבורה אני חכמה לי חסד עולה 630, יהודי במשולש, ו"פ סג שהוא יד"פ מה, "אורות דתהו בכלים דתיקון").

לח פע"ח שער חג המצות פ"ז (ובכ"ד).

לט דברים ד, ו.

מ ירמיה כו, א; כז, א; כח, א; מט, לד.

בקיזור – תובנות ונקודות 'עבודה':

- ב'נגלה' שבתורה מדת "ארך אפים" היינו המתנת ה' עם השכר והעונש, שמאפשרת לרשע לחזור בתשובה, אך בסופו של דבר ה' גובה את שלו.
- פנימיות התורה מגלה שמדת "ארך אפים" גם תובעת, דוחפת ומבטיחה תשובה.
- התורה אינה מקטרגת על ישראל, וכאשר נדמה שהיא עושה זאת – המגמה היא 'להכריח' את ה' לענות ובכך לחשוף את רחמיו.
- תיקון העולם דורש להמשיך את מדת "ארך אפים" (ששרשה ב-א) לתוך גדרי התורה (שמתחילה ב-ב) כדי למנוע את יניקת החיצונים. ההמשכה בפנימיות מגלה את פנימיות המקיף, הנמשך לישראל, וממעיטה את יניקת החיצונים מחיצוניות המקיף.
- הדבר מתבטא בהמשכת המלכים והנביאים – ששרשם בכתר העליון – דווקא לעם ישראל.
- כיום, לאחר הקמת המדינה, נדמה ששוב יש שווין בענין המלכים והנביאים – המנהיגים ואנשי הרוח – בין ישראל לאומות העולם (בעוד בגלות כל המלכות נפלה לאומות העולם).
- כדי לחזור ולייחד את ההמשכה לעם ישראל נדרשת שוב פעולה מעין העקדה – מסירות נפש תוך חיבור מדות האהבה והיראה.
- מסירות הנפש עם יחוד האהבה והיראה 'מקפיעה' אותן לשרשן בכתר ומאפשרת להמשיך את כל המשכות למקורן הנכון. זהו כח התורה לגלות את מעלת ישראל, ולבטא דווקא דרכם את רצון ה' בבריאה – "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה ורדו וגו".
- צריך להתפלל כמו חסיד (על ידי לימוד החסידות), להיות ירא-שמים ומדקדק בהלכה כמו מתנגד (על ידי לימוד הנגלה) ולנהוג בהכל במסירות נפש כמו אדמו"ר (בלקחת אחריות על עם ישראל כולו).

כ"ח עתים בספר קהלת

סוד הזמן (3) – שיעור אנגלית חדשי

קיצור מהלך השיעור

בסדרת שיעורים העוסקת ב"סוד הזמן" הגיע הרב להופעה בולטת של נושא הזמן בתנ"ך – **כח** העתים שמונה שלמה המלך בספר קהלת (אותו קוראים בחג הסוכות, שעל כן דחינו את הדפסת הדברים עד כה).

פרק א בשיעור מקדים כיצד ניתן לתפוס את **כח** העתים – מושג מובהק של זמן – מופיעים בתוך ימות החדש וימות השבוע. השיעור ניתן בתחלת חדש ניסן, והוצעה בו הקבלה יפהפיה נוספת של כח העתים ל-**יד** הימים הראשונים של חדש ניסן, תוך התייחסות לזוגות פרטיים במבנה זה (במהדורת-סוכות שלפנינו השמטנו את ההקבלה הזו – והיא נמצאת במהדורה המלאה הנשלחת ברשימת התפוצה). אחרי מנין **כח** העתים, תוך נגיעות קלות בתוכן של חלקם, מוקדשת התבוננות לקשר שבין המושגים הבל וזמן במגלת קהלת ומובא רמז מופלא בפסוקי **כח** העתים.

פרק ב עובר להתבוננות פרטית ב"עת ללדת ועת למות", תוך מנין ארבעה פירושים במדרש והקבלתם לאותיות שם הוי' ב"ה – תוך לימוד מהם לעבודת ה' בחיים חיותנו. הפרק גם נוגע בקצרה ב"עת לקרוע ועת לתפור" בהקשר של קריעת ממלכות יהודה וישראל ואיחוי הנדרש לנו היום.

א. סוד כח העתים בקהלת רגישות יששכר לממד הזמן

בהשגחה פרטית קוראים היום, היום השני של ניסן, את הקרבן של נשיא יששכר, ששייך בדיוק לנושא שדברנו עליו בפעמיים האחרונות¹. יששכר הוא השבט שהכי רגיש לזמן, מבין את ענין הזמן ויודע לחשב את הזמן, שנקרא בחז"ל² "סוד העבור" (עיבור החדשים ועיבור השנים). **סוד העבור** בגימטריא **שמחה**. כל הזמן היהודי קשור לשמחה. כל החגים הם "זכר ליציאת מצרים", לידת העם – השמחה הגדולה של הלידה, "אם הבנים שמחה"³. "אם הבנים שמחה" מופיע בפרק הראשון של הלל, שנקרא "הלל מצרים" – הלל שמהללים את ה' על יציאת מצרים. שוב, מי שהכי רגיש לממד הזמן מבין **יב** שבטי י-ה הוא יששכר, הנשיא של היום, בהשגחה פרטית. הפסוק אומר "ומבני יששכר יודעי בינה לעתים"⁴. יש

בביטוי זה שנים מתוך שלשת המוחין חב"ד. "יודעי" היינו המח השלישי, מח הדעת, אבל העיקר הוא "בינה לעתים" – הבנת הזמן. הרגישות לזמן היא הבינה. אמרנו שהלידה – יציאת מצרים – היא מהאמא ומצרים היינו רחם האם. הרגישות של יששכר היא ל"דבר בעתו מה טוב"⁵ – ידיעת העיתוי הנכון לכל דבר. זו הבינה, הרגישות העמוקה, השייכת לשרש נשמת יששכר. כתוב שאפילו בזמן משה רבינו "נבונים" לא אשתכחו"⁶ – בעלי בינה לעשות את הדבר הנכון בזמן הנכון לא נמצאו בזמנו של משה. בכל אופן, יש כאלה אנשים בעם ישראל, וזהו הסוד של שבט יששכר. שם נשיא יששכר הוא **נתנאל בן צוער**, ששמו שוה **אהבת ישראל**. אם כן, יש קשר בין הדברים – אם יש לך אהבת ישראל יש לך רגישות לזמן, הבנת הזמן וידיעה מה צריך לעשות בכל זמן, "דבר בעתו מה טוב".

כח עתים בחלוקה לימים

כאשר מדברים על הזמן ועל העיתוי הנכון, נזכרים ב-**כח** העתים של ספר קהלת. שלמה המלך נקרא קהלת על שם שהקהיל קהילות כדי

1 ראה דרושי פסח בשעה"כ ופע"ח; קהלת יעקב ערך 'ארץ מצרים'.
2 משלי טו, כג.
3 עירובין ק, ב.

נרשם ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. ב' ניסן תשע"ט - הרצליה.
א שיעורי סוד הזמן 1 (אור לכ"ט שבט – נדפס ב"ואביטה" כי תשא) וסוד הזמן 2 (אור לכ"ו אדר – נדפס ב"ואביטה" ויקרא).
ב ר"ה כ, ב; כתובות קיב, א; פרקי דרבי אליעזר פ"ז.
ג ראה הזמן הפנימי מאמר "הקץ הדוחק" לאדר א', ובכ"ד.
ד תהלים קיג, ט.
ה דה"א יב, לג.

זמנים, ואז נבין שכל 28 העתים הם רק שבעה ימים. יש הבנה ממוצעת שיש כאן 14 ימים, כאשר כל פסוק מתחלק ליומיים, ובכל יום יש צד מואר וצד אפל, יום ולילה, הזמן החיובי והזמן השלילי. זו עוד דרך הגיונית להבין את החלוקה של **כח** עתים.

כשמדברים על זמן צריך להתייחס גם למובנים הנוספים של השרש (שלא הזכרנו) – הזמנת אורחים ולהיות מוכן ומזומן. חשוב להבין שאחד המובנים של זמן הוא מוכנות-נכונות. זמן מתוקן הוא הנכונות לקבל צווי מה' ולבצע אותו. בכל רגע ה' מזמין אותנו להיות שותפים שלו בתיקון העולם.

שוב, זמן הוא לשון הזמנה ולשון מוכנות-מזומנות. האבן עזרא מסביר¹⁷ שבכל אחד מ-**כח** העתים המזל – שרש הנשמה, ה"צלם", כפי שדברנו בשיעור הקודם – זו באופן מסוים בהתאם לזמן, 'מניע' אותך בהתאם לזמן. באיזה אופן מניעים אותך מלמעלה, כמו בובות על חוט, ואף על פי כן זו לא סתירה לבחירה החפשית. יש לך בחירה חפשית, הוא לא מכריח אותך, אבל יש איזו תנועה של ה"צלם" למעלה שכעת הזמן המתאים לעשות משהו מסוים (כמו "עת לשחוק"). זו הדרך בה מסביר האבן עזרא את סוד **כח** העתים.

כח העתים

אחרי ההקדמה הזו, מהם **כח** העתים שמונה שלמה המלך? נעבור על כולם, ואחר כך נסביר את חלקים יתור:

הזוג הראשון בקהלת הוא "עת ללדת ועת למות". אחד מגדולי המפרשים, החיד"א, אומר¹⁸ שראוי שכל צדיק ישלים את ימיו מיום ליום. כלומר, להסתלק מהעולם ביום הלידה. העובדה שלא כל הצדיקים נפטרים לא ביום הלידה היא חידוש. צדיקים כאלה מביאים ו'מכניסים' את יום ההולדת שלהם ליום ההסתלקות. הם מעלים את כל הניצוצות שהם גאלו ותקנו בימי חייהם ביום ההסתלקותם שבו מאיר המזל של יום הולדתם. אבל אצל משה רבינו הענין התקיים כפשוטו – הוא נולד והסתלק ב-ז'¹⁹ אדר²⁰, ובחב"ד מבין כל הרביים אדמו"ר האמצעי (שבחג הסוכות

ללמד תורה ומוסר²¹, ואחד הנושאים העיקריים שהוא מתייחס אליהם בספר קהלת הוא הזמן. הוא מחלק את הזמן לשתי קטגוריות – יש זמנים שונים שמיועדים לדברים שונים. בתחלת פרק ג בקהלת כתוב "לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים". יש כאן שתי מלים נרדפות – זמן ועת. המלה "זמן" פחות מצויה בתנ"ך – מופיעה רק כמה פעמים בתנ"ך, ומצויה יותר בדורות הבאים – ויותר פעמים כתוב "עת". אחר כך הוא מונה **כח** עתים שונות, החל מ"עת ללדת". הזמן הכי חשוב הוא לידת ילד חדש, מציאות חדשה. לידה הולכת עם שמחה, "אם הבנים שמחה" – ביחד עם הולד נולדת גם שמחה. אנחנו רוצים להסביר איך מולידים, ילדים גשמיים וילדים רוחניים, וגם מולידים שמחה – על ההודיה לה' על הילדים ועל האפשרות לעבוד את ה' יחד עם הילדים. **כח** העתים של קהלת מתחלקים ל-יד זוגות, כאשר כל שני זוגות הם פסוק אחד. הפסוק המקדים הוא "לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים" – לפי חלק מהמפרשים²² "חפץ" מובנו רצון, או, כמו שרש"י מסביר (לפי "לשון משנה") ש"חפץ" הוא דבר, ולכל דבר יש זמן תחת השמים. אחרי פסוק ההקדמה יש שבעה פסוקים ובכל אחד שני זוגות של זמן. המבנה של היחידה הזאת בקהלת הוא "**אז**" – כמו פתיחת שירת הים, "אז ישיר משה"²³ – **א** (פסוק הקדמה) על גבי **ז** (פסוקים). המלה **עת**, מלה פשוטה של שתי אותיות, היא **אז** באתב"ש – המבנה של היחידה הזאת בקהלת.

כמה מפרשים²⁴ אומרים ש-**כח** העתים – שהם הנושא שלנו היום – מקבילים ל-**כח** הימים של חדש הלבנה. יש תוספת של יום או לפעמים יומיים יותר בסוף החדש, אבל מהותית חדש הוא ארבעה שבועות של שבעה ימים – כאן יש שבעה פסוקים של ארבעה עתים. לפי דרך אחרת של הבנה של **כח** העתים, מכיון שכולם מופיעים בשבעה פסוקים – אפשר להקביל אותם לשבעה ימים, שבעת ימי השבוע. כל יום מורכב משתי עונות, יום ולילה, וכל עונה מחלקים לשני חלקים של שש שעות. עונה היא עוד מלה של זמן בתורה. בכל פסוק יש ארבעה

יד זה לשונו: "והנכון שיש לכל חפץ תחת השמים עת וזמן כי בהשחת המטכונת המולידה ימות הילוד ותתחדש מתכונת תעשירנו והפך העושר כי עתים קצובים הם ובבא העת יתנווע אדם לאשר הוא מוכן לו ותהיין תנועותיו כתנועת הצלם כענין 'אך בצלם יתהלך איש'".

טו חומת אנך עה"פ.

טז סוטה יב, ב (ובכ"ד).

ט ראה רש"י בתחלת קהלת.

י ראה שיעור כ"ב טבת ע"ט.

יא מצודות.

יב שמות טו, א.

יג מובא בראב"ע פסוק א.

זמן והבל

לפני שנחזור ונתחיל להעמיק יותר בחלק מהם, נראה כמה גימטריאות מדהימות ביחס ליחידה הזאת בקהלת, יחידה של שמונה פסוקים (א על ז). קודם כל, נספור את המלים – יש סה"כ 67 מלים, בגימטריא **בינה**. חוזר ליום שלנו, היום של יששכר, ה"יודעי **בינה** לעתים".

אם אשאל מה הם שני המושגים העיקריים שלשלמה המלך – בשמו קהלת – 'אובססיבי' ביחס אליהם, התשובה תהיה "זמן" ו"הבל". בפסוקים האלה מדובר על זמן – זהו לא המקום היחיד, הזמן חוזר בעוד מקומות בקהלת – אבל רואים אצל שלמה שזמן והבל הולכים יחד. אפילו רש"י, ביחס לפסוק "לכל זמן ועת לכל חפץ", אומר שזהו המשך ישיר, הסבר, לפתיחת ספר קהלת – "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל". למה זמן הוא הבל? זו נקודה חשובה. אצל קהלת זמן והבל הם זהים – מה הקשר? רש"י – הרש"י הראשון כאן – מסביר שאדם תאב לעושר. האדם המדובר הוא לאו דווקא הצדיק הכי גדול בעולם... אותו אדם לא מבין (אין לו בינה) שהכסף לא יחזיק מעמד, ומישהו אחר – הצדיק – יירש את כל הכסף שהוא צבר. זהו הרש"י בתחלת הפרק הזה – הפתיח לכל ענין הזמן. חיים וזמן אצל קהלת – הכל הבל.

התחלנו את הסדרה הזו בהסבר שיש קשר בין זמן, חיים וחכמה. אצל קהלת חיים וזמן הם הבל. **זמן** עולה 97 ו-**הבל** עולה 37, והממוצע ביניהם הוא 67 – מספר המלים כאן, **בינה**. בינה היא לשון בִּין לְבִין, היא הערך הממוצע בין **הבל** ו-**זמן** – הבנת ההבלות של הזמן.

"אדם להבל דמה"

פעם אחת בכל התנ"ך יש עוד מלה – שגם היא עולה 67 – "**להבל**", "אדם להבל דמה ימיו כצל עובר"³⁷. כל אדם הוא כמו הבל. הבל הוא גם במובן של אד. האדם נברא מהבל-אד – בסיפור השני של מעשה בראשית קודם נאמר "ואדם אין" ואחר כך "ואד [הבל] יעלה מן הארץ... וייצר הוי' אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים"³⁸. בתחלה, לפני החטא, נאמר "נעשה אדם בצלמנו

האושפיזין שלו חל באותו יום של האושפיזין של משה רבינו) נולד והסתלק באותו יום, ט' כסלו. כתוב בירושלמי³⁹ שמזלו של אדם גובר ביום ההולדת שלו. המזל, הצלם, עליו נאמר "אך בצלם יתהלך איש"⁴⁰, מתחזק מחדש כל שנה, ביום ההולדת. הדבר נכון גם לגבי יום ההסתלקות – כי ביום ההסתלקות הצדיק מעלה את כל עבודתו ואת כל הקדושה שלו, כל הניצוצות שתיקן במשך חייו כנ"ל. זהו הזוג הראשון, "עת ללדת ועת למות".

הזוג השני הוא "עת לטעת ועת לעקור נטוע". עד כאן פסוק אחד, שכולל ארבעה עתים – "עת ללדת ועת למות, עת לטעת ועת לעקור נטוע".

הזוג השלישי – "עת להרוג ועת לרפוא". הזוג הרביעי – הוא "עת לפרוץ [לשבור מכשולים] ועת לבנות".

הזוג החמישי הוא "עת לבכות ועת לשחוק".

הזוג השישי – "עת ספוד ועת רקוד".

הזוג השביעי – "עת להשליך אבנים ועת כנוס אבנים", צריך עוד להסביר יותר מה המשמעות של כל זוג⁴¹.

הזוג השמיני – "עת לחבוק ועת לרחק מחבק".

הזוג התשיעי – "עת לבקש [לחפש דברים, במיוחד רכוש] ועת לאבד [לא רק שמהשמים גורמים לך לאבד, אולי אתה בעצמך רוצה לאבד]".

הזוג העשירי – "עת לשמור [על דבר יקר] ועת להשליך".

הזוג האחד עשר – "עת לקרוע ועת לתפור".

הזוג השנים עשר הוא "עת לחשות ועת לדבר".

הזוג השלושה עשר – הוא "עת לאהב ועת לשנא".

המצודות דוד אומר שיתכן שכל צד מתייחס לאותו דבר – לא לדברים הפוכים. כלומר, יש דבר שלעתים אני אוהב ולעתים אני שונא. אפשר לחשוב שההפכים מתייחסים לשני דברים שונים, אבל לא – הם מתייחסים לאותו דבר בזמנים שונים. כמו שהאבן עזרא הסביר, שלפעמים המזל מעורר את לבי להתייחס לאותו דבר בצורה שונה והפוכה.

הזוג האחרון, הזוג הארבעה עשר הוא "עת מלחמה ועת שלום".

אם כן, עברנו בקצרה על **כח** העתים של קהלת.

יז ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח. ח. ועיין קרבן העדה שם ד"ה "היה מעמיד".
יח תהלים לט, ז.

יט ראה גם בשיעור ד' ניסן ש"ז (נדפס ב"ואביטה" פסח).

כ תהלים קמד, ד.

כא בראשית ב, ו-ז.

לתחיה, מקימים את הבל לתחיה. לפי הקבלה¹⁰, משה רבינו הוא גלגול של הבל. יש בחמשים הימים האלה, עד מתן תורה, משהו שמתקן את נשמת הבל ובימים החמשים הוא קם לתחיה. חז"ל אומרים שאם לא היינו חוטאים בעגל היינו משיגים חיים נצחיים – כרצון ה' בתחלת הבריאה.

אם כן, מצאנו פסוק שמתאים לנושאים שלנו, זמן, הבל וצל-צלם – "אדם להבל דמה ימיו כצל עובר" ("אני אמרתי אלהים אתם" כנ"ל).

מועמדת חדשה לעשר הגימטריאות שיגלה המשיח

נחזור ל-כח העתים שלנו: פעם אמרנו, בחיך, שאולי כאשר משיח יבוא הוא יגלה את עשר הגימטריאות הכי טובות בעולם, ואמרנו שיש לנו כמה מועמדות טובות. משהו דומה לזה, הרבי אמר שכאשר משיח יבוא הוא ישיר עשרה ניגונים. מאד מענין שבתיקון הכללי של רבי נחמן מברסלב (שיום ההולדת שלו היה אתמול, א' ניסן), יש עשרה פרקים כנגד עשרה שמות של נגינה. אמרנו שיש עשר גימטריאות הכי טובות, וכל פעם מציעים איזו גימטריא מתאימה שאולי היא תזכה. כעת נגיד גימטריא שלא אמרנו עד עתה, שגם היא מועמד טוב להיות בין עשר הגימטריאות שמשח יסביר לנו...

יש 67 מלים בשמונה הפסוקים שכאן. הגימטריא הכוללת שלהם 25996. יהיה יפה אם המספר הזה – מספר גדול לילדים בבית ספר יסודי – יתחלק ב-67, כך שיהיה ממוצע לכל מלה כאן, "ידעי בינה לעתים", להבל. אכן, המספר הזה מתחלק ב-67 – 67 פעמים 388. נחמד, אבל האם יש משהו מיוחד במלה 388 שהופכת את הגימטריא למועמדת להיות אחת מעשר הגימטריאות הכי מיוחדות של מלך המשיח? אכן, היא זמן פנים ואחור – ז זמ זמן זמן מן ן (ד"פ זמן, כי יש כאן שלש אותיות) – ההתגלמות השלמה של הזמן, הצד הקדמי של הזמן והצד האחורי של הזמן (כנגד יד העתים לטוב ו-יד העתים לרע)¹¹. זו גימטריא מופלאה, שתהיה מועמדת שאולי המשיח יבחר אותה בתור אחת מעשר הגימטריאות המופלאות ביותר של התורה.

כדמותנו¹², הוא נברא בצלם ודמות אלקים – "אני אמרתי אלהים אתם"¹³ (ה' רצה שנהיה כאלקים). אבל לאחר החטא וגזרת המות נאמר "אדם להבל דמה ימיו כצל עובר". "אדם" הוא לשון "דמה" – המלה "אדם" אומרת שהוא דומה למשהו, ולמה הוא דומה, לאחר החטא? להבל. אנחנו יודעים שבנו של אדם נקרא הבל – שני בניו הראשונים הם קין והבל. זהו השיעור האחרון לפני פסח, לפני תחלת ספירת העומר. אחרי 14 ימי ניסן בא החג הראשון של פסח, ואז באים חמשים ימי ספירת העומר. החיד"א מסביר¹⁴ את הפסוק "אדם להבל דמה" – אדם הראשון, שחי 930 שנה (הרבה אפילו בשביל הדורות הראשונים), הוא כמו ("דמה") בנו הבל שחי 50 ימים עד שקין הרג אותו (כך הוא מביא מהמדרש). המשך הפסוק הוא "ימיו כצל עובר" – הימים שלו עוברים כמו צל, בדיוק הדימוי שדברנו עליו בשיעורים הקודמים, שהזמן הוא כמו צל-צלם, צל מרחף, "צל עובר". יש גם בקהלת פסוק שהחיים הם כמו צל, אבל שם הוא לא אומר "כצל עובר". אם לא היה כתוב "צל עובר" הייתי חושב מהפסוק בקהלת על צל של קיר, לא שהצל חולף, אבל אביו (דוד, מחבר ספר תהלים, אביו של שלמה, מחבר ספר קהלת) יותר רגיש לצל הזמן ואומר שהוא "צל עובר". מהו הצל? כתוב "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי"¹⁵. "צל עובר" הוא צל של צפור שחולף מהר – זו הרגשות היתרה של דוד המלך. החיד"א אומר שמדובר כאן על חיי הבל, חמשים יום, אבל לא אומר את הגימטריא היפה – "צל עובר" שווה בגימטריא חמשים (עוד רמז מכון: צל במילוי – צדיק למד עולה עובר!). חיים של חמשים יום הם "כצל עובר", משך החיים של הבל.

מה הם חמישים היום האלה? איפה מופיעים חמשים יום במעגל השנה היהודי? יש לנו "תספרו חמשים יום" – מהיום השני של פסח עד שבועות. חייב להיות משהו בחמישים הימים האלה שהם תיקון נשמת הבל – מתאים לכוונות האריז"ל בימים האלה. רק שביום החמישים, במקום להרג, אחרי שעושים תיקון במשך ארבעים ותשעה ימים – מקבלים את התורה ואזי "טל תורה מחיהו"¹⁶, קמים

כב שם א, כו.

כג תהלים פב, ו.

כד יוסף תהלות עה"פ.

כה תהלים כג, ד.

כו ילקו"ש דברים רמז תתכד (ע"פ כתובות קיא, ב. וראה תנא דבי

אלהיה רבה פ"ה); הקדמת תקו"ז יב, א; תקו"ט (לח, ב).

כז ראה תקו"ז סט. מבואר בשער הפסוקים שמות סימן ב; ע"ח שער הכללים פ"י.

כח וכפי שעוד יוסבר בעומק יותר בשיעור הבא בנושא – סוד הזמן (4).

ב. "עת ללדת ועת למות"

יש הרבה מה לדבר, כי צריכים להסביר 14 זוגות שונים. נתחיל מהזוג הראשון, "עת ללדת ועת למות", עליו מביא המדרש הכי הרבה פירושים. נאמר בקיצור ארבעה פירושים שהמדרש אומר ונקביל אותם לאותיות שם הוי"ב¹:

י – "הכל צפוי"

הפירוש הראשון הוא שמרגע הלידה המות צפוי, "הכל צפוי"². יש מחלוקת בין רבי עקיבא לחכמים שבדורו³. רבי עקיבא אומר שכאשר אדם נולד יש לו כמות ימים קבועה, אם הוא עושה רע נלקחים ממנו ימים ואם הוא עושה טוב הוא משלים את אורך ימיו. כלומר, לדעת רבי עקיבא משך החיים עמו נולד האדם הוא המקסימום – אם יזכה יתקיים בו "את מספר ימין אמלא"⁴ (הפסוק שרבי עקיבא מביא). אם לא תזכה – תחיה פחות. חכמים אומרים שלא כך, אלא "יראת הוי" תוסיף ימים"⁵, כפי שכתוב במשלי: כשאדם נולד הוא מקבל משך חיים מסוים, אבל אם הוא חי כרצון ה' ועושה דברים טובים, הוא אדם טוב, הוא יזכה ויתווספו לו שנות חיים. אם הוא עושה רע – נחסרים הימים. אבל אם הוא עושה טוב – נוספים ימים. רבי עקיבא אומר שלעולם לא נוספים ימים – אם עושים טוב זוכים רק ל"מספר ימין אמלא". קבלת את המקסימום בהתחלה, ועליו לא נוספים ימים. זו מחלוקת מאד עמוקה, שנוגעת גם ליחס בין בחירה לידיעה.

באותו הקשר המדרש מביא סיפור כהוכחה לדעת חכמים, שכאשר אדם זוכה נוספים לו ימים – והוא לא רק מגיע לקצבה – כלשון הפסוק "יראת הוי" תוסיף ימים". רבי עקיבא מפרש את הפסוק שיראת ה' מוסיפה ימים עד למקסימום שנולדת עמו, אבל לא מעבר לכך. המדרש מספר שחכם גדול בדורות שאחרי רבי עקיבא, רבי שמעון בן חלפתא, תלמידו של רבינו הקדוש, הוזמן פעם לברית והלך אליה. בדרך לברית ילדים שובבים יצאו והחלו לעשות ממנו צחוק – הוא יהודי זקן והם אמרו לו שלא יתנו לו ללכת משם עד שירקוד עבורם... מזכיר את הסבא

משפולע – יתכן שהוא מאבותיו הרוחניים. בהתחלה הוא ניסה לשכנע אותם – אני אדם זקן, איני יכול, זה לא בשבילי. כשהוא ראה שאין בכך תועלת הוא הסתכל על הבית שהם יצאו ממנו – בית יהודי – ואמר להם שהבית עומד לקרוס. בהיותו 'בחור טוב' הוא אמר לילדים שהבית עומד לקרוס ושיקראו לאביהם שיצא מהבית, שלא ייהרג. מכל הרעש אבא שלהם התעורר – הסיפור קרה באמצע הלילה – יצא החוצה וראה שהילדים עושים צחוק מהחכם. הוא בקש מחילה. רבי שמעון בן חלפתא אמר שאינו יכול למחול, לא יכול לסלוח לילדים, אבל הוא יתן לו זמן להוציא הכל מהבית לפני שיקרוס – וכך היה. הוא רוקן את הבית – והבית קרס. זהו החלק הראשון של הסיפור. הוא המשיך לברית, ושם הוא איחל לילד – זהו אולי המקור בחז"ל לברכה זו – "כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים". הוא עזב בלילה אחרי הברית. מסוכן ללכת בלילה. הוא פגש בדרך הביתה ישות רוחנית, הוא שאל אותו מי הוא והוא ענה שהוא שליח מלמעלה – מלאך המות. הוא הסתכל עליו וראה שהוא עצוב. הוא שאל את מלאך המות – 'למה אתה נראה כל כך גרוע?'. אפילו מלאך המות צריך להראות טוב. 'למה אתה עצוב?'. מלאך המות השיב שכאשר הילד שנימול בברית נולד קבלתי פתקא שהוא יחיה 30 יום. אבל מכיון שאתה אמרת בברית "כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה" – זו תפלה – בטלת את הגזרה ופעלת בתפלתך שהוא יחיה, נתת לו חיים שלא היו שייכים לו קודם, לכן אני כה עצוב. אנחנו מאחלים לו תמיד להיות עצוב... עצוב ככל האפשר. רבי שמעון אמר – אם כבר נפגשנו, תגיד לי מתי הפתק שלי, מתי הסוף שלי, "עת ללדת ועת למות". מלאך המות אמר לו (בארמית) – 'בשביל החברה' שלכם אין לנו פתקים כמה תחיו, כי אתם – החכמים – עושים מצוות ולומדים תורה יום ולילה, ולכן ה' מוסיף לכם ימים'. כל הסיפור הזה מובא רק בשביל הסיום, ההוכחה מדברי מלאך המות שאם עושים דברים טובים ה' מוסיף על הקצבה.

רבי עקיבא חי קודם, אבל אפילו אם רבי עקיבא היה שומע את כל הסיפור הזה – הוא לא היה משנה את דעתו בכלל. כך אומר המדרש, שרבי עקיבא היה אומר – סיפור הוא סיפור, אבל הפסוק בתורה אומר "את מספר ימין אמלא". אפילו אם נדמה שנותנים למישהו ימים 'אקסטרא', מעבר למה שנקצב בפתק,

כט אבות פ"ג מט"ו (מדברי רבי עקיבא): "הכל צפוי, והרשות נתונה, ובטוב העולם נדון, והכל לפי רב המעשה".

ל קהלת רבה ג, ד.

לא שמות כג, כו.

לב משלי, כז.

יוצרים עלינו להיות מזומנים (לשון זמן) למסור את הנפש כדי ליצור. אם אנחנו מוכנים למסור את הנפש כדי ליצור, ה' נותן לנו חיים חדשים, ממלא את החיים.

ו - חיים בשביל ללדת

עוד דעה בחז"ל היא כאשר בחור מגיע לגיל עשרים זהו הזמן להתחתן וללדת ילדים - המצוה הראשונה בתורה, "פרו ורבו". ה' אומר לו: אם אתה בן עשרים ומתחיל לקיים את "עת ללדת", בסדר, אבל אם לא - "עת למות". בשביל מה אתה חי? כל החיים הם בשביל ללדת. אם אדם לא מתחתן בזמן הראוי לו להתחתן הוא נידון להיפך-החיים, ח"ו, ה' ישמור. פירוש זה הוא כנגד ה-ו של שם הוי', פרצוף זעיר אנפין, אותו בחור שהגיע לפרקו לשאת אשה.

ה - המתת בן סורר ומורה

פירוש עוד יותר קיצוני, של התרגום, הוא ביחס למצוה בתורה - שמחלוקת בחז"ל¹⁷ אם היה אי פעם במציאות - בן סורר ומורה. בן סורר ומורה נידון על ידי הסנהדרין ואם הוא נמצא אשם - הוא נידון למיתה. "עת ללדת ועת למות" - לעתים אדם יולד ילד ואז עליו להרוג אותו, אם הוא נעשה "בן סורר ומורה". יש דעה שהדבר מעולם לא קרה - זהו חוק התורה, אבל שמעולם לא התרחש במציאות. פירוש זה הוא כנגד ה-ה תתאה של שם הוי', המלכות, "דינא דמלכותא דינא"¹⁷, ש"רגליה ירדות מות"¹⁷.
בכל אופן, יש כאן ארבע דעות בחז"ל בפירוש "עת ללדת ועת למות", אותן הקבלנו לאותיות שם הוי' ב"ה.

"עת לקרוע ועת לתפור" - קריעת המלכות ותפירתה

נסיים בקצרה עם עוד זוג אחד - "עת לקרוע ועת לתפור". חז"ל¹⁸ קושרים זאת למלכות, "זמן לקרוע" את המלכות - פעמיים בתנ"ך המלכות נקרעת ממישהו. בפעם הראשונה המלכות נקרעת משאול. שמואל אמר לשאול - שלא שמר את דבר ה' במדויק - "קרע הוי' את ממלכות ישראל מעליך

כנראה באמת סך הימים האמתי הוא מה שה' ידע מראש. נותנים למלאך המות פתק, אבל הפתק אינו משך הימים המקסימלי שידוע לה' - בפתק כתוב משהו אחר, שיכול להשתנות. רבי עקיבא לומד זאת ממשה רבינו עצמו - לומד התורה הגדול ועושה המצוות הגדול, וכאשר מגיע זמנו לעזוב את העולם הוא נפטר, נגמרו הימים שלו. כמה שנים הוא חי - 120 שנה. כמה שוה 120? **צל**. מאחלים לאנשים 'עד מאה ועשרים', 'והיו ימיו מאה ועשרים שנה'¹⁷, החיים המלאים של משה¹⁷. הימים האלה הם **צל** - 'ימיו כצל עובר'.

זהו הפירוש הראשון במדרש ל"עת ללדת ועת למות" - שברגע של "עת ללדת" כבר ידוע ה"עת למות". זו דעת רבי עקיבא, שבפרקי אבות אומר משהו דומה - "הכל צפוי". אנחנו יודעים שגם במשנה של "הכל צפוי" יש ארבעה דברים, ו"הכל צפוי" הוא ה-י - החכמה של ה"י".

ה - חיה ומתה בזמן הלידה

פירוש נוסף ל"עת ללדת ועת למות": כתוב שכאשר אמא יולדת היא חיה ומתה בו-זמנית. כתוב בחז"ל שהיא 99% מתה ואחוז אחד חיה, והעובדה שהיא חיה אחרי הלידה היא נס - ה' מחזיר לה את החיים. כל לידה היא מסירות נפש של האמא על הילדים. רחל אמנו מתה בלידה, אבל בכל לידה יש מסירות נפש של האמא - "עת ללדת" היא עצמה "עת למות". כלומר, לפי המדרש בפירוש זה "עת ללדת ועת למות" היינו אותה עת ממש, "עת ללדת" (שהאמא תלד ולד) היא בו-זמנית "עת למות" (שהאמא תמות ר"ל). זו תופעה של אמא. פירוש זה הוא כנגד ה' עילאה שבשם - אמא, היולדת והמתה והקמה לתחיה בו זמנית.

רואים שלידה היא הדבר הכי שמח בעולם וגם הדבר הכי מסוכן בעולם. שוב, כשאשה יולדת היא 99 חלקים למיתה וחלק אחד לחיים, ובאופן נסי ה' לוקח את האחוז האחד ומחזיר אותה לחיים שלמים, וכך פעם אחר פעם. אצל כל אחד יש לידה. אנחנו בעולם כדי ליצור דברים חדשים - כל נשמה יהודית היא חלק מה', חלק מהבורא - ועבור כל דבר שאנחנו

לו סנהדרין עא, א.

לז ב"ק קיג, א.

לח משלי ה, ה.

לט קהלת רבה ג, יא.

לג בראשית ו, ג.

לד כדרשת חז"ל (בראשית רבה כו, ו): "רבנן מייתו לה מהכא והווי ימיו מאה ועשרים שנה" ומשה חי מאה ועשרים שנה".

לה ראה סוד ה' ליראיו שער "השגחה - חדש תשרי" פ"ה.

דוד, כפי שמביא רש"י. אחיה השילוני בא לקרוע את המלכות מרחבעם, כי אביו – המלך שלמה – לא נהג כראוי. הוא קרע את הממלכות זו מזו. אחיה הוא לשון איחוי וחיבור – תפירה. ביחס ל"עת לתפור" שוב מביא רש"י את הפסוק של איחוד הממלכות ביחזקאל, הפסוק ששייך לגאולה, למשית. הפעם הראשונה היא קריעת המלכות ונתינתה לדוד המלך, המלך הנצחי – שהרבי הוא צאצא שלו – אבל הפעם השניה היא קריעת המלכות מבית דוד וחלוקת הממלכות, והתכלית היא האיחוי בזמן הגאולה.

אם כן, היום התבוננו בנושא של הזמן ורק התחלנו להתבונן ב-יד הזוגות של הזמנים בקהלת. צריך להעמיק בכל אחד מהם, להתבונן בעומק שלו, ובע"ה עד פסח נזכה לתקן את כל הזמנים הללו ולהוולד מחדש, בפסח עם ישראל נולד מחדש. שנזכה, עם ישראל שנולד מחדש, לאחות את שתי הממלכות כפי שהזכרנו – זו הגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו שתהיה בקרוב ממש. שלכולם יהיה חג כשר ושמח.

היום ונתנה לרעך הטוב ממך^מ, לדוד המלך. אם כן, "עת לקרוע" – זמן שה' קורע את המלכות משאול המלך ונותן אותה לדוד המלך. אז בא "ועת לתפור" – מת? כאשר יתקיים "והיו לאחדים בידך"^{מב}. ה' אומר ליחזקאל הנביא לקחת שני עצים, כנגד שתי הממלכות, עץ יהודה ועץ יוסף, ולחבר אותן – האחדות של הנשמות היא שתביא את הגאולה. זהו איחוד של המלכות החילונית, מלכות הצפון, והמלכות התורנית, מלכות יהודה. זהו ענין שמאד שייך לדור שלנו – הפקטור הדתי והפקטור החילוני צריכים להתחבר^{מג}, "והיו לאחדים בידך", "ודוד עבדי נשיא להם לעולם"^{מז}.

הפעם השניה של "עת לקרוע" היא ביחס למלכות

מ שמואל א טו, כח.

מא יחזקאל לו, יז.

מב ראה גם בספר "צו השעה – טיפול רש"י מאמר "ובקשו את הוי' אלהים" ובשיעור (המופלא!) מכ"ח שבט ע"ד (שיעורים והתוועדויות תשע"ד ח"ב עמ' תסה ואילך).

מג יחזקאל שם פסוק כה.

בקיזור – תובנות ונקודות 'עבודה':

- רגישות לזמן תלויה בכח הבינה – שפנימיותה שמחה. מי שרגיש לזמן יודע להוליד בתוכו דברים שמחים – "ודבר בעתו מה טוב".
- שינויי הזמנים מזמנים-מנהיגים את האדם באופנים שונים, ועל האדם – בבחירתו החפשית – להיות מוכן ומזומן לעשות את רצון קונו בכל עת.
- שלמה המלך מסביר לנו בספר קהלת כי זמן והבל הם היינו הך – הזמן ממחיש עד כמה הכל הבל, כל הישגי האדם הגשמיים חולפים במשך הזמן.
- "אדם להבל דמה" – גם חיי האדם הארוכים ביותר דומים לחמשים הימים בהם חי הבל. בספירת העמר מתקנים את חמשים ימי חיי הבל ומקימים אותו לתחיה.
- רבי עקיבא: משך חיי האדם נקצב מראש ואין להוסיף עליו.
- כל לידה בעולם – לידת ילד וגם יצירת דבר חדש – כוללת בחובה סיכון וגם שמחה עצומה. דווקא הנכונות למסור את הנפש בשביל ליצור-להוליד דבר חדש מחוללת חיים חדשים גם עבור האם-היוצר.
- תכלית חיי האדם היא לידה.
- "עת לקרוע" בקריעת הממלכות ו"עת לתפור" עם הגעת הגאולה באיחוי ממלכת הצפון וממלכת הדרום – איחוד הפן החילוני והפן הדתי, תחת "ודוד עבדי נשיא להם לעולם".

הנשים והזמן בספר קהלת

סוד הזמן (4) – שיעור אנגלית חדשי

קיצור מהלך השיעור

שיעור רביעי בסדרת "סוד הזמן" 'מדלג' בין ענינים עמוקים ורמזים שונים הנוגעים לסוד הזמן. כמו השיעור הקודם, גם שיעור זה עוסק בעיקרו בספר קהלת. **הפרק הראשון** בשיעור חוזר במעט על דברים שנאמרו בשיעור הקודם – אודות קשר ההבל והזמן בספר קהלת, כולל רמז חשוב ב-**כח** העתים – ועיקרו מוקדש להרחבת הדברים ולזיהוי ארבעה ממדים בזמן, התכללות בין הממד המתפתח, המרפא והמתקדם של הזמן לממד המחזורי ואפילו המכלה של הזמן. **פרק ב** מוסיף למושגי ההבל והזמן, המעסיקים את שלמה המלך, עוד צלע שלישית – הנשים. אלף נשים היו בחייו של שלמה המלך, ובספר קהלת ישנם שלשה פסוקי התייחסות לאשה, המקבילים בעצמם לשלשת חלקי הזמן – עבר-הווה-עתיד. הפרק חותם בהשתקפות חלקי הזמן בסוד הצלם, ו**פרק ג** רק פותח ברמיזה עוד סוגיא, של השתקפות ה"צלם אלהים" בציר הזמן באור ישר ובאור חוזר.

הפוכה, שכל הפסימיזם שייך לצעירותו, וכשהוא הזדקן הוא הוקיר את האהבה, "שיר השירים אשר לשלמה". אלה שתי דעות הפוכות, שתיהן אפשריות בפסיכולוגיה האנושית. את שיר השירים קוראים בפסח, בשבועות קוראים את מגלת רות (שחבר שמואל הנביא) ובסוכות – "זמן שמחתנו" – קוראים את מגלת קהלת. מסבה מסתורית דווקא כשאנחנו בשיא השמחה (בחג הסוכות, "זמן שמחתנו") קוראים את מגלת קהלת הפסימית. מגלת קהלת פותחת "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל". חוץ מהרוח הפסימית בכלל, קריאת קהלת נותנת רושם שלשלמה, החכם מכל אדם, יש 'אובססיה' למלה הבל – המופיעה במגלה 38 פעמים, פעם אחת יותר מ-**הבל** (37; 38 פעמים **הבל**, ה'הלו' של **הבל**) – וגם 'אובססיה' למושג זמן (מקור תחושת ההבל שבמציאות, שהרי מפני הזמן "כל הוה נפסד", חוק האנטרופיה).

הנושא שלנו הוא זמן, ולכן הגענו לקהלת – הוא מאד אובססיבי לגבי זמן, זמן טוב וזמן רע, ולכך שהזמנים משתנים, מרע לטוב ומטוב לרע – ובסופו של דבר כל המציאות, כל העולם, הכל נחשף כהבל

א. רפואת הזמן מגילת ההבל והזמן

אנחנו עוסקים בשיעורים האחרונים בסודות הזמן. בפעם האחרונה – השיעור לא היה כאן, מקוה שרוב הנוכחים האזינו – השיעור היה על **כח** עתים, **יד** הזוגות של **יד** עתים לטובה ו-**יד** עתים לרעה, שמופיעים בספר קהלת. קהלת הוא שם נוסף של שלמה המלך, והרושם שמקבלים מהספר הוא שקהלת היה טיפוס מאד פסימי. שלמה המלך כתב עוד ספרים – שיר השירים הוא אופטימי, מלא יפי ואהבה.

יש מחלוקת בחז"ל איזה מהם הוא כתב בצעירותו ואיזה מהם בזקנותו. יש מי שאומר ששיר השירים נכתב בצעירותו, נשמע

הגיוני, והפסימיות של קהלת היא בזקנותו. ויש דעה

נרשם ע"י איתיל גלעד. לא מוגה. ל' ניסן תשע"ט – נצח ישראל, ירושלים.

א שיעור אור לכ"ט שבט (פורסם ב"אביטה" כי תשא), שיעור אור לכ"ו אדר א' ע"ט (פורסם ב"אביטה" ויקרא) ושיעור ב' ניסן (נדפס לעיל בחוברת זו).

ב פ"ג.

ג ראה שה"ש רבה א, י; ב"ב יד, ב (וברש"י ד"ה "שיר השירים"); הקדמת המאירי לספר משלי.

הנושא שלנו
הוא זמן, ולכן
הגענו לקהלת...
בסופו של דבר
כל המציאות,
כל העולם, הכל
נחשף כהבל אחד
גדול

הזמן פועל הזדקנות וחולי. אם הגוף לא היה מזדקן עם הגיל, אם כל תא בגוף לא היה מזדקן, היה נשאר צעיר – האדם היה חי לנצח. דברנו על כך שהזמן הוא אנטרופיה. מצד אחד, הזמן וגיל הם מקור המחלה. ה' ברא את העולם מאה אחוז בריא – "בראשית ברא" גם לשון בריאות – כי באותו רגע הכל היה צעיר, שום דבר לא היה זקן. ברגע שתאי הגוף מתחילים להזדקן – יש אנטרופיה, מחלה. מצד שני, יש משהו פסיכולוגי שהזמן מרפא.

אלה שני היבטים של הזמן – שתי מציאויות של זמן – שהזמן יוצר אנטרופיה ושהזמן (פנימיות ממד הזמן) הוא אנטי-אנטרופי. מהזמן, כמו שהסברנו, באים-צומחים החיים – וחיים, כמו שאומרים המדענים, הם אנטי-אנטרופיה. יש משהו בזמן שהוא מוליד חיים, מחדש חיים – "תתחדש כנשר נעורכי",¹ זו רפואה. חדש הריפוי הוא חדש הבריאה מחדש, פעולת הזמן, הממד הפנימי של הזמן.

זמן כקו וזמן כמעגל

יש שאלה חשובה לגבי זמן שטרם התייחסנו אליה בשיעורים אלה – האם הזמן הוא קו או מעגל? אפשר להתייחס לזמן כמעגלי – "מה שהיה הוא שיהיה... ואין כל חדש תחת השמש"², הכל מחזורי. מצד שני, במבט פשוט הזמן הוא קו, הוא המשכי, וגם ההיסטוריה היא תהליך של צעד-אחרי-צעד של האנושות, או של הטכנולוגיה, שבאה עם הזמן. עם הזמן הוא התקדמות – הוא לינארי. אם הזמן הוא חזרה מחזורית – הוא מעגלי.

היחס בין הקו למעגל הוא סוד הפאי (π) – היחס בין הקו הישר למעגל שמקיף אותו. זמן שווה 97, יש בו את שתי הבחינות. לכל קו יש מעגל סביבו, ואם ה-זמן הוא קו ששוה 97, כמה שווה המעגל שלו, המקיף של זמן? העיגול של משהו הוא אור מקיף, ההילה שמקיפה אותו. 97 כפול פאי עולה קרוב ל-305 (המספר השלם הכי קרוב). אם הזמן הוא המעגל, ו-97 הוא המקיף, הקו – 97 לחלק לפאי – שווה בקירוב 31. נמצא שהזמן (97) 'מוקם' בין שם א-ל (31) – 'ויקרא [אברהם] שם בשם הוי' אל עולם [לשון נצחיות הזמן]"³ – ל"קץ הימין [סיום]

אחד גדול. צריך לזכור שקהלת מסיים ומסכם את המגלה "סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם", כי כל השאר הוא הבל. יש יחס בין זמן והבל – הזמן עצמו הוא ביטוי של הבל (כנ"ל).

נראה רמו יפה בענין, שמתבסס על טפת מתמטיקה: קהלת חשב שכל המציאות היא הבל – "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל" עולה "בראשית ברא", כל הבריאה היא הבל. בנוסף כתוב "לכל זמן", שלכל דבר יש זמן טוב וזמן רע. הבל שווה 37 ו-זמן שווה 97. אם נעשה משלש אותיות זמן סדרה – 7, 40, 50 – מה יהיה המספר הבא? ההפרשים הם 33 (בין 7 ל-40) ו-10 (בין 40 ל-50) וההפרש ביניהם הוא בסיס הסדרה – 23. ההפרש הבא בסדרה הוא 10 (ההפרש האחרון) ועוד 23 (הבסיס) – 13 – והמספר הבא הוא 37 (50 ועוד 13). הבל! אם כן, רואים כאן פלא, שהמספר הבא בסדרת ז-מ-ן הוא הבל. זו עוד תופעה יפהפיה הקושרת את הזמן עם ההבל.

זמן מבלה, זמן מרפא

בשיעור הראשון בנושא הזמן דברנו על שלשת פלאי הבריאה – שלשה דברים שאינם מובנים לנו – איננו מבינים במאה אחוז מהו הזמן, הדבר השני הוא החיים והשלישי הוא החכמה (המודעות). אמרנו ששלשת המושגים זמן חיים חכמה עולים בגימטריא רחל, דמות הנוקבא, המודעות הנשית. על הזכר לדעת-לחיות את הפלאים (סוד "והאדם ידע את חוה אשתו"⁴), כאשר הפלאים עצמם הם הממד הנקבי של המציאות, רחל אמנו (תיקון חוה). אמרנו שהזמן הוא "הבל הבלים". והנה, הביטוי 'הזמן הוא הבל הבלים' עולה רחל, היא גם המודעות שהזמן הוא הבל.

אנחנו בחדש איר, ראשי תיבות "אני הוי רפאך"⁵, בו עוסקים במחלה ורפואה. הזמן השלילי הוא מקור המחלה, אבל בזמן טוב יש משמעות של רפואה. אומרים שהזמן מרפא – זו חויה פסיכולוגית (על פי פשט, הזמן מרפא על ידי השכחת החוויות הטראומטיות של העבר, הזמן גורם שיהיה "העבר אין", בטול היש – ההוה – לאין). מצד שני, בגוף

1 אור לשמים פרשת נשא עה"פ "נשא את ראש בני גרשון".

2 תהלים קג, ה.

3 קהלת א, ט.

4 בראשית כא, לג.

ד בראשית ד, א.

ה שמות טו, כו. ראה חתם סופר על שבת קמז, ב; ישמח ישראל פ' מצורע בשם הרב ר' שמחה בונים מפרשיסחא.

הזמן]” (305).

הקו שתארנו כההליך התקדמות הוא קו טוב. יתכן גם קו של הזדקנות, התקדמות הגיל. מחד, התבגרות היא דבר טוב – עם השנים מוסיפים חכמה (“אמרתי ימים ידברו ורב שנים ידיעו חכמה”).

אבל הגוף נחלש עם הזמן, שיהיה בריא. קו הזמן יכול לרפא – כשהקו משתפר הזמן מרפא – ויכול להחליא. ברוחניות אנחנו מקוים שמתקדמים מטוב

ליותר טוב (פון גוט צו בעסער און פון בעסער צו נאך בעסער, סוד חש-מל-מל) – אפילו אם המצב טוב, כל יום נועד להשתפר עוד ועוד, וברוחניות אפשר להשתפר עד אין סוף. אבל בגשמיות, באופן פשוט, הגיל מחליש, יש אנטרופיה.

כך גם לגבי מעגל: אם הזמן חוזר, בפשטות אין שום תועלת בזמן, אין התקדמות. זו התפיסה במזרח – אצלם הזמן הוא מעגלי, ואין תכלית לבריאה. אצלנו, אפילו אם הזמן הוא מעגל – הוא מעגל שכל הזמן עולה למעלה, הוא לא מעגל פשוט אלא ספירלה, יש כח של קו במעגל. יש כאן התכללות – הזמן הוא קו ומעגל, קו סביב עיגול או עיגול סביב קו (ע”ד הביטוי בקבלה “עיגולא ברבועא” או “רבועא בעיגולא”²¹).

פנים ואחור – התהוות וכליון הזמן

אם כן, יש בעצם ארבעה סוגי זמן – שנים שהם ארבע. זמן עולה 97, כנ”ל, וארבע פעמים זמן עולה 388. בשיעור הקודם הזכרנו

גימטריא יפה ל-388 – הערך הממוצע של כל 67 המלים (להבל, הממוצע בין הבל ו-זמן) בפסוקי כח העתים הוא 388, ארבע פעמים זמן, שהן זמן פנים ואחור (ז זמ זמן זמן מן ו), הופעת הזמן (האחור)

ובטול הזמן (פנים), הקשורים לחולי ורפואה.

בגמרא²² הלחש לבטול מזיקים רוחניים וגשמיים לוקח את המלה-השם וכל פעם מוריד אות, אחת אחרי השניה. לדוגמה, אם אני רוצה להעלים את ה-שלחן (העולה 388 הנ”ל, וממוצע כל אות בו 97, זמן-מהיטבאל) אני מתבונן – אם יש לי כח במודעות – במלה שלחן, מוריד את ה-ש ומקבל לחן (מנגינה, השלחן המקורי כבר לא נמצא, אבל נשאר איזו מנגינה...), מוריד את ה-ל ומקבל חן, מוריד את ה-ח ומקבל ון סופית, והאינרציה של התהליך גורמת שגם ה-ן הסופית תעלם, וכל השלחן יעלם. זו הדרך לגרום למשהו להעלם.

הפעולה ההפוכה היא כדי שמשוה יופיע ויתמשש – יש תהליך של התהוות ותהליך של כליון. הדרך להוות בקבלה היא כל פעם להוסיף עוד אות. אם רוצים שיופיע טוב בעולם צריך להתחיל ב-ט, אחר כך להוסיף ו, טו, ובסוף טוב. תוך שלשה שלבים מתהווה ומופיע ה-טוב.

בקבלה, הופעת משהו חדש היא צד האחור של המלה והעלמות היא צד הפנים. אם זו אותה מלה, ועושים את שני התהליכים, מקבלים את המלה כפול אחד יותר ממספר אותיותיה. לכן, אם מתבוננים במלה זמן – שהזמן יופיע ויעלם – זמן פנים ואחור עולה ד”פ זמן, הערך הממוצע של כל מלה בפרשיה של כח עתים (הפוחתת “לכל זמן”).

פתחנו היום בכך משום שהמספר הזה – הופעת הזמן והעלמות הזמן, 388 – שווה בדיוק שלש המלים הנ”ל הרומזות לרפואה של החדש הזה, “אני הוי רפאך”. רמז ברור לכך שתהליך הרפואה הנדרש קשור לתיקון הזמן, מודעות הזמן. כפי שאמרנו, כל פלאי הבריאה הם זמן, המוליד חיים (אנטי-אנטרופיה) המולידים חכמה (תיקון המודעות).

**ברוחניות
אנחנו מקוים
שמתקדמים
מטוב ליותר
טוב (פון גוט צו
בעסער און פון
בעסער צו נאך
בעסער, סוד
חש-מל-מל) –
אפילו אם המצב
טוב, כל יום נועד
להשתפר עוד
ועוד, וברוחניות
אפשר להשתפר
עד אין סוף.
אבל בגשמיות,
באופן פשוט,
הגיל מחליש, יש
אנטרופיה**

י דניאל יב, יג.

יא איוב לב, ז.

יב ראה ספר הבהיר קיד (ובכ”ד).

ב. הנשים והזמן הבל זמן ונשים

נחזור לכך שלקהלת יש 'אובססיה' לשני דברים קשורים – הבל וזמן. הבל מופיע מתחלת הספר, שוב ושוב, והזמן מופיע בעיקר בתחלת פרק שלישי – שם מופיעים יד וזוגות הזמן, ובהמשך יש עוד הרבה הופעות של הזמן. אם יש לך שתי אובססיות צריכה להיות לך אחת שלישית... אם אני קורא את הסיפור של שלמה המלך בספר מלכים, ולא בקהלת, מאד ברור שהאובססיה שלו היא נשים.

התורה אומרת שלמלך אסור להרבות נשים⁷, אסור לו לשאת יותר מ-חי נשים¹⁰, אבל שלמה אמר שהוא יודע טוב יותר מהתורה¹⁰. התורה אומר שאם יש למלך אובססיה לנשים הן יטו לבבו מדרך התורה, מדרך ה'. שלמה אמר – לא, אני חזק מספיק, המודעות-החכמה שלי חזקה מספיק כדי להנצל מאזהרת התורה שהנשים יטו את לבי וירחיקו אותי מה'. הוא נשא אלף נשים, מהרבה עמים, ובקבלה¹¹ מוסבר שבכך הוא רצה להעלות את הניצוצות מכל אומות העולם – נישואין לנסיכה של עם היא בירור הניצוץ שלו. העלאת הניצוצות היתה ההצדקה שלו, אבל הוא טעה, ובסופו של דבר כתוב בו "נשיו הטו את לבבו"¹¹, הם הרחיקו אותו מדרך ה', מהתורה. גם אם אתה חכם כשלמה המלך,

החכם מכל אדם – אל תחשוב שאתה חכם יותר ממה שכתוב בתורה.

ורמזי יפה בנוגע לשלש האובססיות של קהלת: **הבל זמן נשים**¹² עולה³ 534. כשמוסיפים את הכולל, שמחבר את המלים או האותיות יחד, מקבלים 535, **קהלת**. כלומר, **קהלת** – שם של המלך שלמה – עולה שלש המלים-האובססיות האלה, **הבל-זמן-נשים!**

יד דברים יז, יז.

טו סנהדרין כא, א.

טז שם עמוד ב.

יז ראה ספר הליקוטים מלכים-א יא.

יח מלכים-א יד, ד.

יט רק המלה **נשים** עולה 400, 20 ברבוע, בטויו של שלמות (יש במלה ארבע אותיות, כך שממוצע האותיות הוא 100 – 10 ברבוע).

כ מספר זה, 534, שווה בגימטריא "**מח שליט על הלב**" (סוד ה-ם של הצלם, כדלקמן).

שלשת פסוקי הנשים בקהלת

האם ה'אובססיה' לנשים מופיעה בספר קהלת? כן. אנחנו רוצים לומר שכל שלש האובססיות של שלמה הן שלשה היבטים של אותה בעיה-אובססיה ביחס למציאות.

בסוף פרק ז של קהלת יש שני פסוקים שמתייחסים לאשה ובפרק ט יש הסתכלות אחרת. כל ספר קהלת הוא תפיסת המציאות של שלמה המלך, ושלשת הפסוקים האלה הם התפיסה שלו ביחס לאשה. התפיסה הזו מופיעה בפירוש בשלשת הפסוקים האלה, אבל היא רמוזה באופן סמוי בכל הספר. בשני הפסוקים הראשונים, בסוף פרק ז, מופיעה דעה שלילית על נשים, כסיכום לנסיון שלו עם אלף הנשים. מתאים לדעה שאמר את הספר בסוף ימיו – סיכום לחוויותיו עם הנשים. אבל הפסוק השלישי על האשה, בפרק ט, הוא מאד חיובי.

בהתחלה כתוב "ומוצא אני מר ממות את האשה"¹³ – מכל נסיוני וחוויתי עם הנשים מצאתי שהאשה מרה יותר ממות¹³. מכך הוא מתחיל. פסוק ההמשך הוא "אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי"¹³ – בין אלף איש מצאתי 'בחור טוב' אחד, אבל בין אלף נשים לא מצאתי אפילו אחת טובה. אבל כשעוברים לפרק ט בקהלת מוצאים פסוק מאד יפה – "ראה חיים עם אשה אשר אהבת"¹⁴.

הרבה פסוקים בקהלת אומרים שהכל הבל ממילא, אז תעשה את הכי טוב עכשיו. אבל כאן לא כתוב רק 'לעשות טוב' – אלא "ראה חיים עם אשה אשר אהבת", פסוק עם משמעויות מאד יפות. חז"ל¹⁵ מסבירים שמי שיש לו אשה טובה חי יותר – הוא רואה חיים עם האשה שהוא אוהב, והיא עצמה הסבה לחיים. אחד הפירושים הוא שחיים היינו

כא קהלת ז, כו.

כב והיא בסוד "גם כי אלך **בניא צלמות**" (תהלים כג, ד) = 582 = 6 צירופי **זמן, זמן = מהיטבאל**.

כג שם שם, כח.

כד קהלת ט, ט.

כה ראה בראשית רבה יז, ב ויבמות סג, ב.

**גם אם אתה חכם
כשלמה המלך,
החכם מכל אדם
– אל תחשוב
שאתה חכם יותר
ממה שכתוב
בתורה**

פרנסה^כ, והפרנסה באה בזכות האשה^{כז}. אם כן, יש כאן שתי נשים גרועות ואשה אחת טובה^{כח}.

"מצא" או "מוצא"?

נתבונן בשלשת הפסוקים הללו: בפסוק הראשון, "ומוצא אני מר ממות את האשה", הפועל הוא "מוצא", בהוה. חז"ל עושים עסק גדול מהמלה הזו, "מוצא" בהוה, כי יש פסוק אחר מקביל – בספר משלי. גם משלי נכתב על ידי שלמה המלך, באוירה אחרת לגמרי, אך גם כולו סביב נשים. שם נשים הן חכמה – האשה הטובה שם היא חכמת התורה והאשה הרעה שם היא המינות, חכמה שמרחיקה את האדם מה'. רואים אצל שלמה שלעתים האשה היא החיים ולעתים היא החכמה (התורה), ואנחנו אומרים שלעתים האשה היא הזמן עצמו – מתאים לגימטריא לעיל ששלשת פלאי הבריאה, **זמן-חיים-חכמה**, עולים **רחל**, האב-טיפוס של אשה-אמא, רחל אמנו שהיא האמא, ב-ה הידיעה.

שוב, חז"ל משוים בין הפסוק השלילי "מוצא אני מר ממות את האשה" – המפרשים^{כט} אומרים שגם בפסוק זה האשה יכולה לרמוז למינות, אבל מתייחס גם לאשה כפשוטו – לפסוק ההפוך, "מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מהו"^ל. אם רוצים להפיק רצון טוב מה' עליך לקיים "מצא אשה מצא טוב". איך

אפשר להשוות בין שני הפסוקים ההפוכים? מסופר בגמרא^{לא} שבמערבא, בארץ ישראל, היו שואלים את החתן תחת החופה – "מצא' או 'מוצא'?", האם

מצאת אשה או שאתה מוצא אשה. בפסוק החיובי, מצאת האשה היא בעבר – "מצא אשה". מדמים את האשה לאבדה, אותה צריך למצוא ולהשיב. האם מצאת את האבדה, או שאתה מוצא אותה כעת? המציאה בעבר היא מציאה טובה – "מצא אשה מצא טוב" – אבל אם החתן לא מצא בעבר אלא מוצא עכשיו, "ומוצא אני מר ממות את האשה"^{לב}.

איך מסבירים זאת?^{לג} ראשית, בהפנית השאלה לחתן אומרים לו שהדבר תלוי בו: אתה יכול להחליט אם יחסיך עם האשה יהיו טובים או חלילה לא – הכל תלוי ב"מצא" או "מוצא". עוד הבדל חשוב, שבפסוק הטוב כתוב "מצא אשה" ובפסוק השלילי כתוב "ומוצא אני [מר ממות את האשה]" – המלה "אני" מופיעה מיד אחרי ה"מוצא", אם אני "מוצא" בהוה אני מחפש את עצמי, את התענוג שלי, אני מוצא את עצמי ולא באמת את האשה. בפסוק "מצא אשה" אין אני – הוא רק מוצא את האשה – ואז "מצא טוב".

חז"ל מביאים בשאלה תחת החופה רק את הזמן מתוך הפסוק (בלי המלה הסמוכה לו) – "מצא" או "מוצא". "מצא" בעבר אומר שמצאתי את הבעשערט, ששנינו אותה נשמה, אותו שרש – כך מתקיים כאשר "מצא אשה". אבל אם "מוצא אני", אני מוצא (בהוה) את עצמי, אז עוד לפני שמגיעים לאשה (בסוף הפסוק) מתקיים "ומוצא אני מר ממות", והוא "את האשה", עם האשה. זהו ההסבר שלנו למשפט שנותן לחתן את הבחירה – איזה סוג נישואין אתה רוצה.

אם אני "מוצא" בהוה אני מחפש את עצמי, את התענוג שלי, אני מוצא את עצמי ולא באמת את האשה. בפסוק "מצא אשה" אין אני – הוא רק מוצא את האשה – ואז "מצא טוב"

שלוש נשים כלליות וסוד הזמן

אם מדברים על נשים ואיך כל הפלאים של הבריאה קשורים לנשיות, מי הן שלוש הנשים החשובות ביותר בתורה? כבר הזכרנו את רחל אמנו, הכוללת את כל האמהות – לכן לא נזכיר כאן את האמהות האחרות – ולמעשה היא כוללת את כל

כו קידושין ל, ב.

כז ב"מ נט, א.

כח והרמז: **אשה אשה אשה = בריאה יצירה עשיה**, שלשת העולמות התחתונים שבהם יש מודעות עצמית. האשה שהיא "מר ממות" היא האשה של עולם העשיה שרובו רע; ה"אשה [טובה] בכל אלה לא מצאתי", היא האשה של עולם היצירה, עולם היצרים טוב ורע; ואילו האשה עליה נאמר "ראה חיים עם אשה אשר אהבת" היא האשה של עולם הבריאה, שרובו טוב – "ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו זכר ונקבה ברא אתם" (בראשית א, כז).

כט ספרי פרשת שלח פיסקא ט.

ל משלי יח, כב.

לא ברכות ח, א.

לב ענף יוסף על עין יעקב ברכות אות מ בשם איי הים.

לג ראה הקדמת שכניה ביניהם.

בעתיד, "ראה חיים עם אשה אשר אהבת".
 רואים שיש כאן משהו באשה שקשור לזמן,
 והסדר הוא הוה-עבר-עתיד.

עבר-הוה-עתיד בסוד הצלם

סדר הזמנים, הוה-עבר-עתיד, שייך לסוד הצלם,
 בו נבראו האיש והאשה, כלשון הפסוק הנ"ל "ויברא
 אלהים את האדם בצלמו, בצלם אלהים ברא אותו,
 זכר ונקבה ברא אתם". אנחנו אומרים כל יום "הוי'
 מְלַךְ [בהוה], הוי' מְלַךְ [בעבר], הוי' ימלך לעולם ועד
 [בעתיד]"¹⁷.

שלשת חלקי הנפש, נפש-רוח-נשמה, הרמוזים
 ב-צ של הצלם¹⁷ – שייכים להוה. או, כפי שדובר
 בשיעור הראשון על סוד הזמן, הם שייכים לשיטה
 הפילוסופית שמציאות הזמן הוא רק ההוה – העבר
 לא קיים והעתיד ודאי לא קיים ("העבר אין והעתיד
 עדיין"), רק ההוה קיים – זהו ה-צ של הצלם, רק הוה.
 הדעה הפילוסופית השניה היא שגם העבר קיים
 והזמן הוא 'עבר צומח' – כל רגע נוסף עוד נדבך
 לזמן, העבר צומח. זו גישה ריאליטית.

אבל יש שיטה שלישית, שמתאימה ליחסיות של
 אינשטיין, שכל שלשת חלקי הזמן מתקיימים בו-
 זמנית – ה-ם של הצלם.

סוד הצלם בגוף האדם

נחזור להתבונן בצלם בו נברא האדם – בנפש
 ובגוף כאחד: צ היא המודעות הפנימית, נר"נ, ל
 היא החיה וה-ם היא היחידה. המציאות של העבר
 שייכת לחיה והמציאות של העתיד היא תפיסה
 מאד גבוהה, היחידה שבנפש. אלו ה-צ, ה-ל וה-ם.
 יש רמז שעוד לא אמרנו, ששני המקיפים – ה-ל
 וה-ם של הצלם – שייכים ללב ולמח. ל בחז"ל היא
 קיצור עבור לב ו-מ מתייחס ל-מח. אלה שתי מלים
 פשוטות של שתי אותיות, ששייכות בפשטות גם
 לשתי האותיות לם של צלם. כלל גדול כתוב בזהר¹⁷,
 ומובא ומבואר בתניא¹⁷, "מח שליט על הלב" –
 באמצעות המח אפשר לדעת מה טוב ולשלוט על
 היצרים והנטיות של הלב. יש נקודות עמוקות יותר
 ויותר – הנקודה הפנימית של המח, החכמה, צריכה

הנשים היהודיות בתנ"ך ובכלל. מאמע רחל כוללת
 את כל האמהות ואת כל הנשים היהודיות.
 מי האשה הכללית של האנושות? חוה, "אם כל
 חיים"¹⁷.

בין "אם כל חי" לאמא היהודיה צריכים לחפש
 ממוצע שמחבר ומקשר אותן יחד. מי הממוצעת בין
 חוה לרחל? צריכים לחשוב על משהי שבאמצע,
 בין אינם-יהודים ליהודים. זהו בדיוק הסוד של
מהיטבאל, שעולה זמן – היא הממוצע בין חוה לרחל.
 כמה הן שוות יחד? רחל שווה 238, **מהיטבאל** 97 וחוה
 19, וביחד 354, מספר הימים בשנה ממוצעת!
 יותר מדהים, כשנבנה משלש המספרים הללו
 סדרה – מה יהיה הבסיס? ההפרש בין 19 ל-97 הוא
 78, בין 97 ל-238 ההפרש הוא 141 וההפרש בין 78
 ל-141, הבסיס, הוא 63. 63 הוא עוד אשה חשובה
 בתנ"ך – חנה. אמרנו ששלש הנשים הן מספר הימים
 בשנה ממוצעת, שנת לבנה. ביום הראשון של השנה,
 ראש השנה, קוראים בהפטרה על חנה שילדה את
 שמואל. למה? אחד הרמזים הוא ש-**שמואל** שוה
שנה טובה. האמא של שנה טובה, של זמן טוב, הוא
 חנה – היתה לה מסירות נפש ללדת את שמואל,
 ששקול למשה ואהרן יחדיו.

עבר-הוה-עתיד בפסוקי האשה בקהלת

נחזור לשלשת פסוקי קהלת: הפסוק הראשון
 בין שלשת הפסוקים הוא בלשון הוה, "מוצא אני
 מר ממות את האשה". מה ביחס לפסוק הבא?
 "אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא
 מצאתי". אם יש לי אלף חברים, אחד מהם יהיה
 בסדר, אבל מאלף נשים – אפילו אחת לא. בפסוק
 הזה המציאה היא כבר בעבר – "מצאתי" ו"לא
 מצאתי" – אבל בשלילה לגבי האשה, "לא מצאתי".
 האשה השניה כאן היא בעבר, אבל "לא מצאתי" –
 היא אפילו לא קיימת, הפועל הוא בעבר אבל לא
 מצאתי אותה.

מה ביחס לפסוק השלישי? "ראה חיים עם אשה
 אשר אהבת" – "ראה" הוא ציווי בלשון עתיד. זו
 תופעה יפה וברורה ששלש הנשים בספר קהלת
 – שלישיה היא 'חזקה', חזקה של תפיסת קהלת
 על הנשים בחייו – והיא מתחילה בלשון הוה, "מר
 ממות", עוברת לעבר ש"לא מצאתי" ומסיימת

לה נוסח התפלה (שילוב של תהלים י, טז; דה"א טז, לא; שמות טו, יח).

לו ראה קונטרס חסדי דוד אות ב ובכ"ד.

לז זהר ח"ג רכד, א.

לח ראה פי"ב, ובכ"מ.

ג. ההשתקפות בזמן סדרת זמן במילוי

ראינו כבר כמה רמזי זמן. תופעה נוספת שתגלה לנו עוד משהו על זמן מתגלה כשממלאים את המלה זמן: **זין** (הממוצע בין **זמן** ו-**הבל**, כנ"ל) **מס נון** – סה"כ 253. הדמות הכי חשובה בתורה שעולה **זמן** היא דמות נשית, **מהיטבאל**, אשתו של המלך הדר, שאביה הוא **מטרד**⁹⁹, העולה 253, **זמן** במילוי.

קעת נעשה סדרה מאותיות זמן במילוי: **זין, מס, נון** – 67, 80, 106. ההפרשים הם 13 ו-26 והבסיס שוב 13. זו תופעה מתמטית נדירה, שאומרת שזו תהיה סדרה סימטרית – דבר מאד לא רגיל. כלומר, שהמספר לפני 67 יהיה גם 67 והמספר שלפניו יהיה שוב 80 וזה שלפניו 106. כך שהמלה "זמן" תכתב לפנים ולאחור והסדרה מתקדמת לשני הכיוונים כתמונת-ראי. מי שמחבב מספרים צריך לראות זאת בעצמו – לכתוב את המלה זמן במילוי, לעשות סדרה שבסיסה הוא 13, שיוצא משני ההפרשים העולים "**הוי** אחד", וזו סדרה סימטרית.

השתקפות בזמן

מה כל זה אומר? שיש משהו בזמן שהוא מראה, כמו להסתכל במראה ולראות את עצמך. כתוב "כמים הפנים לפני כן לב האדם לאדם"¹⁰⁰ – כאילו אתה מסתכל לתוך נפש אחרת ורואה את עצמך

משתקף במערכת היחסים.

הדבר קשור להבדל שבין נבואת משה לנבואת שאר הנביאים. כל שאר הנביאים נתנבאו במה שהיה כמראה. כשהם הסתכלו במראה של ה' הם ראו למעשה את ה"צלם אלהים" של עצמם, "כי בצלם אלהים ברא את האדם"¹⁰¹. אך משה רבינו ראה את דבר הוי' באופן יחודי, באספקלריא המאירה – הוא רק ישירות את דבר ה' דרך זכויות

לשלוט על כח החיים.

הזכרנו קודם מה שלמדנו בשיעורים הקודמים, שיש זמן, חיים וחכמה – הלב הוא החיים והמח הוא החכמה, והזמן הוא דופק החיים. אם ה-ל של הצלם היא הלב וה-ם היא המח, מהו ה-צ? "צדיק יסוד עולם"¹⁰², ברית, היסוד – מח-לב-יסוד (**מח לב** עולה **יסוד** – היסוד משקף את היחוד של המח והלב), יש שלש נקודות מגע עם המציאות או עם בורא עולם.

במזרח מדברים על מרכזי אנרגיה (צ'קרות), ושם מדברים על שבע נקודות. לפי קבלה יש באדם 15 נקודות אנרגיה על הקו האמצעי של הגוף¹⁰³, נקודות מגע עם המציאות – 15 'צ'אקרות' בקבלה בקו האמצעי של הגוף – ושלוש העיקריות הן מח-לב-ברית¹⁰⁴, שהן סוד הצלם. הברית – משיכה רגשית – משקפת-מנקזת את הכח השלישי של המוחין, כח ההתקשרות וההתחברות למציאות, דעת; הלב משקף את הבינה; והמח את החכמה. ב"פתח אליהו" אומרים "חכמה מוחא... בינה לבא" – אם המח והלב הם חכמה ובינה הברית, ה"צדיק", היא הדעת, החוש של היחוד והדבקות (בנקודת האמת, פנימיות ספירת היסוד כנודע).

ובהתאמה לסוד הצלם של הוה-עבר-עתיד: הדעת-הברית (כח היחוד) היינו הקשר למציאות בהוה (גדר ספירת היסוד בפרט) – ה-צ דצלם. הבינה כאן היא העמקת

ההבנה בעבר – "בינו שנות דור ודור"¹⁰⁵ (שבפשט מתייחס לעבר¹⁰⁶) – ה-ל דצלם. החכמה היא הכח להתייחס גם לעתיד – "איזהו חכם? הרואה את הנולד"¹⁰⁷ – ה-ם דצלם.

לט משלי, כה.

מ וראה בספר רפואה שלמה ביאורי.

מא זהו חדש עת, אוראה שיעורים בסוד ה' ח"א עמ' קע; ח"ד עמ' קנ.

מב דברים לב, ז.

מג כפירוש הראשון ברש"י (וברוב המפרשים והתרגומים עפ"י פשט).

מד תמיד לב, א.

מה בראשית לו, לט; דה"א א, ג.

מו משלי כז, יט.

מז בראשית ט, ו.

של המציאות. זמן הוא זכוכית, רק השאלה אם זו זכוכית אטומה, שמביטים בה כמראה, או זכוכית שקופה שרואים דרכה (אבל היא שם). משה רבינו בכל התורה רואה את דבר ה' דרך הזמן וכל שאר הנביאים רואים את השתקפות המציאות על זוגית הזמן – זהו גם גילוי אלקות, אבל כאור חוזר. אומרים לי שהזמן נגמר. אנחנו עדיין באמצע הזמן – קויתי שנצליח לסיים את הזמן היום, אך כנראה שהזמן ממשיך בכל זאת... לחיים לחיים, שיהיה זה חודש של רפואה שלמה, שהזמן ירפא. בכל מקרה אמרנו מקודם שיש כאן התכללות של שנים שהם ארבע, ולכן גם את שני הממדים הללו של הנבואה צריכים לנסות להבין כמתכללים זה בזה.

שקופה. כל הנביאים ראו את ה' כמו השתקפות, תמונת-ראייה^מ.

נאמר בקיצור: כל הנביאים התנבאו בסוד הזמן, אך יש כאלה שרואים את הסודות ואת המסר בצורה של השתקפות – mirror image – הם רואים את הזמן עצמו, הנבואה שלהם היא אור חוזר מתוך ההתבוננות בזמן. אך משה רבינו, גדול הנביאים, היחיד שהתנבא ב"זה" – המשמעות שהוא רואה דרך הזמן. אין זה אומר שהוא רואה בלי מחיצה, בלי זכוכית, אך הזכוכית שלו שקופה. לכל האחרים גם יש זכוכית דרכה הם רואים דבר ה', אבל זו זכוכית אטומה, ולכן היא מתפקדת כמראה. יש משהו בזמן שמאפשר לראות את העומק ואת הסודות

מח זהר ח"ב פב, ב. וראה סוכה מה, ב.

בקיזור – תובנות ונקודות 'עבודה':

- המודעות לזמן גורמת להכיר ש"הכל הבל" – "כל הוה נפסד".
- הזמן מבלה את הקיים אך הזמן גם מרפא ומצמיח חיים חדשים.
- אפשר להסתכל על הזמן כקו ואפשר להסתכל עליו כמעגל מחזורי. קו הזמן יכול לבטא התקדמות, אך גם הזדקנות וכליון, וגם מעגל הזמן יכול לבטא דריכה במקום או עליה ספיראלית אין-סופית.
- יחס שלמה לזמן ולהבל קשור גם ליחסיו לנשים ושלשת פסוקי ההתייחסות לנשים בקהלת הם הוה ("מוצא אני מר ממות את האשה") עבר ("ואשה בכל אלה לא מצאתי") ועתיד ("ראה חיים עם אשה אשר אהבת").
- הוה-עבר-עתיד הם גם שלש מדרגות הצלם, שהן-הן הברית (הדעת המאירה ב"צדיק יסוד עולם" המחובר להוה), הלב (בו מאירה הבינה, המתבוננת בעבר) והמוח (בו מאירה החכמה, "הרואה את הנולד" בעתיד).
- סוד הזמן קשור לסוד הנבואה – התבוננות בזמן מאפשר לראות את עומק המציאות וסודותיה – או באופן של אור ישר (כנבואת משה רבינו, דרך הזמן כזכוכית שקופה) או באופן של אור חוזר (כנבואת שאר הנביאים, דרך הזמן כמראה המשקפת את נשמתם שלהם).

"אני והו הושיעה נא" שבעה פירושים לשבע ההקפות

הקפת המזבח – "אני והו הושיעה נא"

במסכת סוכה¹ יש מחלוקת מה אומרים- מתפללים בהקפת המזבח עם הערבות:

מִצֹּת עֲרֵבָה בִּיצֵד? מְקוּם הֲיָה לְמִשְׁה מִירוּשָׁלַיִם, וְנִקְרָא מוֹצֵא. יִרְדִּין לְשֵׁם וּמְלִקְטִין מִשָּׁם מִרְבִּיּוֹת שָׁל עֲרֵבָה, וּבְאִין זִזְקִין אוֹתָן בְּצֵדֵי הַמִּזְבֵּחַ, וְרִאשִׁיָּהוּן בְּפוּסִין עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ. תִּקְעוּ וְהִרְעוּ וְתִקְעוּ. בְּכָל יוֹם מִקִּיפִין אֶת הַמִּזְבֵּחַ פַּעַם אַחַת, וְאוֹמְרִים, אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָא. אָנָּה ה' הַצְּלִיחָה נָא. רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר, אָנִי וְהו הוֹשִׁיעָה נָא.

להלכה פוסקים כרבי יהודה, כפי שנוהגים היום בהקפת הבימה עם ארבעת המינים, אך הדבר דורש פירוש והעמקה – מדוע להמיר פסוק בתהלים באמירה מחודשת שמשמעותה סתומה? בלשונו של רבי יהודה יש פירושים רבים, וראוי להתבונן בהם (ו"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"² – לכוון בפירושים אלו, לפי סדרם הפנימי שיתבאר, בעת הקפות הבימה בכל ימי החג ובפרט בשבע ההקפות בהושענא רבה).

מלכות: "אני והוא" – "אנא הוי"

הפירוש הראשון והפשטני ביותר – אותו מביא רבינו עובדיה ברטנורא כפירוש הראשון למשנה, וכך מובא בעוד מפרשים – הוא ש"אני והו" עולה בגימטריא "אנא הוי" (שבסוד "שלם וחצי", בלשון רבי אברהם אבולעפאי³ – אנא עולה ב"פ הוי"), וממילא רבי יהודה רק המיר את לשון הפסוק בלשון אחרת השווה לו בגימטריא. אמנם, פירוש זה עדיין אינו מספיק – ניתן למצוא גימטריאות רבות ושונות, ומדוע לבחור בזו דווקא, שלפי פירוש זה אין בה מובן מיוחד, ובכלל מדוע נדרשת המרת לשון הפסוק המקורית? כפי שיתבאר, זהו הפירוש הנמוך ביותר בין שבעת הפירושים שיפורטו לקמן. שבעת הפירושים מכוונים כנגד הספירות, מחסד עד מלכות, ויש לכוון

נרשם ע"י אויטיל גלעדי. לא מוגה. מוצש"ק י"ז תשרי ס"ח, שמחת בית השואבה – רמת אביב.

א פ"ד מ"ה.

ב קידושין מ, ב.

ג ראה אמרי שפר (לרבי אברהם אבולעפאי) ח"ג; שכניה ביניהם פרק א תז (עמ' צז ואילך).

אותן בשבע ההקפות, המכוונות גם הן כנגד הספירות (כפי שמפורש בפסוקים שאומרים אחרי כל הקפה בהו"ר). הפירוש המסתפק בגימטריא שייך לספירת המלכות, כמובא בספר "מעין החכמה" כי מבין חמש המדרגות בהן ניתן להתבונן בכל מלה בלשון הקדש – המכוונות כנגד אותיות שם הוי" ב"ה עם קוצו של י – המדרגה הנמוכה, שכנגד המלכות, היא ה"חשבון" של המלה⁴ (הסך הכל הכמותי שלה, שמתעלם מהתוכן הפנימי). מי שמסתפק רק בגימטריא, בלי תוכן פנימי, שייך לספירת המלכות. על ספירת המלכות נאמר "לית לה מגרמה כלום"⁵ – בגימטריא כשלעצמה, המפנה את תשומת הלב לשויון המספרי, אין עדיין כלום, ועליה להתמלא בתוכן ומשמעות, בפירוש שיסביר את התופעה שהתגלתה. שאר הפירושים יובאו כסדר הספירות:

חסד: שם עב

מכיון שפירוש הגימטריא הוא פשטני מאד, וגם נטול תוכן על פניו, מפרש רש"י בגמרא – ואחריו כל המפרשים – כי ב"אני והו" יש סוד עמוק ביותר, ושתי המלים הללו הן בעצם שני שמות קדושים על פי הקבלה, שנים מ-עב שמותיו של הקב"ה. שם עב, הכולל עב שמות בני שלש אותיות, יוצא משלשה פסוקים שלפני תיאור קריעת ים סוף בפרשת "בשלח":

וַיִּסַּע מִלֶּאֱלֹהִים הַהֲלֹךְ לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךָ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עִמּוֹד הָעֵנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֹד מֵאַחֲרֵיהֶם. וַיָּבֵא בֵּין מַחֲנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעֵנָן וְהַחֹשֶׁךְ וַיָּאָר אֶת הַלַּיְלָה וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה. וַיֵּט מִשָּׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיּוֹלֶךְ הוּי אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עָזָה כָּל הַלַּיְלָה וַיִּשָּׁם אֶת הַיָּם לַחֲרֵבָה וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם.

בכל אחד משלשת הפסוקים הללו יש עב אותיות (כשעצם העובדה שיש שלשה פסוקים רצופים בעלי אותו מספר אותיות היא תופעה נדירה ביותר, החוזרת רק עוד פעם אחת בתורה⁶), וסוד עב השמות

ד ראה פרדס רמונים ש"ח פ"ד; שיעורים בסוד ה' ח"א כללי השערים פ"ה.

ה זהר ח"ג קפ, ב.

ו בראשית לו, לב-לד (וראה התועדות י"ט כסלו תשס"ח ועיניך ברכות בחשבון ח"א עמ' רח).

נסתרים בכל דור. שתי המערכות של **לו** השמות מכוונות כנגד **לו** הצדיקים הנסתרים ו-**לו** הצדיקים הנגלים – **עב** הגשרין הם שרש נשמות **עב** צדיקי הדור, שענינם אהבה, קירוב וגיבור. בכל מערכת של צדיקים "הכל הולך אחר הפתיחה"^ט, אחר צדיק עליון שהוא "חד בדרא" הכולל את כולם, כאשר "אני" היינו השם הקדוש המכוון כנגד הצדיק העליון הגלוי ו"והו" מכוון כנגד הצדיק העליון הנסתר. הסדר של "אני והו" מקדים את הצדיק הגלוי לצדיק הנסתר.

לפי זה, בחג הסוכות, כשם שהצדיקים באים לגשר ולקשר אותנו, כך ישנה עבודת התקשרות לצדיקים מצדנו. זו הסיבה לכך שענין עיקרי בחג זה הוא קבלת האושפיזין בשמחה – קבלת הצדיקים הבאים לבקר בסוכה והתקשרות אליהם. בהתקשרות עצמה, ההתקשרות לצדיק הגלוי היא התקשרות לתורתו. התורה היא נצחית, אך כמות דברי התורה שאומר הרב מוגבלת לזמן בו הוא חי, מלמד ופוסק בעולם הזה. כמובן, גם לאחר הסתלקות הצדיק מתחדשים חידושים להוגים בתורתו, שהרי "לא קאים איניש אדעתיה דרביה עד ארבעין שנין"^י, וגם אחר כך יכול התלמיד לחדש בה עד אין סוף, אך תורת הרב עצמה – בלשונו שלו – מוגבלת למה שהוא הספיק ללמד בחייו. אמנם, ההתקשרות לצדיק הנסתר היא התקשרות לחלק הנסתר שלו – מדותיו הפנימיות, אהבה יראה ואמונה^{יא}. התקשרות שכזו אינה נפסקת לעולם, ובמדה מסוימת מי שהיה קשור לצדיק בחייו וממשיך להיות קשור אליו אחרי הסתלקותו זוכה אף להתעלות בקבלת המדות הפנימיות – אם בחיי הצדיק היו מדותיו טמונות בגופו ומוגבלות על ידו, הרי אחרי הסתלקותו הגוף אינו מסתיר וניתן לקבל מחדש אהבה יראה ואמונה ביתר שאת. לפי הסבר זה מובן כי בהחלט יתכן ששני סוגי הצדיקים מתאחדים באדם אחד – צדיק שיש לו ממד גלוי ומוכר, עד להיותו פוסק הלכה בנגלה שבתורה (ומשום כך בא פרסומו, בניגוד לצדיקים נסתרים שאינם מוכרים כלל), ויש בו גם ממד של צדיק נסתר (וכפי שהתבטא אדמו"ר הזקן על עצמו, כי עם כל פרסומו כצדיק ופוסק בנגלה שבתורה הרי נותר בו ממד – עיקרי – של צדיק נסתר). בכללות, לפני תקופת החסידות החלוקה בין

הטמונים בפסוקים אלו מתגלה כאשר מצרפים את האותיות כסדרן – אות אחת מתחלת הפסוק הראשון, אות אחת מסוף הפסוק השני, ואות אחת מתחלת הפסוק השלישי (בסדר של חסד-גבורה-תפארת – הפסוק הראשון ב"אור ישר", מתחלתו לסופו, כתכונת הירידה של קו החסד; הפסוק השני ב"אור חוזר", מסופו לתחלתו, כתכונת העליה של קו הגבורה; הפסוק השלישי שוב ב"אור ישר", מתחלתו לסופו, ככיוונו של הקו האמצעי, קו התפארת – המתכללים כולם ב**חסד** של שם **עב**, כדלקמן). כך, לדוגמה, השם הראשון היוצא בסדר זה הוא **והו** (העולה **טוב**) – ו ראשונה של "ויסע", ה אחרונה של "ויבא... הלילה", ו-ו ראשונה של "ויט".

מדוע מבין **עב** השמות נבחרים דווקא השמות "אני והו"? "והו" הוא השם הראשון, כנ"ל, אך עוד קודם לו מזכירים את השם "אני", השם ה-**לו** מבין **עב** השמות – במה מתייחד שם זה, שהוא הנבחר להאמר ואף מוקדם לשם הראשון? התוספות יום טוב כותב, והדבר פשוט על פי קבלה, שאם מחלקים את שם **עב** לשתי מערכות של שמות, שכל אחת מהן כוללת **לו** (ו בריבוע) שמות, אז "אני והו" הם השמות הפותחים את שתי המערכות.

בלשון הזהר נקראים **עב** השמות "עב גשרין"^{יב} – אלו הם **עב** גשרים-קשרים ששרשם ב-ה החסדים שבדעת. כח הדעת הוא כח היחוד, הקישור וההתחברות, שעל כן אליו שייכת תכונת הגשרים-הקשרים, אך ודאי שהמניע של גישור וחיבור הוא מניע של **חסד** (כפעולת אהרן הכהן, איש החסד, שיצר מחדש קשרים שנפרמו וגשרים שנשרפו בין חברים וכו' על ידי הפרת השנאה והגברת האהבה), התכונה הכללית של שם **עב**, וכדלקמן בפירוט (כך מקצוע הגישור – שאין כאן המקום לדון האם הוא מומלץ – צריך להתבסס על הרבה אהבה וחסד, ומי שרוצה לעסוק בו על דרך האמת צריך להיות בקי ב-**עב** השמות הקדושים). שרש כח הגישור בדעת, וכללותו הוא חסד, אבל המגשרים בפועל הם הצדיקים – ענינו של כל צדיק הוא לקשר בין נשמות ישראל.

והנה, על אף שכתוב שבכל דור יש **לו** צדיקים, מובא (במאמר של הצמח צדק^{יג}) כי כשם שיש לקב"ה **לו** צדיקים נגלים בכל דור כך יש גם **לו** צדיקים

ט ע"פ פרקי דרבי אליעזר פמ"ב.

י ע"ז"ה, ב.

יא כמבואר בתניא, אגה"ק כז.

יב זהר ח"ג רכז, א.

יג אגרת היוכוח והשלום המיוחסת לאדמו"ר הצמח צדק. נדפסה בכרם הב"ד ח"ב (גליון ז) עמ' 217.

– כאשר לכל קורה רבועה יש ששה צדדים, ובסך הכל ל-יב קורות הסוכה יש **עב** צדדים, **עב** השמות המחזיקים את העולם כולו (ואף שהסוכה היא דירת עראי, ולא דירת קבע, ב-**עב** השמות הרמוזים בה מתקיים העולם כולו).

גבורה: באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא פירוש נוסף שמובא באחרונים (ראה תפא"י ב"בעז") מבוסס על דברי המדרש"י "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מוסיפין כח בגבורה של מעלה, שנאמר 'אלהים נעשה חיל'¹⁰, ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום כביכול מתישין כח גדול של מעלן, דכתיב 'צור ילדך תשי'¹¹. תוספת העוז והגבורה שישראל מוסיפים למעלה היינו נתינת עז לה' להשפיע לנו כל טוב סלה בגשמיות וברוחניות (כשהגשמיות קודמת לרוחניות, השפעה ל'אני' של כל המצטרף בבני חיי ומזוני). ה' רוצה להיטיב לישראל בכל, "יותר ממה שהעגל רוצה לינוק הפרה רוצה להניק"¹², אך לשם כך יש לתת עוז על ידי הליכת ישראל בדרכי התורה והמצוה, דרכי ה' הקדושים. בחסידות אף מפורשת הלשון "עושין רצונו של מקום" כעשיה-תיקון של רצון ה', לגלות את רצונו הפנימי ביותר – פעמים נדמה שה' אינו נוהג עמנו באופן שלם בטוב הנראה והנגלה, וגם כאשר אין זה פשוט עלינו לתקן את רצונו הגלוי ולחשוף כי באמת רצונו הפנימי של ה' כלפינו, רצון האב כלפי בנו, הוא תמיד טוב בכל מכל כל. לאידך, כאשר חלילה אין אנו עושין רצונו של מקום אנו מתישים את גבורתו להשפיע, כביכול, ואז גם ה' יתברך מסכן, כביכול, וגם אנו מסכנים בהעדר ההשפעה. לפי עקרון זה מסבירים כי "אני והו" – בסדר הזה – מתפרש כ"אני והוא" (כגרסת הירושלמי), ולשון זו מלמדת כי על פי מה ש"אני" עושה כך פועל "הוא" יתברך. ובלשון החסידות – "באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא"¹³.

פירוש זה שייך לספירת הגבורה, כבולט מעצם לשון המדרש – "מוסיפין כח בגבורה שלמעלה". מעבר לכך, הסדר לפיו ההשפעה מלמעלה תלויה בהתעוררות מלמטה שייך לעבודת הגבורה. בעוד שענינה של ספירת החסד הוא השפעה לכל, בלי

הצדיקים הגלויים לצדיקים הנסתרים היתה חדה יותר – הנגלים היו נגלים בלבד והנסתרים היו אכן בלתי מוכרים כלל בנגלה – אך החל ממורנו הבעל שם טוב התחדשה האפשרות של צדיקים המאחדים בתוכם את שני הממדים, צדיקי "אני והו" כאחד.

פירוש זה ב"אני והו" מכון כנגד ספירת **החסד**, אליה שייך שם **עב**. חג הסוכות בכלל הוא חג של חסד ואהבה, חג של "ימינו תחבנקי", הבא אחרי ימי היראה, הימים הנוראים, בהם "שמאלו תחת לראשי"¹⁴. בימים הנוראים העבודה היא "שמאל דוחה"¹⁵ – דחית הרגשת היש, ה'אני' של האדם, על ידי תחושת היראה. בעשרת ימי תשובה מתחוללת הנסירה, גם בתוך האדם פנימה – אלו ימים של הבדלה וחיתוך פני האדם מן האחור שלו, מעודף הישות של ה'אני'. אחרי עבודת הדחיה והנסירה מגיע חג הסוכות, זמן שמחנתו, שכולו אהבה – אז ה' חובק את כל עם ישראל בסוכת שלום, ו"ראוים כל ישראל לישב בסוכה אחת"¹⁶. בחיבוק הסוכה כבר אין חיתוך ונסירה בין הפנים והאחור, הסתימו עבודות הדחיה והביטוש, ולהיפך – בחיבוק מקיפים גם ובעיקר את האחור של האדם, מורגש כי "אחור וקדם צרתני"¹⁷ וה' מחבק את מציאות האדם בשלמות. אחרי המתח והמאמץ של הימים הנוראים יש שמחה פורצת גדר, כאשר האדם מקבל אישור חיבוק ותמיכה גם ל'אני' שלו – "אני והו הושיעא נא". על שמחת בית השואבה שבסוכות נאמר כי משם שואבים רוח הקדש"¹⁸ – רק מי שנכנס אל הסוכה ואל השמחה בשלמות, ללא מתח של הבדלה, מתוך תחושה שה' חובק את ה'אני' ומאשר אותו, מסוגל להשיג רוח הקדש.

שם **עב** עצמו מצטייר בסוכה המחבקת, כמבואר בקבלה כי מרחב מרובע (כפי שצריכה להיות הסוכה, גם אם אין חיוב להעמיד בפועל את כל ארבעת הקירות, ואילו כשרותה של "סוכה העשויה כשוכך" מוטלת במחלוקת "לפי שאין לה זוויות"¹⁹) מורכב מ-יב גבולי אלכסון (המקיפים את העומד במרכז, ומביט אל הזוויות במבט מלוכסן), יב קורות המרכיבות את הסוכה – ארבע קורות למעלה, ארבע קורות למטה וארבע קורות חיבור ותמיכה מלמעלה למטה

יב שה"ש ב, ו.

יג סוטה מז, א; זהר ח"ג קעז, ב.

יד סוכה כז, ב.

טו תהלים קלט, ה.

טז ירושלמי סוכה פ"ה ה"א.

יז סוכה ז, ב.

יח איכה רבה א, לג.

יט תהלים ס, יד.

כ דברים לב, יח.

כא פסחים קיב, א.

כב זהר ח"א פח, א ובכ"מ.

(ולא להיפך), שהרי זהו הסדר בפסוק. פירוש זה שיך לספירת התפארת, אליה שייכת עבודת "לאסתכלא ביקרא דמלאכ"ב – ההתבוננות ביקר תפארת גדולתו יתברך (כשיסוד אמא, מקום ההתבוננות, מסתיים בתפארת ז"א). בפרטות ההתבוננות של "ראו עתה כי אני אני הוא וגו'" היא התבוננות בשתי בחינות באלקות – "אני" היינו הבחינה הנגלית יחסית, אור אין סוף הממלא כל עלמין (בו כתיב "אני אמית ואחיה וגו'", והוא מקור כל ההשגחה הפרטית), ו"הוא" היינו הבחינה הנסתרת יחסית, אור אין סוף השובב כל עלמין, ועד לעצמותו יתברך, העומדת מאחורי ההשגחה הפרטית הגלויה. מתוך ההתבוננות, כל חדא וחדא לפום שיעורא דיליה – שצריכה להעשות "עתה", ברגע זה – מגיעים לקריאה "אני והו הושיעה נא" (וכלשון הרמב"ם: "וכאילו אמר – אתה שאמרת 'ראו עתה כי אני אני הוא' הושיעה נא כמו שהבטחתנו").

נצח: "עמו אנכי בצרה"

ישנם שני פירושים דומים של הראשונים אשר, בהיותם זוג, עוד לפני העיון בתוכנם קיימת סבירות שהם שייכים לספירות נצח והוד, "תרין פלגי גופא"¹⁷. פירוש אחד (המובא בשם הגאונים ברמב"ם וכן ברע"ב) אומר כי באמירת "אני והו הושיעה נא" יש לחשוב על הפסוק "עמו אנכי בצרה"¹⁷, ולהתכוון כי "אני" היינו עם ישראל ו"הו" היינו הקב"ה (הוא), ומכיון שה' נמצא עמנו בתוך צרותינו אנו מבקשים "אני והו הושיעה נא" – הושיעה אותנו ואתך גם יחד מתוך הצרות.

אמנם, יש לשאול, מדוע מתאימה לסוכות, "זמן שמחתנו" (שמחת ה' וישראל כאחד, כמבואר במ"א), התבוננות מצערת בצרות ישראל ובסבלו של ה' (ש'במסתרים תבכה נפשו)¹⁷ על צרת ישראל, ב"בתי גואי"¹⁷, במקום הפנימי ביותר)? התשובה היא שההכרה שה' נמצא עמנו בצרותינו, עם הכאב שהיא מסכה וזעקת הישועה המתעוררת ממנה, גם ממלאת בטחון בישועת ה'. אם "ושב הוי' את שבותך ורחמך"¹⁷ – "והשיב' לא

חשבון ובלי דרישה להתעוררות מלמטה, הרי ספירת הגבורה מצמצמת את ההשפעה שתהיה לפי יכולתו והתעוררותו של המקבל (לטובתנו, לבל נתבייש בקבלת "נהמא דכסופא"¹⁷).

כסניף לפירוש זה אפשר להוסיף התבוננות בענינו של חג הסוכות, על פי שיחה מפורסמת של הרבי. לכאורה, לעיל נתבאר כי ענינו של חג הסוכות הוא חסד והשפעה, "ימינו תחבנקי", ומדוע שייכת אליו הנהגת גבורה של "באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא"? ידוע שכל תקופה זו בשנה – "וחג האסיף תקופת השנה"¹⁷, תקופת אלול-תשרי – היא תקופה של "אני לדודי [אתערותא דלתתא] ודודי לי [אתערותא דלעילא]"¹⁷ (ביחס להנהגת ניסן ההפוכה – "דודי לי ואני לו"¹⁷). על אף שעיקר הסדר של "אני לדודי ודודי לי" שיך לחדש אלול ועשרת ימי תשובה, גם החסד של סוכות שיך לסדר כללי זה של הנהגה. כך מסביר הרבי כי בחג הפסח כל עניני החג ומצוותיו (פסח, מצה, מרור, איסור מלאכה, מקרא קדש) שייכים לזמן יציאת מצרים, למה שמתעורר מן השמים בזמן זה, כאשר "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם"¹⁷, אך בחג הסוכות שייכות כל המצוות לענין הסוכה, וזהו גם טעם על פי נגלה למעלת נטילת הלולב בתוך הסוכה דווקא (הרבי לומד זאת מדיוק הפסוק "בסכת תשבו שבעת ימים"¹⁷ – ולא "בשבעת ימים" – ממנו לומדים¹⁷ החולקים על רבי יהודה שהסוכה צריכה להיות דירת עראי וממנו לומד הזהר' את ענין האושפיזין). אם כן, אפילו ה"ימינו תחבנקי" של חג הסוכות תלויה באתערותא דלתתא – בכך שאנו מצדנו בונים סוכה.

תפארת: "ראו עתה כי אני אני הוא"

הרמב"ם כותב בפירוש המשניות ש"אני והו" רומז לפסוק "ראו עתה כי אני אני הוא [ואין אלהים עמדי, אני אמית ואחיה, מחצתי ואני ארפא, ואין מידי מציל]"¹⁷, ואלו יש לכוון באמירת "אני והו הושיעה נא". לפי דברי הרמב"ם פשוט מדוע הסדר הוא "אני והו"

כג ירושלמי ערלה פ"א ה"ג.

כד שמות לד, כב.

כה שה"ש ו, ג.

כו שם ב, טז.

כז נוסח הגדה של פסח ("מצה זו...").

כח ויקרא כג, מב.

כט סוכה ב, א.

ל ח"ג קג, ב.

לא דברים לב, לט.

לב זהר ח"א קצט, א.

לג זהר ח"ג רלו, א (ברע"מ); ע"ח שכ"ז (עי"מ) פ"א.

לד תהלים צא, טו.

לה ע"פ ירמיה יג, יז.

לו חגיגה ה, ב.

לז דברים ל, ג.

כאשר ההוד האלקי – השורה כ"הוד מלכות" על המלך/הצדיק/הנביא (כ"עצמות ומהות בתוך גוף", כדלקמן) – מתהפך לבטא סבל אלקי.

דרשת שני פסוקים המתארים את סבלם של שני נביאים – בשר ודם, בני תמותה – על ה' היא מקור מובהק למושג "עצמות ומהות בתוך גוף" (וכפי שיורחב עוד בסמוך). מושג זה שייך לספירת ההוד, משום שהוא דורש הודאה על דבר שהוא לגמרי למעלה מטעם ודעת – גילוי עצמותו של ה', שאין לו תחילה ואין תכלה וכו', בגוף בשר ודם מוגבל. לכן, בשיחתו של הרבי מליובאוויטש על מושג זה (באחרון של פסח תש"י) הוא אמר שמדובר ב"הרגש" פנימי – שמי שאינו חווה אותו, שיהיה בריא – שלמעלה מכל רגש ולמעלה מטעם ודעת.

אמנם, דווקא בפירוש זה יש חידוש בהבנת המושג "עצמות ומהות בתוך גוף". הדוגמאות מחז"ל שמביא הרבי בשיחה על חמיו מתארות את הצדיק במיטבו, כאשר הוא יושב ודורש ברבים, ופניו מאירות ושמוחות – כמו רבי שמעון בר יוחאי כאשר הוא מגלה רזי תורה ("מאן פני האדן הוי"? דא רבי שמעון בר יוחאי"י¹⁰) או רבי יצחק בן אלעזר כאשר הוא מעביר את שיעורו בבית מדרשו בקיסרי ("וה' בהיכל קדשו' הא ר' יצחק בר לעזר בכנישתא מדרתא דקיסרין"י¹¹). כלומר גילוי השכינה המופיע בצדיק שייך לזמן בו הוא מלמד תורה (על דרך "אם הרב דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו"י¹²), אך בעוצמה גדולה יותר), אך כאן הדוגמאות הן אחרות לחלוטין – דוגמאות של סבל הצדיק, כאשר יחזקאל חש את היותו "בתוך הגולה", או כאשר ירמיהו יוצא באזיקים מבור כלאו הקשה, ספק אם פניו מאירות ושוחקות, ואף על פי כן שם רואים את עצמות ה' עוד יותר מאשר ב"מאן פני האדן הוי' דא רשב"י", כנודע ש"עמק תחת" קשור יותר לעצמות מאשר "עמק רום" (ובלשון הקבלה, עומק רום שייך לז"ת דעתיק, לתענוג האלקי הגלוי הבא לידי ביטוי כאשר הצדיק מגלה רזין דאורייתא בפנים שוחקות, ואילו עומק תחת קשור לג"ר דעתיק, מעלת כח האמונה).

כמובן, גם כאן – כמו ביחס לפירוש הקודם – ניתן לשאול מדוע צריך ב"זמן שמחתנו" להתבונן בעומק

נאמר אלא 'ושב', מלמד שהקב"ה שב עמהן מבין הגלויות"י¹³ – אזי מובטח כי הגאולה אכן תבוא, אם ה' עצמו שרוי עמנו בתוך הצרה, ודאי הוא כי הוא יגאל את עצמו ואותנו עמו (ואזי "עת צרה היא ליעקב וממנה [עצמה, משום שה' בתוכה] יושע"י¹⁴).

פירוש זה שייך לספירת הנצח, משום שהוא מדגיש את היות ה' "נצח ישראל" – "וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם"י¹⁵. משום שה' הוא "נצחונם של ישראל", הנמצא עמנו תמיד, מובטחת נצחיותו של עם ישראל וגאולתו מכל צרותיו (ובטחון הוא פנימיות ספירת הנצח).

הוד: "ואני בתוך הגולה" – "והוא אסור באזיקים" יש פירוש נוסף, דומה, המובא בתוספות על אתר (וראה במאירי שכרך לגמרי פירוש זה עם הפירוש הקודם), ש"אני והו" רומז לשני פסוקים – "ואני בתוך הגולה"י¹⁶ ו"והוא אסור באזיקים"י¹⁷. הפסוק הראשון אמור ביחזקאל הנביא, המתאר את מיקומו בגולה לפני החזון שנגלה לו – "נפתחו השמים ואראה מראות אלהים" (ר"ת **אמונה**, כידוע"י¹⁸) – והפסוק השני אמור בירמיהו הנביא, כאשר נאסר. אמנם, חז"ל דורשים באיכה רבתי כי שני הפסוקים הללו רומזים לה', האומר על עצמו "ואני בתוך הגולה" ועליו נאמר "והוא אסור באזיקים" – שני תיאורים הממחישים את המצב של "בכל צרתם לו צר"י¹⁹ ועמו אנכי בצרה".

אם בפירוש התפארת "אני והו" התייחס כולו לה' ("כי אני אני הוא"), ובפירוש הנצח "אני" היינו האדם השרוי בצרה ואילו "והו" היינו ה' שעמו בצרה, הרי שבפירוש ההוד "אני והו" מתייחס לשני פסוקים שפשוטם הוא על בשר ודם ומדרשם הוא על ה'. פירוש זה לוקח את חוית "עמו אנכי בצרה", שהשתייכה לפירוש הנצח, ומחליט אותה בעוצמה אדירה, כשכל חוית הסבל האנושית מיוחסת לחלוטין לה'. פירוש זה שייך לספירת ההוד, משום שיש בו תופעה קשה של "והודי נהפך עלי למשחית"י²⁰,

לח מגלה כט, א.

לט ירמיה ל, ז.

מ שמואל א-טו, כט.

מא יחזקאל א, א.

מב ירמיה מ, א.

מג מובא בשם רבי נתן מברסלב (מכת"י) ובהגדה של פסח מהחיד"א (בית אהרן) על "הא לחמא עניא".

מד דניאל י, ח.

מה דהי"א כט, כה; דניאל יא, כא.

מו זהר ח"ב לח, א.

מז ירושלמי בכורים פ"ג ה"ג.

מח חגיגה טו, ב.

כל ספירות הקו האמצעי שתחתיה. שלוש רמות של יחוד (מלמטה למעלה) נמשכות מהדעת – יחס, יחד, אחד (וכמבואר במ"א באורך ביחס לחיי הנישואין²³). במלכות העיקר הוא ה"יחס", הסדר והמערכה הנכונה המציבה כל דבר במקומו. היסוד הוא הכח להגיע למצב של "יחד" – של יחוד וברית בין שניים. בתפארת מגיעים למדרגה של "אחד", כאשר כל הגוונים יוצרים מציאות אחת מרהיבה (עלית ה"יחד" ל"אחד" מתבטאת באמירת בני יעקב, שבבחינת "יחד שבטי ישראל"²⁴, לאביהם יעקב, שמדתו תפארת – "שמע ישראל [אבינו] הוי' אלהינו הוי' אחד"²⁵, "כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד"²⁶). התפארת והיסוד משפיעים למלכות, בסוד שני ראשי חדשים, וכך הם יכולים לרומם את ה"יחס" להיות תשתית לקשר של "יחד" ואף של "אחד". היחוד אודותיו מדובר בספר חרדים איננו מדרגת "אחד", בה "ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד"²⁷ ממש, אלא חויה של "יחד" – שאני והוא תמיד ביחד, ללא כל הפסקה. זו חוית היסוד, כנ"ל, ומי שזוכה לחויה זו ואף מחדיר אותה בכל ישראל הוא ה"צדיק יסוד עולם"²⁸. על הצדיק הזה נאמר "חי הוי' אשר עמדתו לפניו" (כאשר "חי" הוא כינוי של היסוד, וכן כאן על פי פשט הוא לשון שבועה, קיומא בארמית, שהוא כינוי מפורש בקבלה לספירת היסוד).

ולסיכום שבעת הפירושים כנגד שבע הספירות:

גבורה	חסד
שני שמות משם עב "אני" מלמטה [הוא]א" מלמעלה	
תפארת	
"אני [ממכ"ע] אני [סוכ"ע] הוא"	
הוד	נצח
"ואני בתוך הגולה"	"עמו [אני]"
"והוא אסור באזיקים"	אנכי [והו'] בצרה"
יסוד	
"אני והו" מיוחדים זה בזה	
מלכות	
"אני והו" בגימטריא "אנא הוי"	

הצער של "ואני בתוך הגולה" וב"הוא אסור באזיקים" (ססדרם, "אני והו", הוא בסדר של "לא זו אף זו" – ההתבוננות ב"הו" הרבה יותר חזקה מאשר ב"אני")? מתברר כי שמחת "זמן שמחתנו" היא המפתח להיכנס עד ל"בתי גואי" של הקב"ה, בהם הוא בוכה, אחרי שעוברים את ה"עז וחדוה במקומו" שב"בתי בראי" שלו. ובכלל, שמחת בית השואבה דווקא היא הזמן בו מתגלה התופעה של "עצמות ומהות בתוך גוף", שהרי אז אמר הלל הזקן "אם אני כאן הכל כאן"²⁹, ונתפרש בזהר³⁰ "אני דא שכינתא". אם כן, "זמן שמחתנו" הוא המסוגל ביותר להכיר בעצמות ה' השורה בתוך הגלות ולזעוק "אני והו הושיעה נא" – לצעוק שיבוא משיח ויוציא את ה"אני" מהגולה שלו ואת ה"הוא" מאזיקיו – והכל מתוך תחושת הקרבה, השמחה והחיבוק של חג הסוכות.

יסוד: "אני והו" בלי הפסקה

לביטוי "אני והו הושיעה נא" מופיע פירוש נוסף, 'עצמי' ביותר, בספר חרדים:

"אני והו הושיעא נא", רוצה לומר כי כשאני והוא לבדנו בהתבודד לעת מצוא, כדכתב בספר חובת הלבבות. דבר אחר אפילו כשאני בין העם, כיון שאין רואה סתר לבבי אלא הוא לבדו, ועוד אין משגיח בי להיטיב לי רק הוא לבדו, ואין מי שיוכל להציל אותי מצרתי זולתו, לכן לא יפסיקו ביני לבינו הנבראים, כי כלם כאין נגדו, ואני והוא לבדו עומדים, והיינו דכתיב "חי השם אשר עמדתו לפניו"³¹, וכתיב "התהלך לפניי"³². לפי פירוש זה הדגש ב"אני והו" הוא על ההתקשרות המוחלטת בין האדם לבין ה', בין "אני" לבין "הוא", כאשר ראשיתו מתארת דבקות זו בעת התבודדות והמשכו מלמד כי התבודדות ודבקות יכולות וצריכות להתקיים גם בתוך אנשים רבים (כפי שלימד גם רבי נחמן מברסלב). חוית ה"ימינו תחבקני" של חג הסוכות מגיעה לשיאה בהכרה של "אני והו", בברית הקשר והיחוד של ה' עם כל יהודי ויהודי בפרט. חוית הדבקות הזו, בה "לא יפסיקו ביני לבינו הנבראים", שייכת לספירת היסוד – כח הברית וההתקשרות השלמה, ללא כל חוצץ ומפריע.

כח היחוד שייך לספירת הדעת, ממנה נמשכות

נג יין משמח ח"ד שער א.
נד דברים לג, ה.
נה שם ו, ד.
נו פסחים נו, א.
נד ע"פ זהר ח"ג עג, א.
נח משלי, כה.

מט סוכה נג, ב.
נ זהר ח"א רסא, ב.
נא מלכים ב, טז (ועד"ז בכ"מ).
נב בראשית יז, א.

ספר דברים מפי עצמו

מפי עצמו = נבואה ועוד רוח הקדש!¹
 במלים אחרות, יש נבואה ויש חזון. את הנבואה ה' שולח מלמעלה, והחזון הוא יחסית כרוח הקודש, 'יש לי חזון', 'מבשרי אחזה אלוה' (לא לחנם קריאת ספר דברים מתחילה ב'שבת חזון'. החזון מקדים רפואה למכת החורבן של תשעה באב). במושגי הקבלה, 'נביאים' שייכים לספירת הנצח ו'חוזים' לספירת ההוד²: 'איהו בנצח [השפעת הנבואה הזכרית], איהו בהוד [נביעת רוח הקדש הנקבית]'.
 אכן, שתי הבחינות של משה מחוברות זו לזו, "משה איש האלהים"³, "מחציו ולמטה איש" [מפי עצמו], מחציו ולמעלה 'אלהים' [מפי הגבורה]⁴.
 על נבואת משה נאמר "פה אל פה אדבר בו"⁵, מפיו של ה' לפיו של משה, "מפי הגבורה" אל "מפי עצמו". החיבור הזה רמוז כבר בתחילת נבואת משה, במראה הסנה, כאשר ה' קרא לו "משה משה"⁶ – "לא פסיק טעמא בגווייהו [ללא קו מפריד]"⁷ – "משה" הראשון הוא שורש הנשמה, "מפי הגבורה", ו"משה" השני הוא הנשמה המלוכשת בגוף, "מפי עצמו", ושניהם מחוברים.

תורת ארץ ישראל

ארבעת החומשים הראשונים, "מפי הגבורה", ניתנו לדור המדבר, ואילו ספר דברים הוא דברי משה "מפי עצמו" לדור באי הארץ. תורת המדבר היא גם תורת הגלות (יחסית), וספר דברים הוא "תורת ארץ ישראל" ותורת הגאולה. "משה אמת ותורתו אמת"⁸ אך האמת של הנבואה באה מלמעלה ואילו האמת של רוח הקדש צומחת מהארץ, ארץ ישראל,

בסיום ספר דברים וסיום התורה כולה בשמחת תורה, נתבונן ביחוד של ספר דברים, "משנה תורה", ביחס לשאר הספרים-חומשים. חז"ל מלמדים שכל התורה נאמרה "מפי הגבורה" (בפרט עשרת הדברות ששמענו כולנו מפי הגבורה) ואילו ספר דברים אמר משה "מפי עצמו". קביעה מפתיעה זו עומדת לכאורה בסתירה גמורה לעיקר האמונה ב"תורה מן השמים", כמפורש בהלכה שהאומר אפילו על פסוק אחד בתורה ש"משה מפי עצמו אמרו" הריהו כופר בתורה!⁹ ההסבר נעוץ בדברי חז"ל "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה רבינו"¹⁰, וכך "מפי עצמו" של משה הוא תורה מן השמים, אלא שהיא מופיעה בפועל מתוך גרונו של משה. אך צריך להבין את חילוקי המדרגות.

במבט ראשון, "מפי הגבורה" היא דרגה גבוהה יותר מאשר "מפי עצמו". אך האמת היא שיש מעלה מיוחדת ב"מפי עצמו", כאשר האלוקות מתייחדת עם משה רבינו. את המעלה הזו מנחיל משה רבינו בספר דברים לכל ישראל, שיזכו בגאולה לנביעת דברי תורה 'מפי עצמם', 'ונבאו בניכם ובנותיכם'¹¹, 'ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את הוי' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם'¹².

נבואה ורוח הקודש

ההבדל בין "מפי הגבורה" ל"מפי עצמו" הוא כהבדל בין נבואה לרוח הקודש. כל התורה היא תורת משה, "אדון הנביאים", אך ארבעת הספרים הראשונים הם הנבואה שלו וספר דברים הוא רוח הקודש שלו. "מפי הגבורה" היינו נבואה ברורה, מלמעלה למטה, בחינת השפעת איש-זכר ("מפי הגבורה", גבר), ו"מפי עצמו" היינו הופעת רוח הקודש מלמטה למעלה, בחינת אשה-נקבה. ורמז מובהק: **מפי הגבורה** ועוד

1 ובקבלה הוא סוד **תרפז**, ארבעת מילויי שם הוי' עם שלשת מילויי שם אהיה.

2 איוב יט, כו.

3 הקדמת תקו"ז ב, א.

4 ע"ח שער הכללים פ"א, ובכ"ד.

5 דברים לג, א.

6 דברים רבה יא, ד.

7 במדבר יב, ח.

8 שמות ג, ד.

9 ראה זהר ח"א קכ, ב; ח"ג קלח, א.

10 בבא בתרא עד, א.

א מגילה לא, ב.

ב הלכות תשובה פ"ג ה"ח.

ג ע"פ זהר ח"ג ז, א. שמות רבה ג, טו. מכילתא שמות יח, יט.

ד יואל ג, א.

ה ירמיה לא, לג.

ו כדברי תוספות מגילה לא, ב ד"ה משה, ש"מפי עצמו" היינו "ברוח הקודש".

”אמת מארץ תצמח”¹.

העליון של ”שמע ישראל... ה' אחד”, כאשר כל המציאות הנבראת בטלה באחדות ה', בטול ממדי הזמן והמקום ביחס למישור האלוקי העליון שמעל הזמן והמקום, עד להכרה ש”ה' הוא הכל” ואין עוד זולתו. יחודא תתאה הוא היחוד התחתון של ”ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד”², המציאות הנבראת מורגשת כדבר ממשי, אבל אנו ממשיכים את הלמעלה מהזמן והמקום לתוך הזמן והמקום³, עד להכרה ש”הכל הוא ה'”. ובהתאמה: ”מפי הגבורה” של ארבעת החומשים הראשונים שייך ל”יחודא עילאה”, ו”מפי עצמו” של ספר דברים שייך ל”יחודא תתאה” (כאשר התכלית היא לחבר את יחודא עילאה ויחודא תתאה, שכל יהודי ירגיש 'טעם' של יחודא עילאה⁴).

והנה יש מחלוקת האם בכל התורה ”דורשין סמוכין” אבל בספר דברים לכל הדעות דורשין⁵. ומוסבר בראשונים: בחומשים הראשונים ”אין מוקדם ומאוחר בתורה”⁶, אבל בספר דברים יש סדר זמנים כיון שהוא ”מפי עצמו”⁷. ודאי שבכל התורה יש סדר מופלא, אבל אנו לא מסוגלים לתפוס אותו⁸, כיון שממד הזמן בטל ונעלם בלמעלה מהזמן, מה שאין כן ספר דברים הנתפס בתוך הזמן והמקום.

רש”י מפרש ”מפי עצמו” היינו שמשו נעשה שליח לומר כך אמר לי הקב”ה”⁹. אמנם יש שתי דרגות בשליחות: יש שליח הבטל למשלח ופועל מכוחו (”חזקה שליח עושה שליחותו”¹⁰), וזו השליחות של משה בחומשים הראשונים כאשר הוא בטל לה' (בהכרה ש”ה' הוא הכל”) ומוסר בנאמנות את דבריו ”מפי הגבורה”. אבל יש דרגה גבוהה יותר בשליחות, ”שלוחו של אדם כמותו”¹¹, כמותו ממש¹² (כמו ”עבד מלך מלך”¹³), כאשר מציאות השליח אינה

והנה, עיקר בחירת ישראל היתה במדבר, ”ובנו בחרת מכל עם ולשון” במתן תורה בהר סיני¹⁴. שם היו ישראל לבדם עם ה', ”מצא חן במדבר”¹⁵, ואז ה' התגלה כ”אלקי ישראל” דוקא. אבל התכלית היא שה' יתגלה גם כ”מלך העולם” (כמטבע הברכות ”ה' א-להינו [ואז] מלך העולם”), אלוקי כל האומות, ”שמע ישראל ה' א-להינו [עכשיו] ה' אחד [לעתיד], גם בפי העמים”¹⁶ – ולשם כך נצרך ספר דברים, תורת ארץ ישראל שאומר משה מפי עצמו. דור המדבר הם ”נשמות דאצילות”, ”אצילי בני ישראל”¹⁷, ושומעים תורה ישירות מפי הגבורה, אבל אז אין לאומות העולם מגע עם התורה. אבל בארץ ישראל נכנסים לעולם העשיה, ”אף עשיתיו”¹⁸, ודוקא אז ניתן להביא את התורה לכל באי העולם (כפי שהחל בכתיבת התורה שבבעים לשון בכניסת ישראל לארץ). דוקא כשמגיעים לעולם העשיה התחתון יש גילוי עליון יותר של האצילות, ”אף עשיתיו”, ”אף” בא לרבות את גילוי האצילות בעשיה.

בתמצית: ארבעת החומשים הראשונים שייכים לישראל וספר דברים מביא את התורה לעולם. והרמז המובהק: **ישראל עולם = מפי הגבורה מפי עצמו = נבואה רוח הקדש**.

בעומק, התכלית היא ”וידע כל פעול כי אתה פעלתו”¹⁹ לא רק בני האדם ”ידעו אותי למקטנם ועד גדולם”²⁰, אלא גם האבן תדע זאת, דהיינו ש”היש האמת” מתגלה דוקא ב”יש הנברא”. זהו השיא של ”מפי עצמו”, כאשר התחתון משקף לגמרי את העליון.

יחוד עליון ויחוד תחתון

עוד זוג מושגים חשוב בהקשר זה הוא ”יחודא עילאה” ו”יחודא תתאה”. יחודא עילאה הוא היחוד

כה פסחים נ, א.
 כו תניא שער היחוד והאמונה פ”ז.
 כז ראה תחילת קוטנרס ההתפעלות.
 כח ברכות כא, ב.
 כט פסחים ו, ב; ירושלמי שקלים פ”ו ה”א; ספרי בהעלתך ט, א; קהלת רבה א, לא; זח”ג קמח, א; תקו”ז טז.
 ל ראב”ן סימן לד, נעתק בהגהות מהר”ב רנשבורג ליבמות ד, א.
 לא ראה של”ה, תושבע”פ, כלל לשונות סוגיות אות האלף.
 לב רש”י מגילה לא, א. ולפי המבואר כאן דברי רש”י יתאימו עם פירוש הרמב”ן ויקרא כו, טז, ודוק.
 לג עירובין לא, ב.
 לד ברכות לד, ב.
 לה ראה שו”ע אדה”ז שה, כט.
 לו רש”י דברים א, ז.

יז תהלים פה, יב. במלים ”אמת מארץ” יש שוב אותיות **אמת** ב'אור חזור' העולה מן הארץ, ודוק.
 יח לפי שלחן ערוך אדה”ז ט, ד.
 יט ירמיה לא, א.
 כ דברים ו, ד. ופירש רש”י ה' שהוא אלהינו עתה ולא אלהי האומות, הוא עתיד להיות ה' אחד, שנאמר 'כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ונאמר 'ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד”.
 כא שמות כד, יא.
 כב ישעיה מג, ז.
 כג תפלת ראש השנה.
 כד ירמיה לא, לג.

קדושים ומדוע תתנשאו על קהל ה"מ",³⁰ כולנו נשמות דאצילות המקבלות ישירות מה' (אלא שקרח טעה כי משה רבינו הוא ב'אין ערוך' יותר מבני דורו, מ"אצילות דאצילות"), אבל הדור הנכנס לארץ צריך את הממוצע של משה, בדרך התלבשות דוקא. כל זה נוגע לשאלה הגדולה "בידי מי מפתח הגאולה?"³¹ דור באי הארץ צריכים לדעת שה' 'מתלבש' בנו, ועלינו לפעול בכוחנו שלנו, "מפי עצמו", להביא את הגאולה.

צדיקים ובעלי תשובה

היחס בין "מפי הגבורה" בחומשים הראשונים ל"מפי עצמו" בספר דברים הוא על דרך עבודת הצדיקים לעומת עבודת בעלי התשובה. דור המדבר הם יחסית צדיקים (למרות כל החטאים, עדיין הכל 'מנטליות' של צדיקים), ואילו באי הארץ הם בעלי תשובה. זהו ההבדל בין לוחות הראשונים ללוחות אחרונים שניתנו לאחר התשובה על חטא העגל, כאשר נשלמה התשובה והסליחה ביום הכיפורים, והרי בספר דברים (בפרשת ואתחנן) כתובים דוקא עשרת הדברות שהיו בלוחות האחרונים.

אור החיים הקדוש כותב שעיקר ספר דברים הוא התוכחה שבו, והחזרה על התורה, "משנה תורה", טפל לתוכחה. תכלית התוכחה הוא התשובה, ותשובה היא אכן למעלה מתורה ("תורה אמרה יביא קרבן ויתכפר, והקב"ה אמר יעשה תשובה ויתכפר"³²). בכלל, הצורך לחזור על התורה, "משנה תורה", הוא תוצאה מהחטא שאז קיימת שכחה, "ורם לבבך ושכחת"³³ – ולכן צריך ללמוד מחדש.

תשובה היא "מפי עצמו" – התעוררות תשובה חייבת לבוא מהאדם עצמו (במיוחד מי שחייב כרת ח"ו, שנכרת משורשו). אמנם תמיד יש סיוע מלמעלה, אבל זו התעוררות נסתר מאד, מה"העלם העצמי", ואילו ההתעוררות הגלויה היא מכח האדם באתערותא דלתתא, "ובקשתם משם"³⁴. ובעומק, בתוך "מפי עצמו" נמצא אותו "העלם עצמי" של ה'.

בטלה ביחס למשלח אלא הוא-במציאותו מזדהה עם המשלח (בהכרה ש"הכל הוא ה") – וזו השליחות של "מפי עצמו" (כדברי רש"י), וכדברי רבינו בחיי³⁵ "מפי עצמו", שהסכימה דעתו לדעתו של הקב"ה" (ובדרך קצת אחרת³⁶: בארבעת החומשים משה הוא בחינת "שלוחא דרחמנא" ובמשנה תורה הוא בחינת "שלוחא דידן").

מעבר והתלבשות

בלשון החסידות, שתי הבחינות "מפי הגבורה" ו"מפי עצמו" הן שתי דרכים של המשכת אור ושפע, "דרך מעבר" ו"דרך התלבשות"³⁷. משה רבינו הוא 'ממוצע המחבר' בין ה' לבינינו, "אנכי עמד בין הוי' וביניכם"³⁸, אבל לעתים הממוצע הוא צינור פתוח והמסרים שעוברים דרכו הם ב"דרך מעבר" בלבד, ואז אנו שומעים את ה' מדבר דרכו, "מפי הגבורה", ולעתים אור ה' מתלבש באדם-הממוצע ואנו שומעים אותו עצמו מדבר, "מפי עצמו".

יחסית, החומשים הראשונים הם "תורת הוי' חפצו" והחומש האחרון הוא "ובתורתו יהגה יומם בלילה"³⁹, התורה נעשית שלו. לכן "תלמיד חכם שמחל על כבודו – כבודו מחול", כי התורה שייכת לו⁴⁰. זו דרך התלבשות, שיש בה מעלה עצומה – האור מתלבש במשה רבינו עד שנקרא על שמו. כך הוא מוסר לנו, מלמד אותנו, כאשר הכל צריך להיות מובן לנו, מתלבש ומתישב על שכלנו, כמו שדבר ה' מתלבש בשכלו של משה (וכמה שמשה מופלא ממנו בכל זאת שכלו האנושי דומה במשהו לשכלנו). כיצא בזה בתולדות החסידות: רוב הצדיקים אמרו "תורה מן השמים", כצינור פתוח בדרך מעבר, אבל דרכם של אדמו"רי חב"ד היתה בדרך התלבשות בשכל (תחילה בשכל הצדיק וממנו לשכל שלנו).

דור המדבר הם "נשמות דאצילות" שהיו בהתפשטות הגשמיות, ואילו דור באי הארץ הם "נשמות דבריאה" המתלבשים בגשמיות. לכן בדור המדבר היה מקום לטענת קרח "כל העדה כלם

לו בפירושו על דברים כט, ו.

לח ראה מהר"ל תפארת ישראל פמ"ג.

לט ראה בכל זה אור התורה שמיני (ח"ב) ד"ה "יון ושכר" פ"ו סד"ה "פנים בפנים" שם (עמ' קצד-ה). וראה ד"ה "עוטה אור" ה'ש"ת. ובכ"מ.

מ דברים ה, ה.

מא תהלים א, ב.

מב קידושין לב, א-ב.

מג במדבר טז, ג.

מד ראה מאמר "בידי מי מפתח הגאולה?" בספר מלכות ישראל ח"א.

מה ילקוט שמעוני תהלים רמז תשב.

מו דברים ח, יד.

מז דברים ט, כט.

ביאה ראשונה וביאה שניה

בכל יחס של משפיע ומקבל יש "ביאה ראשונה" ו"ביאה שניה", כמו בנישואי איש ואשה: המגע הראשוני, ביאה ראשונה, פועל 'בטול' במקבל, שיהיה כלי ראוי, ויש בו גם ממד של שבירה ("אין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי [בביאה ראשונה]^{מב}), כמו במתן תורה (של לוחות ראשונים) ש"יצתה נשמתם"^{מט} של ישראל כאשר שמעו "מפי הגבורה". אך מכאן והלאה, כדי שתהיה קליטה, זיווג פורה העושה תולדות, צריך ביאה שניה, מגע

מתוקן שאינו שובר, התלבשות המשפיע במקבל. כך אצל משה רבינו: היותו בטל במציאות בפני ה' מכין אותו לקבל את דברי ה' "מפי הגבורה" (בדרך מעבר), כמו ביאה ראשונה. אבל התכלית היא להגיע לביאה שניה, שאז ניכרת "שלמות המציאות" של משה עצמו (שהיה גיבור וגדול גם בגופו^נ) והוא קולט לגמרי את דברי ה' הנהפכים להיות "מפי עצמו". אז מתקיים "אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו"^{נא}, כאשר "אמת מארץ תצמח".

נ לפי נדרים לה, א.
נא ישעיה ג, י.

מח סנהדרין כב, ב.
מט שבת פח, ב.

שמחת תורה – "לבא לפומא גליא"

הוי" זה הקץ". "לבא לפומא גליא" מתחולל על ידי התורה – ה' מגלה לנו את לבו בתורה. בשמחת תורה ה' שמח בתורה ובישראל, והתורה שמחה בה' ובישראל, וישראל שמחים בה' ובתורה – כל אחד שמח בשני האחרים. ה' 'צריך' את התורה בשביל "לבא לפומא גליא", הכל מתגלה על ידי התורה.

בשביל מה הוא צריך את ישראל? בשביל שיהיה היכי תימצוי של משיח. כל יהודי הוא 'היכי תימצוי' של משיח ומכל היהודים ה' יבחר את המשיח – כמו בשוק של ארבעת המינים, שמתוכם ה' צריך לבחור את ה'אתרוג' שלו. כמו שבשוק ארבעת המינים – כש"לא בשופטני עסקינן" – לא מוכרים לימונים וכו', וכל המינים שמוכרים כשרים, כך כל יהודי הוא 'היכי תימצוי' רציני להיות משיח, כולם כשרים וכולם יכולים להיות (וכמו שבשוק ארבעת המינים קונים הרבה יהודים, כך יש גם הרבה בחינות משיח – וכמו שידוע בהלכה שבכל מינוי על הציבור יש דין מלך במובן מסוים, כך אחרי שה' בוחר את המשיח שלו, המשיח של כלל ישראל, כל יהודי גם בוחר לו בחינת 'משיח' ששייכת לו).

אם כן, ה' 'צריך' את התורה בשביל לגלות את לבו, לגלות את המשיח, לגלות בדבור את ה"סוף מעשה במחשבה תחלה". "מחשבה תחלה" היא מדרגה גבוהה בעל-מודע, רדל"א ולמעלה מכך (לפני הצמצום), דרגת "יחיד" ממש. אי אפשר 'לחשוב' את מה שנמצא ב"מחשבה תחלה", וכבר יותר קרוב שהוא יתגלה בדבור מאשר במחשבה מודעת, כנודע שבדבור יש 'פליטות' וגילויים מהלא-מודע (אף שיש לו שייכות לאותיות המחשבה, שמתגלות באותיות הדבור). אבל אחרי הגילוי בדבור, העיקר הוא ה"סוף מעשה" בפועל, המשיח עצמו, ולשם כך ה' צריך את ישראל. גם התורה שמחה בישראל משום שהתורה מדברת על משיח, וכל יהודי הוא 'היכי תימצוי' של משיח.

מורנו הבעש"ט אמר שהגילוי של כל מצוה מגיע אחרי קיומה. במובן הזה, שמחת תורה הוא זמן הגילוי של כל עבודת אלול ותשרי. על הפסוק "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו" מבואר כי מה שמכוסה "בחדש שופר" – בראש השנה – מתגלה בסוכות, "ליום חגנו". כך כתוב בקבלה וחסידות, שסכך הסוכה – זכר לענני הכבוד – נמשך מענן הקטרת בקדש הקדשים ביום הכיפורים. אבל עיקר הגילוי, שנמשך גם אחרי עבודת סוכות, הוא בשמיני עצרת. כך מוסיף הרבי על ביאור המשכת הסכך מענן הקטרת דבר יפה וחשוב, שגם הגשמים – עליהם מתחילים להתפלל בשמיני עצרת – נמשכים מענן הקטרת.

ידוע הווארט של הבעל שם טוב על "משיב הרוח ומוריד הגשם" – שמתחילים לומר בשמיני עצרת – שה' "משיב הרוח", משיב-מסלק את הרוחניות, "ומוריד הגשם", מוריד גשמיות. אין הכוונה רק לגשמיות כפשוטה, אלא להגשמה – צריך לסלק-להשיב כל מה שבגדר 'רוחני' לבד כדי להגשים ולממש בפועל, במציאות, את כל התוכן הרוחני-הפנימי שבעבודת החגים (שעל כן, בפשט, כוונת "משיב הרוח ומוריד הגשם" היא שלפני כל גשם צריכה להיות רוח), הכל בסוד "מהתעבות [לשון עב וענן] האורות – דווקא – נתהוו הכלים", כנודע.

נאמר ווארט חשוב: כתוב שבשמחת תורה היהודים שמחים בתורה והתורה שמחה ביהודים. איך התורה שמחה ביהודי? אמרנו שבשמחת תורה מתגלה מה שעשינו בכל הימים הקודמים – תקענו בשופר, צמנו, נענענו לולב – מה יצא מזה? עבדנו ועכשיו אנחנו רוצים לדעת מה הפועל היוצא מהכל. כתוב על הקץ ש"לבא לפומא לא גליא", ומבואר בחסידות שהמצב של "לבא לפומא לא גליא" הוא עצם הגלות. אחרי כל העבודה אנחנו רוצים שיהיה "לבא לפומא גליא", ואז לא רק שמתגלה עת הקץ, אלא זהו גילוי המשיח עצמו – גילוי "דבר הוי", "דבר הוי" זו הלכה", "דבר הוי" זו נבואה", "דבר

מהתועודות שמח"ת תש"ע. מפאת קוצר הזמן לא הובאו במאמר זה המ"מ השייכים. עם הקוראים הסליחה.

המדור מוקדש לזכות:

טוביה ועטרה יהודית אריאל לרגל יום הנישואין - י"ג תשרי

"הוי' בדד ינחנו"

מעין גנים – 'נקודה חסידית' בפרשת האזינו

פרשת האזינו – עבר הוה ועתיד

בפרשתנו נאמר "הוי' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר"^א. בפשט הפסוק, ברור ש"ינחנו" משמעו שה' ינחה את ישראל, אך במי נאמר "בדד" ועל מי "ואין עמו אל נכר" – על ה' או על ישראל? במפרשים מופיע כל מגוון האפשרויות: שגם "בדד" וגם "עמו" מוסבים על ישראל^ב, ששניהם מוסבים על ה', ש"בדד" על ישראל ו"עמו" על ה' וש"בדד" על ה' ו"עמו" על ישראל^ג. מעבר להבנות שונות במשמעות "בדד" ו"ואין עמו אל נכר" העולות מהפירושים – בהן נעסוק לקמן – עולות שלש הבנות לגבי התקופה בה דן הפסוק: רש"י דורש את הכל על מצב ישראל בעבר – בעת לכתם במדבר – כשהיו בדד ושום אל נכר לא התגרה בהם. אכן, חז"ל (וכך תרגם אונקלוס) דרשו הכל לעתיד, בו ה' ינחה את ישראל לבדד ואף עבודה זרה לא תוותר בעולם לצד ה' ("ואין עמו – עם ה' – אל נכר"). לפי תרגום יונתן אומר הפסוק כי דבר ה' מנחה את ישראל לבדם ואין ביניהם עובדי עבודה זרה – פרוש שיכול להתחולל בישראל בכל רגע ורגע, והוא עבודת ההוה. התיישבות הפסוק, בפרושי השונים, על עבר הוה ועתיד כאחד מלמדת שניתן לדרוש אותו (כמו את כל שירת האזינו) על זמנים שונים ולקבל הנחיה ארוכת טווח ממשמעויותיו השונות. הדבר עולה ברור מדברי רש"י לאחר שהוא מפרש את פשט הפסוק בעבר ומציין שחז"ל ואונקלוס דרשוהו לעתיד: "ואני אומר דברי תוכחה הם... שסופן לבגוד ולא יזכרו הראשונות שעשה להם ולא הנולדות שהוא עתיד לעשות להם, לפיכך צריך לישב הדבר לכאן ולכאן, וכל הענין מוסב על זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור' – כן עשה להם וכן עתיד לעשות, כל זה היה להם לזכור". בהבנת הפסוק על העבר והעתיד יש תוכחה בהוה, ומתוך כך מדרך הפסוק גם את עבודת ה' בהוה (כתרגום יונתן).

חגי תשרי

ה'ניידות בזמן' של הפרשה, הנדרשת על העבר ועל העתיד ומתוך כך מובנת גם בנוגע להוה, מתבטאת גם בתקופת קריאתה. פרשתנו נקראת תמיד בין ראש השנה לסוכות – בעשרת ימי תשובה או בין יום כפור לסוכות – ופסוקיה נדרשים בחסידות על כלל תקופה זו או על נקודות פרטיות בתוכה^ד. כך, הפסוק "הוי' בדד ינחנו" נדרש על יום כפור – היום הבווד, "אחת בשנה"^ה, בו נכנס הכהן הגדול למקום בו מתגלה יחידותו-בדידותו של ה' (עד שמהפסוק "וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש"^ו נדרש^ז שגם הכהן הבא אל הקדש מתבטל מקיומו כאדם, ובקדש הקדשים נמצא רק ה' לבדו). לאידך נדרש הפסוק על שמיני עצרת, בו מתגלה בדידותם-יחידותם של ישראל, כאשר לאחר הקרבת ע פרים כנגד ע אומות בסוכות אומר ה' לישראל אהוביו שכעת רוצה הוא בסעודה עמם לבדם – "ישראל ומלכא בלחודוהי"^ח. עוד נדרש פסוק זה כמתחס לעבודת ישראל הבאה לאחר סיום חגי תשרי – אחר עבודת הקדש בארמון המלך כל משך החגים מכריזים "ויעקב הלך לדרכו"^ט, עם ישראל יוצא לעבודת החולין של ימי השנה, ויש לעשותה באופן של "הוי' בדד ינחנו".

גם כאן שלשת הדרושים הם לפי ההגיון הכללי של עבר-הוה-עתיד:

ביום כפור אנו שואפים לחיי העולם הבא שאין בו לא אכילה ולא שתיה – זהו מבט לעתיד בו תתגלה יחידותו של ה' בעולם; בשמיני עצרת אנו שמחים על כל חבת ה' כלפינו שהתגלתה בעבר (ובפרט בימי החגים שעברנו) – זו התבוננות בחבת ה' לישראל לבדם; בשאר השנה אנו חיים בהוה, ו"הוי' בדד ינחנו

א השל"ה הקדוש לימד שתוכן הפרשה קשור למועד קריאתה בשנה. אדמו"ר הזקן הוסיף שיש "לחיות עם הזמן" ולקשר כל מאורע (גם אם אינו קבוע) לפרשת השבוע.

ב שמות ל, י; ויקרא טז, לד.

ג ויקרא טז, יז.

ד ראה פרי צדיק לערב יו"כ ג (ובריבוי מקומות בספרי החסידות).

ה ראה זהר ח"ג רצח, ב.

ו בראשית לב, ב. ראה אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי עמ' שצג-שצח.

משעור ד' תשרי ה'תש"ס. נרשם ע"י איתיאל גלעדי.

א דברים לב, יב.

ב צרור המור, מזרחי, פירוש הש"ך עה"ת, אוה"ח.

ג רמב"ן.

ד רבינו יוסף בכור שור.

ה ראב"ע.

לארץ. אכן, לעתיד יהיו ישראל מחיצה לפנים מן המלאכים, בסמוך לה', והמלאכים ישאלו אותם "מה פעל אל"י^ט ויאמרו לפניהם "קדוש קדוש קדוש"³². גם היום, מגמתנו היא לא להזדקק למלאכים, לכחות ושמות קדושים. בעבודתנו "הוי' בדד ינחנו" היא הפניה "אליו ולא למדותיו"³³ – התקשרות ישירה רק לה' (תוך הכרה שהוא לבדו הוא ואין בלתו). זו העליה אל ה' ישירות, ב"רצוא" של הנפש. אכן, אחר ה"רצוא" צריך לבוא "שוב" לתוך המציאות, ואז עבודת האדם היא "ואין עמו אל נכר" – יש להקפיד שכל גילויי ה' במציאות יהיו "ממוצע מחבר" המגלה את ה' ב'שקפות', ולא ח"ו "ממוצע מפריד" ("אל נכר") המסתיר את ה'. בפרט זקוק האדם לצדיק המגלה את אור ה' בעולם, ממוצע מחבר שהוא "עצמות ומהות כמו שהלביש עצמו בתוך גוף"³³.

בכל דרכיך דעהו

הדבקות בה' לבדו ומציאת ממוצע מחבר לה' (תוך השמרות מכל ממוצע מפריד) הן פנימיות עבודת "בכל דרכיך דעהו":

בחסידות³² יש הבחנה בין עבודת "כל מעשיך יהיו לשם שמים"³³ לבין "בכל דרכיך דעהו". ב"כל מעשיך יהיו לשם שמים" נראית המציאות חול הנפרד מה', אלא שהאדם כופף אותה לרצון ה' – העיסוק בחולין נותר חיצוני ורוחק מהקדושה, אלא שהוא בגדר אמצעי ומשרת לה. לעומת זאת, ב"בכל דרכיך דעהו" המגמה אינה שימוש במציאות "לשם" הקדושה – כאמצעי ליעד אחר ומרוחק – אלא חשיפת וידיעת ה' בתוך עצם מעשי החולין ברגע עשייתם ("דרכיך" הפרטיות של האדם, שאינן מצוות ה').

נמחיש את ההבדל: בתניא³⁴ נאמר שהעוסק בחכמת האומות (מקצועות חול – חכמת מציאות החולין שאין בה איסור) מטמא את מוחו בטומאת קליפת נגה "אלא אם כן עושה אותן קרדום לחתוך

יט במדבר כג, כג. ראה רש"י שם.

כ ישעיהו, ג. ראה ב"ב עה, ב.

כא פרדס רמונים של"ה פ"ב בשם הספרי.

כב ראה שיחת אחש"פ תש"י, וביאורה באריכות בספר לב לדעת מאמר "וצדיק יסוד עולם".

כג ראה לקו"ש ח"ג עמ' 907 ועמ' 932; ח"ו עמ' 104 ואילך; תשובת השנה מאמר "בכל דרכיך דעהו" פ"ג ומודעות טבעית ביאור ד (עמ' קעא ואילך, וראה שם גם בהפניות נוספות) למאמר "גולה וגאולה" (וראה גם הטבע היהודי עמ' רג).

כד אבות פ"ב מי"ב.

כה פ"ח.

ואין עמו אל נכר" הוא הדרכה לעבודת ה' שלנו, הדרכה הנגזרת מההתבוננות בעבר ובעתיד.

בפרטות, שילוב בדידות ה' (המתגלה ביום כפור) עם בדידות ישראל (המתגלה בשמחת תורה) הוא הנותן כח לישראל להתבודד עם ה' לבדו, בלי להתפתות לשום "אל נכר", בעבודתם כל השנה. עבודת "הוי' בדד ינחנו" בימות החול – מחוץ לחגים – היא עבודת "בכל דרכיך דעהו"³³ המתקיימת גם בתחום החולין.

אמת וחסד

על מנת להעמיק בסוד עבודת "בכל דרכיך דעהו" יש להתבונן במשמעות הפנימית ב"הוי' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר":

היחס בין חלקי הפסוק הוא בין אמת לחסד³⁴ – "הוי'" מכוון כנגד מדת "אמת ליעקב"³⁵ (ספירת התפארת) ו"אל" מכוון למדת "חסד אל כל היום"³⁶ (ספירת החסד). "הוי' בדד ינחנו" היא עמידה עיקשת על "אמת הוי'"³⁷, על כך ש"הוי' אלהים אמת"³⁸ ואין בלתו. "ואין עמו אל נכר" כולל גווי חסד מרובים (כולל זה המונע מפניות אישיות, כמאמר אדה"ז³⁹ שהגאולה תבוא בזכות חסד אף שאינו של אמת) והדרישה היא השמרות מ"אל נכר" – מהתנכרות וריחוק, השמרות מהתבודדות שלילית. איזון ההתבודדות עם ה' לבדו (תוך מעין פרישות מהמציאות המדמה להאפיל על אחדות ה') לבין גמילות חסד עם המציאות כולה ופעילות בלתי מנוכרת בתוכה, מניב את עבודת "בכל דרכיך דעהו" – גמילות חסד עם המציאות ללא ניתוק האדם מאמת הוי'.

בעומק, הרשב"ם מסביר ש"הוי' בדד ינחנו" היינו הנהגת ה' את המציאות לבד, ללא מלאכיו. אחר חורבן הבית כל הנהגת העולם היא על ידי מלאכים – הנהגה בה לא חפץ משה כשבקש אחר חטא העגל שה' עצמו (ולא מלאכו) יעלה את ישראל

יב משלי, ג, ו.

יג התבוננות זו מקשרת את הפסוק לר"ה: ביום א' דר"ה יש "דינא קשיא" על האמת של "הוי' בדד ינחנו" וביום ב' "דינא רפיא" על החסד של "ואין עמו אל נכר", ואכמ"ל.

יד מיכה ז, כ.

טו תהלים נב, ג.

טז תהלים קיז, ב.

יז ירמיהו י, י.

יח אגרת "נפש השפלה".

זרה בטהרה"י).

הפותח ב"רצוא" לה' לבדו – "הוי' בדד ינחנו" – לא מוכן לראות במציאות כל ממשות לא-אלקית, אף לא לרגע אחד. אין הוא מוכן לעסוק באמצעי שהתכלית אינה גלויה בו – "כל מעשיך יהיו לשם שמים". כשהמציאות נתפסת כאמצעי וממוצע שאינו 'שקוף' בתכלית, יש חשש שהיא תהפוך ל"אל נכר" – לממוצע מפריד מן האלקות ומסתיר עליה. האדם נדרש לעבודת "בכל דרכיך דעהו" ההופכת את כל העולם ל"ממוצע מחבר" דרכו מתגלה ה' בכל רגע ורגע – שאזי מסוגל האדם להמשיך בהתבודדותו עם לבדו גם בכל תחום החולין.

כו תו"א ב, ב ובכ"ד (עפ"י ע"ז ח, א).

בהן, דהיינו כדי להתפרנס מהן בריוח לעבוד ה', או שידוע להשתמש בהן לעבודת ה' או לתורתו, וזהו טעמו של הרמב"ם ורמב"ן ז"ל וסיעתן שעסקו בהן". הטעם הראשון, שימוש בחכמת החול כדי להתפרנס בריוח ולעבוד את ה' תוך הרחבה וישוב הדעת, הוא "לשם שמים" – אין כל קדושה או גילוי אור אלקי בעיסוק בחולין, אך בסופו של דבר מציאות זו נכפפת לקדושה ומשרתת אותה. הטעם השני, שילוב חכמת החול בעבודת ה' ובלימוד התורה, הוא "בכל דרכיך דעהו" – בעצם הלימוד מתגלה ה' לאדם והדברים קדושים ומאירים בעבורו. עשיה "לשם שמים" נראית שייכת יותר לכל אדם – אך בדרך זו מוזהר האדם מפני שכחת העיקר ועשית האמצעי לתכלית (עד שנאמר שהעמקת השכל בפרנסה היא "עבודה

המהפכה השנייה (4)

טעמי האיסור

בשנים האחרונות, הרב גינזבורג מלמד על ארבע 'מהפכות' גדולות בהלכות תלמוד תורה: כתיבת התורה שבעל פה, נטילת שכר על לימוד תורה, לימוד תורה לנשים ולימוד תורה לאומות העולם, כאשר היום אנו נמצאים בעיצומה של המהפכה השלישית ובראשיתה של המהפכה הרביעית

האדם, שהרי התבאר (בפעם הקודמת) שהרמב"ם שולל גם מי שלומד כדי לקיים מצות תלמוד תורה (לא כאמצעי לפרנסה) אלא שמעלה בדעתו שמותר ליטול מאחרים כדי ללמוד ("לצרכה" של התורה). אלא שעצם המציאות שבפועל האדם נהנה מהתורה מגדירה את הלימוד כ"לא לשמה", אמצעי ולא מטרה.

והנה הפגם של שלא לשמה שייך בכלל בכל עשיית מצוה, אבל נראה שבזה יש הבדל בין מצוה לתורה: בכל המצוות הפגם הוא מצד כוונת האדם העושה, ובלימוד תורה זהו חסרון עצמי. וכמובן שהטעם של חילול השם מצטרף לכך שלא דנים כאן מצד כוונת הלומד. עוד ניתן לדייק שהמושג "שלא לשמה" בהקשר של לימוד תורה כאן פירושו שהלימוד אינו כרצון ה' (ומתאים למבואר בפנימיית התורה שהשם קשור לרצון, שמו בגימטריא רצון).

מכל זה נראה שלימוד התורה נמצא ב'עולם אחר' לגמרי, גם למעלה מקיום מצוות. "אורייתא מחכמה נפקת", התורה שייכת לעולם האצילות האלוקי עצמו, שבו מורגשת אחדות ה' ("אחד האמת שורה בחכמה"), ולכן אין מקום לכוונות אחרות אלא לשמה גמור. ואילו המצוות בכלל שייכות לעולמות ב"ע, דהיינו הארת האצילות בתוך העולמות התחתונים, ושם יש בירור רפ"ח ניצוצות וכו', וממילא יש התמודדות עם כוונות שונות.

טעם שלישי:

אסור להשתמש בקדושת התורה

עוד טעם עיקרי הוא הפגם בקדושת התורה. כלומר, כשם שאסור להשתמש בדברי קודש לצרכי חולין (איסור מעילה) כך אסור להנות מהתורה. וכן משמע בגמרא "כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם. קל וחומר, ומה בלשצר שנשתמש בכלי קודש שנעשו בלי חול [שכלי המקדש התחללו כשהגיעו לידי האויבים]... נעקר מן העולם...

אנו ממשיכים לעסוק בדברי הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה פרק ג (י-יא). והנה בטעם האיסור ליטול שכר על לימוד תורה יש כמה ענינים:

טעם ראשון: חילול השם

מהרמב"ם נראה שהטעם העיקרי לאיסור, ולחומרת האיסור, הוא מצד חילול השם שיש בעיני ההמון וביזוי כבוד התורה כאשר מתייחסים לתורה כאמצעי להשגת קנייני העולם הזה. לכן, גם אם מצד האדם וכוונתו אין פגם של הנאה מדברי תורה, צריך לשקול כיצד הדבר נתפס בעיני אחרים (על החומרה הגדולה בחילול השם ראה בהלכות יסודי התורה פ"ה, ושם הלכה י"א בנוגע לחכם שצריך לדקדק ביותר שלא ירננו אחריו).

טעם שני: שלא לשמה

לימוד תורה כדי ליטול שכר הוא שלא לשמה - כך נראה מהקשר דברי הרמב"ם (כפי שיתבאר בפעמים הבאות). בסגנון אחר, קרוב לזה: כשאדם נוטל שכר על לימוד תורה הרי זה סותר את עצם העובדה שמדובר במצוה - כפי שמבאר הרמב"ם בתחילת הלכות תלמוד תורה עד כמה חובה על כל אדם ללמוד וללמד תורה - כיון שמצוה היא מה שנעשה מחמת ציווי ה' בלבד. ועוד: עיקר קבלת השכר על התורה והמצוות הוא בעולם הבא ("היום לעשותם ומחר לקבל שכרם"), כמו שמארך הרמב"ם לבאר בהלכות תשובה (פרקים ט-י), וכשאדם נהנה מהתורה בעולם הזה הריהו מתייחס לתורה כאמצעי לקנייני העולם הזה. לכן מדייק הרמב"ם "שאסור להנות מדברי תורה בעולם הזה" (אמנם בנוגע לעונש הוא כותב "ונטל חייו מן העולם הבא", כיון שבמעשיו הוא כמכחיש את עניין העולם הבא, כמי שאינו מודה בעוה"ב ולכן הוא עושה את התורה קרדום לחפור בה בעולם הזה).

אמנם גם לטעם הזה האיסור אינו רק מצד כוונת

'רכוש' האדם ולכן לא ניתן לסחור בה, כדברי הרמב"ם בתחילת הפרק "כתר תורה הרי מונח ועומד ומוכן לכל ישראל, שנאמר 'תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב', כל מי שירצה יבא ויטול". וכך כתב רבי שלמה קלוגר "דעיקר הכוונה דאסור לקבל שכר הוא משום דהתורה לאו דיליה ואינו ראוי לקבל שכר עבור דבר שאינו שלו".

עוד יש לומר שלפי הרמב"ם תלמיד חכם הנהנה ומקבל מתנות זהו, בדקות, בחינה של עבודה זרה. דהיינו שעושה עצמו כאליל שמקריבים לו ומהנים אותו, פולחן עצמי הגובל בעבודה זרה. רק הכהן מקבל מתנות, שה' זיכה לו (וכמו שיבואר לקמן ההבדל בין תורה לכהונה בזה), וכך זו נתינה לה' (והכהן זוכה משלחן גבוה) אבל אם תלמיד חכם יקבל מתנה הדבר דומה לעבודה זרה.

טעם חמישי: נטילת צדקה שלא כדין

מלבד כל הטעמים הנ"ל, בפשטות יש פגם בעצם העובדה שהאדם נוטל מכספי צדקה שלא כדין, וככל מי שיכול לפרנס את עצמו ולא עושה זאת אלא נוטל צדקה ומתנות בשר ודם, כמו שהאר"ך הרמב"ם בסוף הלכות מתנות עניים (ע"ן שם), וכמו שאנו מתפללים "ונא אל תצריכנו... לידי מתנת בשר ודם". ודומה לזה לגבי מתנות כתב הרמב"ם בסוף הלכות זכיה ומתנה "הצדיקים הגמורים ואנשי מעשה לא יקבלו מתנה מאדם, אלא בוטחים בה' ברוך שמו לא בנדיבים, והרי נאמר 'ושונא מתנות יחיה'".¹ וסובר הרמב"ם שגם תלמיד חכם המקבל מתנות כהוקרה על לימודו הוא בכלל זה.

אמנם יש להזכיר את דברי הגמרא "הרוצה להנות יהנה כאלישע, ושאינו רוצה להנות אל יהנה כשמואל הרמתי",² והרמב"ם בפיה"מ התייחס לזה וביאר "כי אלישע לא היה מקבל ממון מבני אדם, כל שכן שלא היה מטיל עליהם ומחייבם בחוקים חלילה לה' מזה, ואמנם היה מקבל הכיבוד בלבד כגון שיארחו איש אחד והוא בדרך נוסע, ויילן אצלו ויאכל אצלו בלילה ההוא או ביום וילך לעסקיו. ושמואל לא היה נכנס בבית איש ולא אוכל ממזונו". כלומר, מדובר

המשתמש בכתרה של תורה שהוא חי וקיים לעולם על אחת כמה וכמה".³

הרמב"ם הולך לשיטתו שאין להתייחס לדברי תורה כדבר שיש בו רפואה ותועלת גשמית, כדבריו בהלכות עבודה זרה (פי"א הי"ב) "הלוחש על המכה וקורא פסוק מן התורה וכן הקורא על התינוק שלא יבעת והמניח ספר תורה או תפילין על הקטן בשביל שישן לא די להם שהם בכלל מנחשים וחוברים אלא שהן בכלל הכופרים בתורה, שהן עושין דברי תורה רפואת גוף ואינן אלא רפואת נפשות", וכיוצא בזה בהלכות מזוזה (פ"ה ה"ד) על הכותבים במזוזה שמות קדושים "שאלו הטפשים לא די להם שבטלו המצוה אלא שעשו מצוה גדולה שהיא יחוד השם של הקדוש ברוך הוא ואהבתו ועבודתו כאילו הוא קמיע של הניית עצמן כמו שעלה על לבם הסכל שזהו דבר המהנה בהבלי העולם" (וביאר הרב⁴ שאמנם מפורש בכמה מקומות, גם בענייני הלכה, שהמזוזה אכן שומרת אבל השמירה היא רק מכח היותה מצוה ואלו שמוסיפים בתוכה מראים שלדעתם השמירה אינה מהמצוה אלא כמו קמיע).

גם לטעם זה ברור שהאיסור ליטול שכר הוא גם כשכוונתו לשמה, כמו שאיסור הנאה מהקדש הוא איסור עצמי גם כשכוונתו לצורך ההקדש. אמנם הפוסקים שמתירים ליטול שכר כשכוונתו לשמה יאמרו שאין זה דמיון גמור להנאה מהקדש, ולימוד תורה שאני שהנאה ממנה מותרת.⁵

ובמושגים הפנימיים הנ"ל: הקדש הוא עולם האצילות בעצם, קדש היינו חכמה, וכן תורה שייכת לחכמה. ולכן דינה כהקדש. אבל לדעת המתירים התורה של עולם הזה שייכת לעולם הבריאה ועיקרה לשם קיום מצוות מעשיות, ורק התורה שלעתיד לבוא היא בחינת אצילות בעצם, וד"ל.

טעם רביעי: התורה אינה של האדם

טעם נוסף (קרוב לקודם) הוא שהתורה אינה

א ערך: יוסי פלאי.
נדרים סב, א.

ב לקוטי שיחות חלק י"ט פרשת עקב שיחה ה.

ג כדברי הפוסקים שבלימוד תורה לא אומרים "מצוות לאו להנות ניתנו", ואדרבה בלימוד התורה הרצוי יש הנאה לאדם, כמו שכתב ה"ט"ז יו"ד רכא סקמ"ג, וחיזק דבריו האבני נור בהקדמת ספרו אנלי טל. וראה שו"ת אבנ"ז או"ח סי' ס. ויותר מזה בחידושי רבי אברהם מן ההר לנדרים מה, א, ואכמ"ל.

ד נדרי זריזין על נדרים לח, א.

ה וכן הוא בשו"ע ח"מ רמט, ה. שו"ע אדה"ז ח"מ ה' מכירה ומתנה ס"ט.

ו ברכות י, ב.

התיקון, שזהו עניינה של התורה). בהנהגה של תיקון עיקר חשוב הוא שהכל יהיה ב'אופן המתקבל', שדברי התורה יתקבלו אצל השומעים שיוכלו ללכת בדרכו, ולכן הוא מדקדק למצוא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם ולהוציא עצמו מידי חשד, במיוחד בזה שאינו נוטל דבר מאף אחד, כמו שטרח שמואל בסוף ימיו לומר בתוכחתו לעם "את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי?"^ז (וכמו שאמר משה רבינו^ח).

פרצוף הטעמים

חמשת הטעמים שהתבארו לאסור קבלת שכר על לימוד תורה מכוונים יפה כנגד חמש הספירות העליונות, בדרך הבאה:

כתר – חילול השם^ט. קידוש השם וחילול השם הם למעלה מכל התורה, כמודגש בחומרת חילול השם שאינו מתכפר אלא במיתה. המושג קידוש השם נעוץ במושג של מסירות נפש, "ונקדשתי בתוך בני ישראל", וכח מסירות הנפש של היהודי נובע מהכתר, מעל טעם ודעת.

חכמה – שלא לשמה. לימוד תורה לשמה היינו לשם התורה, ולא שהתורה תהיה אמצעי לדבר אחר – והרי התורה היא החכמה, "אורייתא מחכמה נפקת".

בינה – אסור להשתמש כהקדש. חכמה ובינה הם "תרין יָעין דלא מתפרשין לעלמין" כאשר החכמה מאירה בבינה, ואז "החכמה תחיה בעליה [דהיינו הבינה]", אבל כאשר יש פירוד בין הרעים אז משתלשלים דינים מהבינה, "מינה דינין מתערין" ומקור ליניקת החיצונים. זהו הפגם של שימוש בכלי הקדש: פגם בבינה, שורש הכלים, "גרמוהי" (לעומת החכמה, "חיוהי").

דעת – התורה אינה של האדם. דעת קשורה לקנין (כדי לקנות צריך להיות בר דעת), ומצד זה צריך להבהיר שהתורה אינה קנין האדם ורכושו.

חסד – נטילת צדקה שלא כדין. נתינת צדקה היא ביטוי מדת החסד כמובן, וכאשר אדם נוטל צדקה שלא כדין הוא פוגם בחסד. גם הדין על מתנות שייך לחסד כמובן.

רק בהנאה בדרך של הכנסת אורחים, וגם בזה יש שתי הנהגות, כאלישע או כשמואל.

וראו להביא מה שפירש הבעש"ט^י "הרוצה להנות יהנה כאלישע" דהיינו שיעשה כמו אלישע שהיה מתכוון לנפות בכך את מי שנותן לו, וכמו שנאמר בגמרא "ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים... וכי אלישע אוכל בכורים הוה? אלא לומר לך כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו מקריב בכורים"^{יא}. וקרוב לזה פירש ה'בן איש חי' (בספר בן יהוידע) ש"הרוצה להנות יהנה כאלישע" היינו אם הוא אדם חשוב כאלישע שמתכבדים בלקיחתו עד שהוא נחשב נותן ולא מקבל. בהרחבה, לפי זה כל ההרחקה מקבלת מתנות, "שונא מתנות יחיה", היינו במתנה שניתנת באופן סתמי ולא מפני הכרה במעלת המקבל שהנותן חפץ ביקרו, וכמו שהאריכו להסביר כיצא בזה בכמה ספרי חסידות^{יב}.

אמנם לפי הרמב"ם^{יג} ההנהגה הרצויה לכתחילה היא דוקא כשמואל ואילו ההנהגה של אלישע היא ליחיד סגולה. הרי שמואל ואלישע הם 'טיפוסים' שונים מאד: שמואל מנהיג את העם כבעל תורה, מסתובב בערי ישראל כדי לדון ושקול כנגד משה ואהרן – זוהי מדת התלמיד חכם שהרמב"ם מציב כמודל לחיקוי. ואילו עיקר ענינו של אלישע הוא גילוי אלוקות על ידי אותות ומופתים (הוא גדול בעלי המופת בתנ"ך) ומסתובב בארץ כדי לפרסם אלוקות מעל לדרך הטבע שידעו כולם – גם הגויים – ש"יש נביא בישראל", ואילו שמואל לא עשה מופתים (ככלל, מלבד בסוף ימיו לעיני כל ישראל, כדי להוכיחם). בנוגע לרבי בעל מופת כזה, ההנהגה המתאימה היא שאנשים נותנים מתנות. המתנה יוצרת קירוב דעת וחיבור בין הנותן למקבל ובכך הרבי יכול לפעול ולהשפיע לנותן, כמו שאכן היה באשה השונמית שברך אותה בבן ולבסוף גם החיה אותו (בסגנון אחר: המתנה היא מעין אתערותא דלתתא, העלאת מ"ן, כלפי הנביא). מכל מקום זו הנהגה של 'תוהו', יוצא מן הכלל שאינו יכול להוות כלל, והרמז: **אלישע = תהו**. ואילו ההנהגה של שמואל הנביא היא של 'פוסק', בעל תורה, שממנו יראו וכן יעשו – הנהגה של עולם התיקון (כלים רחבים של

ז בעל שם טוב על התורה, פרשת ראה יד.

ח כתובות קה, ב.

ט ראה צפנת פענח פרשת וארא. ישראל קדושים אות ה.

י ברכות לא, ב.

יא שמואל-א יב, ג.

יב במדבר טז, טו.

יג וראה מלכות ישראל ח"ג במאמר חמש מצוות כלליות.

הסיפור החסידי

הרבי מהר"ש | יראה ורחמים

רבי שמואל שניאורסאהן, הרבי המהר"ש, הוא האדמו"ר הרביעי בשושלת חב"ד-ליובאוויטש. נולד בב' אייר תקצ"ד, תפארת שבתפארת, לאביו אדמו"ר הצמח צדק ולאמו הרבנית חיה מושקא. נקרא על שמו של הצדיק הנסתר, ר' שמואל שואב המים מפולוצק. למרות היותו צעיר הבנים, המשיך את נשיאות אביו בליובאוויטש, במקביל לרוב אחיו שנהגו נשיאות בעיירות אחרות. נישא לאחייניתו מרת שטערנא שניאורסאהן, ולאחר פטירתה נישא לבת דודו הרבנית רבקה. פעל רבות למען יהודי רוסיה והיהודים בכלל, בהקמת ישיבות יהודיים ובשתדלנות אצל השלטונות. טבע את הביטוי החסידי הידוע 'לכתחילה אריבער' וכך אמר – "העולם סבור שכאשר לא יכולים ללכת מתחת צריכים לעבור מלמעלה, ואני סובר שמלכתחילה צריכים לעבור מלמעלה, לכתחילה צריכים לפעול בחוזקה, לא להתפעל מאף דבר, ולבצע מה שצריכים לבצע, וכאשר מתחילים כך, עוזר הקדוש ברוך הוא". הרבי המהר"ש נודע בכך שנהג בעשירות וברחבות. הסתלק בי"ג תשרי תרמ"ג בגיל 48 ונטמן בליובאוויטש באהל אביו הצמח צדק. בנו רבי שלום דובער קיבל את הנשיאות אחריו

בצורה מיוחדת. טעמו של המנהג לא היה ידוע לחסידים, עד שחסיד אחד, קצת חצוף, נכנס בחשאי בזמן שהרבי לא רואה והרים את המטפחת שהיתה מונחת על השולחן – וראה שתחתיה ישנו קלף [מעין מזוזה] עליו כתוב "שויתי הוי' לנגדי תמיד". אותו קלף היה מונח תמיד על שולחנו של הרבי – כשההרבי בחדר לבדו הקלף היה גלוי לעיניו, עם הכיתוב "שויתי הוי' לנגדי תמיד" [שמסופר שהיה כתוב גם בתוך משקפיו], אך כאשר נכנס מישהו הוא רצה להסתירו, כדי שלא ידעו על הנהגתו, ולכן כסה אותו במטפחתו. מהסיפור רואים עד כמה הקפיד הרבי לקיים את ההלכה הראשונה בשולחן ערוך, שכל הזמן יהודי צריך לחשוב על ה' עומד לפניו. בחירת שם הוי' דווקא לשם קיום ההלכה, מלמדת שעמידה זו אינה מפחידה ומערערת, שהרי שם הוי' הוא "שם הרחמים", וה' ברחמי משגיח ודואג לכל יהודי, בכל רגע. בפרט לרבי, שתפקידו לעורר רחמים על עם ישראל, יש צורך להתעצם עם "שויתי הוי' לנגדי תמיד". חוית ה**ראיה** המתמדת – ראית האלקות על "שויתי הוי' לנגדי תמיד" (החל מהראיה הקבועה של הפסוק על הקלף) – מחזקת את ה**יראה**, וכך גורמת שדבריו של הרבי נשמעים (והכל מתוך רחמים רבים ואמתיים על צאן מרעיתו, כבסיפור הקודם – כל היראה נועדה לגרום לחסיד לקיים את טובתו האמתית, מתוך רחמים עליו ועל ביתו).

פעם אחת נכנס אברך צעיר ליחידות לרבי המהר"ש, ואמר לו שהוא אינו אוהב את אשתו, ורוצה לגרש אותה. הרבי מאד התנגד – הוא הסביר לו שלא טוב ואסור להתגרש במצבו, וצריך להשכין שלום בית ולחיות בשלום ובאהבה. אותו אברך, אף שהיה חסיד, אמר לרבי: איני יכול לסבול זאת, איני יכול לציית לרבי ואני מוכרח לגרש את אשתי. הרבי מאד התרגש, קם מלוא קומתו, הסתכל חזק על האברך ואמר: כנראה אין לי יראת שמים. כתוב בגמרא ש"כל מי שיש לו יראת שמים דבריו נשמעים", ואם לא מקשיבים לי כנראה אין לי מספיק יראת שמים. הוא אמר זאת כל כך חזק, שהדברים חדרו עמוק ללבו של האברך, שהגיב: טוב רבי, אני מקבל. לא אגרש את אשתי.

כאשר יש לאדם יראת שמים, הוא מסוגל להקרין זאת כלפי חוץ ולפעול על השומעים יראה. אך לפעמים, בפרט אם מדובר בעניין קשה, יראת השמים ה"שגרתית" לא מספיקה. יש צורך לעורר אותה באופן גלוי ויזום כדי לגרום לזולת לצאת מעצמו, ולהעשות רגיש לנוכחותו של ה'. לא רק כלפי חוץ עסק בכך הרבי המהר"ש – גם בהיותו בינו לבין עצמו הייתה לו הנהגה מיוחדת:

החסידים הבחינו כי בכל פעם לפני שנכנס מישהו לרבי המהר"ש ליחידות הוא לוקח מטפחת – היתה לו מטפחת גדולה ויפה – ומניח אותה על השולחן

כתב את הסיפורים: יהודה הס

המדרש מוקדש לע"נ:

רחל בת ישראל הלוי ע"ה. נלב"ע כ"ג מנחם-אב ה'תשע"ט
צבי הירש בן אהרן ע"ה נלב"ע כ"ג אייר ה'תשע"ד
מאירה בת צבי הירש ע"ה נלב"ע י' ניסן ה'תשע"ה

הסיפור החסידי

ר' יעקב יוסף מפולנאה ור' ייבי מאוסטראה | טוב כעס משחוק

רבי יעקב יוסף מאוסטראה, שנודע בכינויו רבי ייבי (יעקב יוסף בן יהודה), היה מורה צדק ודיין באוסטראה שבאוקראינה. רבי יעקב יוסף נולד לרב יהודה לייב – שהיה דרשן ומורה צדק באוסטראה, ולאחר פטירת אביו החל למלא את מקומו. היה תלמידו של המגיד ממזריטש, וייסד את שושלת חסידות אוסטראה שנמשכה עד השואה. נפטר בכ' בתשרי ה'תקנ"א, אושפיזין דיוסף. **רבי יעקב יוסף מפולנאה** נודע בכינויו 'בעל התולדות', על שם ספרו "תולדות יעקב יוסף" – ספר החסידות הראשון שנדפס. לפני התקרבותו לבעש"ט שימש כרב ואב בית דין בשרהורוד שבפודוליה. ישנן גרסאות רבות לסיפור התקרבותו אל הבעל שם טוב. נפטר בכ"ד בתשרי תקמ"ב ונטמן בפולנאה.

ואמר: "ודאי, טעיתי! לא ידעתי ששמכם יוסף, ובדין מגיע לכם המגידות. שלחו לקרוא לנכבדי העיר, ויבואו הנה להכתירכם!". וכן עשו, ובאו כולם וקבלו את הרב הק' רבי ייבי עליהם למגיד. והרב מפולנאה בירך אותו ברכת מזל טוב ונסע לביתו לפולנאה, ושלח אל הרב הק' רבי ייבי כוס זכוכית במתנה.

והיה הכוס ההוא חביב אצל הרב הק' רבי ייבי מאד, והיה מחזיקו לכוס של קידוש. פעם אחת בשמחת תורה, קודם שבא רבי ייבי אל השלחן לקדש, פרח עוף על השלחן ושבר את הכוס. כשראתה בתו כי נשבר הכוס שהיתה חביבה על אביה יותר מכל הון, נתעלפה. הקיצו אותה והכניסוה לחדרה. וכאשר בא הרב הק' רבי ייבי אל השלחן, שאל על בתו היכן היא, והוכרחו להגיד לו כל המאורע. צווה שיקראו אותה, ובאה בבכיה אל השלחן. אמר לה אביה: "בתי, למה תבכי? הלא נמצא כוס אחר". וכאשר ראתה כי אין אביה מקפיד כל כך, התנחמה גם היא.

אמנם הרב הק' רבי ייבי אמר תיכף לגבאי שלו לברר אצל הסוחרים, מי מהם נוסע תיכף במוצאי יום טוב לבארדיטשוב. הלך המשמש, ונודע לו שפלוגי הסוחר נוסע תיכף במוצאי יום טוב. שלח הרב הק' רבי ייבי לקרוא לסוחר, וציווה אותו שתיכף במוצאי יום טוב יבוא אליו. תיכף במוצאי יום"ט בא הסוחר אל הרב הקדוש, ואמר לו הרב: "הנה מפה לבארדיטשוב נוסעים דרך פולנאה, והנני גוזר עליך, שתלך אל הרב מפולנאה ותאמר לו שאני פורס בשלומו, וגם תאמר לו שהכוס נשברה". הבטיח הסוחר, והרב כפל ושלש את דבריו באזהרה גדולה, לבל לשנות.

נסע האיש תיכף בלילה, ובדרך ראה כי גברה עליו השינה, וביקש מהערל העגלון שכאשר יבואו עיר פולנאה יעורר אותו, כי יש לו דבר נחוץ שם. העגלון הבטיח לו שיעשה כן, אך כאשר באו לפולנאה לא הקיצו. כאשר עברו כפרסה מן העיר הקיץ האיש,

כשנפטר אבי הרה"ק רבי ייבי מאוסטראה זי"ע, היה רבי ייבי בן טו"ב שנה, ורצה הרה"ק בעל "תולדות יעקב יוסף" זי"ע להיות מגיד במקום אביו. נסע עם תלמידו רבי שמשון משפיטיווקא זי"ע לק"ק אוסטראה אל רבי ייבי. שאל אותם רבי ייבי: "מה רצונכם?", ענה הרב מפולנאה שברצונו להיות מגיד בעיר. אמר להם ר' ייבי כי משפחת זוסמן הם נכבדי העיר, ואם הם יסכימו על זה, כן יקום.

הלכו כולם, ואמר הרב הק' רבי ייבי לזוסמנים: "הרב מפולנאה רוצה שתסכימו שיהיה הוא מגיד פה". לא רצו הזוסמנים להכריע בדבר ושלחו אותו אל בעל בית אחד, וכאשר יאמר כן יקום. הלכו אליו, ומצאוהו שוכב במיטתו ולומד משניות. שאל בעל הבית את רבי ייבי: "יוסליי, מה לך פה?", אמר לו: "הנה הרב מפולנאה רוצה להיות מגיד פה". שאל שוב: "ומה תרצו ממני? לכו להזאסמנים!". אמרו לו: "כבר היינו אצלם, ונתנו הדעה לכבודו". "אם כן אין אני מסכים לזה", אמר בעל הבית.

פתח הרב משפיטיווקא ואמר לו: "תדעו עם מי אתם מתחילים, עם הרב מפולנאה, שאני זעירא דמן חברייא שלו, ואני בקי בכל הש"ס". ענה בעל הבית: "הפרק משניות שלי שקול יותר מהש"ס שלכם". פתח שוב ואמר: "אני בקי בש"ס בבלי ירושלמי, ספרא וספריי!" ענה הבעל הבית: "הפרק משניות שלי חביב יותר".

יצאו הרב מפולנאה ותלמידו מן העיר, ור' ייבי נסע עמם בעגלה שלהם ללוותם, ועגלה שניה הולכת אחריהם כדי שיוכל רבי ייבי לנסוע חזרה לעיר. הפנה הרב מפולנאה פניו אל העיר ותמה: "העוד אוסטראה קיימת?" ענה רבי ייבי לבעל ה"תולדות": "אתם שמעתם כרוז מן השמים: זיוסף הוא השליט על הארץ, חשבתם שעליכם ירמזון הדברים. אבל טעיתם, הכוונה הוא עלי ששמי גם כן יוסף". מיד הודה הרב מפולנאה

(הזהים בגימטריא), והדבר מתבטא בהדחתו של בעל התולדות מהרבנות לפני פטירתו – "אין שלטון ביום המות". בהקשר זה מובנת גם מעלת **המשנה** (אותיות **נשמה**) שלומד בעל הבית מתוך נחת ושקט פנימי על הש"ס של תלמיד התולדות.

לרבי יעקב יוסף יש היסטוריה ארוכה של הדחות: הוא נדחה מלמלא את מקום הבעל שם טוב, אף שהיה מגדולי תלמידיו והראשון שהוציא לאור את תורתו. לאחר מכן נדחה ממגידות אוסטראה ובסוף ימיו גם מפולנאה עירו. (בדומה לכך התבטא הצדיק ר' אשר פריינד, כי בטרם מותו לא יישאר לו חסיד אחד...) בהחלט יתכן כי קפדנותו של בעל התולדות הייתה בעוכריו – מדת ה"שמאל דוחה" שלו גרמה גם לדחייתו-הדחתו שלו.

עם זאת, ישנו גם צד שני למטבע. בעל התולדות וצדיקים נוספים אחזו במידת הכעס ככלי לעבודת ה'. כך למשל נהג ר' ברוך ממז'יבוז', עליו קראו את מאמר הזהר "אית רוגזא דאיקרי ברוך". הרוגז הוא אמנם אש שורפת, אך יש בכך גם מעלה, כאמור בקהלת: "טוב...יום המוות מיום היוולדו". לפעמים טוב יותר להתבונן בביקורתיות על החיים ו"להרוג" אותם, מליצור עוד ועוד חידושים שאין יודע מה יהיה בסופם. כך יש להתבונן גם על מותו של השיכור שסילק את בעל התולדות מהרבנות: בכך שהקפיד עליו (וקיים בשמחת תורה "ישמח צדיק כי חזה נקם"), העלה אותו ר' יעקב יוסף לשמים יחד אתו, וזיכה אותו להגיע לגבהים שאליהם לא יכל לשאוף לבדו. אקורד הסיום של חייו הפך אותם לקשורים אל הצדיק, והנקמה-לכאורה, הייתה טובה גדולה לנשמתו.

כוס ה**זכוכית** (=תבונה) היקרה, שנשברה כתחליף למיתתו של בעל התולדות, מרמזת לנו ששורשה של הקפיידא שלו בכעסו של משה רבינו: משה, הרואה את האלוקות באספקלריה מאירה ושקופה כזכוכית, מקפיד כאשר בני ישראל נוהגים שלא כראוי. לעומתו, שאר הנביאים רואים באספקלריה שאינה מאירה, ככוס הכסף שבה מקדשים רוב העולם. כאשר התמונה האלוקית מתעוותת מעט אצל הנביא, הוא יכול להבין מדוע גם החוטאים אינם רואים בבהירות את נוכחות ה'. שבירת הכוס היא על דרך שבירת הכוס שתחת החופה, המשאירה את בעל התולדות עוד כמה שנים בעולם הזה – הדומה ל"בי הילולא" (=בית חתונה; עירובין נד).

וירא והנה הוא רחוק מפולנאה ערך פרסה! ביקש מהעגלון שיחזור לעיר, וישלם לו שכר טרחתו בטוב, אבל העגלון לא רצה בשום אופן לשוב העירה, ורצה להרגו אם ילך רגלי לעיר. בדרך נס ניצל מהעגלון וברח לעיר פולנאה, וכאשר בא לעיר, שמע כי הרה"ק בעל "תולדות יעקב יוסף" חולה מסוכן, רחמנא ליצלן. והלך האישי עד חצר הרב "תולדות", והנה החצר מלאה אנשים נשים וטף, וקול הבוכים נשמע עד למרחוק.

והיצר לאיש מאד, איך יקיים גזירת רבי ייבי? נפלה עצה בלבן, והתחיל לצעוק בקול גדול: "הניחוני להכנס אל הרב, כי יש לי רפואה עבורו!" והניחו אותו להיכנס פנימה אל הרב. הלך אל הרב ולחש באזניו: "הרב ר' ייבי פורס בשלומכם, והכוס נשבר". ותיכף פתח הרב בעל "תולדות" את עיניו ואמר: "ברוך השם, כי הכוס נשבר, ואנחנו נמלטנו!". ונתרפא לאט לאט, וחי אחר זה כמה שנים.

והעניין היה, כי הרה"ק בעל שם טוב זי"ע אמר להרה"ק בעל "תולדות" זי"ע, שישתלק באסרו חג סוכות, ולא יסתלק עד שיסלקו אותו מהרבנות. ואמר הרב בדעתו שזה כמעט דבר שאי אפשר, כי מי ירהיב עוז בנפשו לסלק אותו מהרבנות? וכאשר חלה אז באסרו חג, היה בטוח כי על זה היום היתה כוונת הבעל שם טוב זי"ע, ולכן הכין עצמו לנסוע לעולם העליון. אך כאשר שמע כי הכוס נשבר, שמח שהגזירה נתקיימה בכוסו.

וכשהגיע עתו להסתלק, הלכו כמה בעלי מלאכות בשמחת תורה, לפני חלון הרב "תולדות" שכורים ומזמרים, וקרוב הרב לאחד מהם ואמר לו, מה השמחה אצלך האם למדת הרבה תורה. ויען האישי: "אם אני לא למדתי הלא כבודו למד, ואם אחי עושה שמחת נישואין ישמח לבי גם אני". והודה הרב לדבריו. ענה האישי: "אם הצדק אתי, אני מסלק כבוד תורתו מהרבנות". נבהל הרב מאוד, וכאשר פנה האישי ללכת, פתח הרב הקדוש וקרא עליו הפסוק "גם אל יתצך לנצח, יחתך ויסחך מאהל", ותיכף מת האישי. והרב הקדוש מיהר עצמו בשמחת תורה לעשות כל מה שצריך, ובמוצאי יו"ט, שלח אחר החברה קדישא, ויצו לביתו, ונפטר בכבוד גדול. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

בעל התולדות היה ידוע כקפדן, ואף דן על כך מספר פעמים עם רבו הבעל שם טוב. בין השאר הורה לו הבעל שם טוב שלא יחדש בתורה ביום שכעס בו, לאור דברי האריז"ל שנסמת הכועס מסולקת ממנו. הסתלקות ה**נשמה** היא גם הסתלקות ה**שלטון**

מענות ותשובות

שאלה:

לידת ילדי השלישי היתה חויה קשה במיוחד, ובעקבותיה אני חוששת מאד מהלידות הבאות. כעת התבשרתי שאני שוב בהריון, וקשה לי לשמוח בכך. אודה לעצת הרב.

מענה:

קודם כל, "תחלשנה וברכותיה" – הרמז של ספירת היסוד לשנת **תש"פ** (ב'פרצוף הרמזים' שהתפרסם בגליון ראש השנה) הוא **תהא שנת פוריות**. כתוב שדווקא בנושא זה על האדם לעשות את עצמו "פתי יאמין" (בהשגחה של ה') שאז מובטח לו ש"שומר פתאים ה'" (אפשר להוסיף עוד סימן לשנה הזאת – **תהא שנת פתאים**).

בפרט אמורים הדברים בנוגע לאשה, שנתקללה "הרבה ארבה עצבונך והלך בעצב תלדי בנים", ופירש רש"י: "עצבונך" זה צער גידול בנים, 'והרוך' זה צער העיבור, 'בעצב תלדי בנים' זה צער הלידה". יש כאן רמז שדווקא אחר "צער גידול בנים" של שני בנים ראשונים ("מיעוט רבים שנים") מרגישה האשה ביותר את "צער העיבור" ו"צער הלידה" של הילד השלישי.

במצבך, עוד לפני שמדברים על הכוונה רוחנית, חשוב ביותר שיהיו לך תנאים נוחים בגשמיות (הבעל שם טוב תמיד הקדים טובה בגשמיות לטובה ברוחנית – הטובה בגשמיות עושה כלי לקבל את הטובה ברוחנית). צריך שתהיה לך עזרה בבית. כדאי גם להתיעץ עם רופא טבעוני מומחה, ישנם חומרים טבעיים שמאד עוזרים לטראומה לאחר לידה (שלפעמים נגרמת מחוסר מינרלים בגוף וכו').

כמובן שאזן קשבת ואוהבת הוא דבר חיוני, זו עבודה של בעלך, ומה טוב שתהיה לך חברה טובה שאפשר לחלוק אתה קצת ממה שעובר עליך – הרי עצת התורה היא "דאגה בלב איש שיחנה [לזולת האוהב אותו] ודבר טוב ישמחנה".

לפי הכלל של חז"ל שכל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים, כדאי לך לחשוב על עזרה לנשים שעברו חוויות (גם מלשון חוה) דומות לשלך, דוגמת יסוד ארגון 'שפרה ופועה' במקום מגוריך. שיהיה "מעז יצא מתוק"!

שנה טובה ומתוקה, תבשרי בשורות טובות!

שאלה (דו-שיח עם ר"מים ומחנכים):

מה לענות לתלמיד שטוען שלימוד תורה בתחומים מסויימים גורם לו להרהורים לא טובים?

מענה:

כשבחור ישיבה שאל את הרבי על כך שהיציאה למבצעים פוגעת לו בשמירת העינים וגורמת לו להרהורים, הרבי ענה שאכן אותו בחור לא יצא למבצעים. השאלה היא בנוגע ללימוד תורה, מה אם מישהו בא ושואל האם ללמוד מסכת נדה מחשש להרהורים רעים? בעצם זה לא רק מסכת נדה – עניינים כאלה מופיעים גם במסכת כתובות ובכלל בכל המסכתות בש"ס [וגם בחומש...], אז מה עושים בלימוד?

בלימוד תורה ישנן שתי מצוות – מצות "ידיעת התורה" ומצות "והגית בו יומם ולילה". גדר מצות "והגית בו יומם ולילה" הוא שצריך שתוך כדי הלימוד (בפה) הראש יהיה מלא רק מדברי התורה – "והגית בו" בלבד – עם כל קדושת התורה. כאשר הלימוד בפועל מביא להרהורין בישיב מתבטלת בכך מצות "והגית", לכן ההנהגה בפשטות היא שלא לומדים, אפשר לחכות עד החתונה ואז ללמוד. אמנם, לפעמים מתבטלת מצות "והגית בו יומם ולילה" כדי לזכות למצות "ידיעת התורה".

ידוע שהמשיח נולד בכל מיני דרכים עקלקלות, דרך זווגים לא כשרים וכיו"ב – ככה נמשכת נשמתו, מנפלאות תמים דעים. לפעמים, לימוד תורה שמביא להרהורים רעים גם מובן על דרך אותו ענין – "נורא עלילה על בני אדם", שלימוד שאדם מחויב בו וצריך להביא אותו לשלמות ידיעת התורה גורם לו להרהורים.

המשך השאלה:

יש סיפור מת"ח חשוב שבתור בחור שלח מכתב לרבי מאיר שפירא מלובלין, בעקבות תקנת הדף היומי, האם בחורים ילמדו כשיגיעו למסכת נדה. רבי מאיר שלח לו מכתב בחזרה שהדבר טרם נידון בין גדולי התורה, ולכן הוא לא יכול להשיב, ובינתיים הוא רושם לו במכתב איזה דפים שילמד ואיזה שידלג ועשה לו רשימה מכל

מסכת נדה (אותו ת"ח סיפר שהמכתב היה מאוד יקר בעיניו, הוא שמר עליו אצלו תמיד והמכתב עזר לו להחזיק מעמד במשך כל תלאותיו בשואה).

מענה:

החוש שלי אומר שאם היתה אצלנו תקנה מחייבת ומוחלטת של לימוד דף יומי, כמו במקרה עם הרב מלובלין, התשובה היתה שצריך ללמוד. אמנם, כיוון שאין חיוב אצלנו לסיים את הש"ס בתור בחור, אז אפשר ונכון להמתין עם מסכת נדה עד לחתונה. אך אותה שאלה עולה בנוגע לתקנה של הרבי, שמחייבת אותנו – הרבי תקן ללמוד רמב"ם יומי ולסיים את כל ההלכות בכל שנה (או כל שלוש שנים), אז מהי ההדרכה במקרה כזה בנוגע ללימוד נושאים שבצניעות? צריך ללמוד, ואם יש הרהורים הם מ"נורא עלילה על בני אדם". השוני בין לימוד לבין הדרכת הרבי ב'מבצעים' שהוזכרה לבחור שהתלונן על פגיעה בשמירת העינים, שבנוגע ל'מבצעים' התברר שאותו בחור עדיין לא בשל להיות משפיע (השפעה כזו, ברחובה של עיר), אך בלימוד התורה הוא מחויב גם כעת (ואדרבא, זהו ענינו העיקרי של בחור).

ידוע הסיפור על אברך שהתלונן באוזני אדמו"ר האמצעי שכאשר הוא חוזר דא"ח בכשרון והשומעים מתפעלים הדבר גורם לו לישות. אדמו"ר האמצעי השיב לו 'תהיה בצל, וחסידות תחזור' – כלומר, למרות שאמירת דברי התורה כהוראת הרבי גורמת לך נזקים עליך להמשיך בכך (וכמבואר בחסידות על גדר החסיד – "חסיד שורפן", שמעדיף את טובת הזולת אף כשהיא מזיקה לו). כלומר, כשיש צווי מהרבי לעשות משהו, אף שנדמה שהוא גורם נזק לחסיד, הרבי 'לוקח על כתפיו' את הנזק הזה, ובנידון דנן את פגם הברית שנגרם-לכאורה מהלימוד. המקור לכך שדברי התורה מרוממים וטהורים מפגם הברית, ולכך שהרבי הוא שמגלה זאת לתלמידיו ולוקח עליהם אחריות, נמצא כבר בגמרא (ברכות כב ע"א): "תניא רבי יהודה בן בתירא היה אומר אין דברי תורה מקבלין טומאה [ובפרט כן הלכה לאחר שבטלו את טבילת עזרא]. מעשה בתלמיד אחד שהיה מגמגם למעלה מרבי יהודה בן בתירא אמר ליה בני פתח פיך ויאירו דבריך שאין דברי תורה מקבלין טומאה שנאמר הלא כה דברי כאש נאם ה' מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה".

רמז בפרשה מתמטיקה בפרשת האזינו

חותם יד כל אדם בו

פרשת האזינו כוללת את השירה המיוחדת של משה רבינו שהוא כנגד הדעת הכללית של כל נשמת ישראל. מטעם זה ידוע ששירת האזינו רומזת לכל אדם מישראל (והרב המגיד ממעזריטש אף הורה ללמוד אותה בעל פה).

ידוע הסיפור על תלמידו של הרמב"ן המכונה ר' אבנר שהמיר את דתו ונעשה לבישוף. ביום הכיפורים אחד זימן אבנר הבישוף את רבו הרמב"ן. כשהגיע אליו הרמב"ן שחט אבנר חזיר, נתחו לנתחים, בשלו והחל לאוכלו והיה מתווכח עם הרמב"ן בכמה כריתות הוא חייב. הרמב"ן שאלו איך הגיע להיות כזה מומר ואבנר ענה ששמע מרבו שדרש שכל הדברים שבעולם רמוזים בשירת האזינו והיות ולא התקבל על דעתו שיכול להיות כדבר הזה, הפך לאיש אחר. הרמב"ן אמר שעדיין הוא מחזיק בדבריו. אמר לו אבנר שאם כך יראה לו את שמו בשירת האזינו. התפלל הרמב"ן ובא בפיו הפסוק **אֶמְרֵי אֶפְאִיָּהֶם אֲשַׁבֵּיֶתָהּ מֵאֲנוֹשׁ זָכְרָם** (דברים לב, כו) שבאות השלישית של תבותיו כתוב **אבנר** (עם ר' - להורות על כך שה' קבל את תשובתו והוא נקרא "רבי אבנר"). סוף דבר, ר' אבנר יצא בסירה קטנה אל הים הגדול ולא נודע גורלו לקיים את דברי סוף הפסוק הרומז לשמו, **אֲשַׁבֵּיֶתָהּ מֵאֲנוֹשׁ זָכְרָם**.

והנה, כאמור, הרמז כולל את האות **ר** הרומזת לתואר "רבי", וכמו כן **ר' אבנר** שווה **צדיק גמור** וכן **מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ**. האותיות שלפני ר' אבנר בפסוק הן **מפשאכ** וערכן **אָמֶת** או ²¹.

סך הכל יש בפסוק **הוי'** אותיות לפי חלוקה של **וה** (**אֶמְרֵי אֶפְאִיָּהֶם**) ו-**יה** (**אֲשַׁבֵּיֶתָהּ מֵאֲנוֹשׁ זָכְרָם**) וערך הפסוק כולו 2170 שווה **לא** פעמים **כן** [עֲבָדֵי מִשְׁהָ],²² הרומז ליחוד השלילה והחיוב אצל ר' אבנר.

סוד הדעת

והנה, **האזינו השמים** שווה **דעת** שערכו כידוע שווה **ו** פעמים **דעה**. שוויון זה מבטא את מאמר הזוהר שהדעת הוא "מפתחא דכליל שית" (ספרא דצניעותא, זהר ח"ב קעז, א), כלומר המפתח לששת חדרי הלב, הם המדות מחסד עד יסוד. הדעת הוא הממלא את חדרי

עריכה: הרב משה גנוט

הלב במדות (דעה לשון "מדה" ולפיכך כינה הרמב"ם את עצותיו במדות "הלכות דעות") נכונות וכלשון הפסוק, **וַיְבַדְעַת הַדָּרִים יְמַלְאוּ כָּל הוֹן יֶקֶר וְנִגְעִים** (משלי כד, ד). בפסוק נרמז יחס זה במלה **חדר** - ראשי תבות **חסד דין רחמים** - וכן, **"הון יקר ונגעים"** מקבילים לספירות הוד יסוד ונצח, בהתאמה.

והנה, **האזינו** שווה **דעה** וממילא **השמים** שווה **5 פעמים דעה**, כלומר שהערך הממוצע של כל אות של **השמים** שווה **דעה**. בעומק יותר, יש לומר לפי זה ש"האזינו" היא הדעה הכללית הכוללת את ה-ה קצוות מחסד עד הוד ביסוד בעוד ה-שמים הם ה-ה קצוות עצמם שנכללו בתפארת שכן סתם שמים בתפארת. והנה, בתנ"ך ישנן 10 שירות המקבילות לספירות מכתר עד מלכות (כאשר הנצח וההוד מחוברים), וביניהן שירת האזינו מקבילה לספירת הדעת:

כתר - **מזמור שיר ליום השבת** | חכמה - **שירת הים** | בינה - **שירת הבאר** | דעת - **שירת האזינו** | חסד - **שירת השמש** יהושע י, יב | גבורה - **שירת דבורה** | תפארת - **שירת חנה** | נצח והוד - **שירת דוד** שמואל ב כב | יסוד - **שיר השירים** | מלכות - **עוד היום בנוב לעמוד** ישעיה י, לב.

חד ולא בחושבן

לפי קבלת האר"י ובחסידות, שרש הדעת בפנימיות הכתר (וכאשר מונים את הדעת במקום הכתר, היינו שמונים בעצם את פנימיות הכתר). לפי זה הדעת היא הספירה ה-11, ובה הגילוי של כח ה"חד ולא בחושבן" שבכתר.

בשירת האזינו מתגלה סוד ה-11 כאשר נמנה את התבות והאותיות בפרשה כולה. יש בה 462 תבות ו-1793 אותיות. שני המספרים הם כפולות של 11 כאשר ההפרש ביניהם הוא 1331 או ³11 (והוא **מְשִׁיחַ** במספר קדמי, שענינו דעת, "כי מלאה הארץ גוי").

ועוד בהקשר של "חד ולא בחושבן", ב"האזינו השמים" יש 11 אותיות. כאשר נוסיף לכל מלה 11, נקבל **האזינו** ועוד 11 שווה **מֶלֶךְ**, ואילו **השמים** ועוד 11 שווה **ות** והכל ביחד עולה **מלכות**. אם כן **מדעת** הגענו ל**מלכות** והנה, אותיות המילוי של **דעת** (**זלת** עין תו) הן **לויִתן** ששווה **מלכות**.

רמז בפרשה

מתמטיקה בפרשת וזאת-הברכה

יהודה וראובן

שתי הברכות הראשונות של משה הן לראובן וליהודה והן שני הפסוקים האחרונים של "ראשון":
 יְחִי רְאוּבֵן וְאֶל יְמֹת וְיֵהִי מִתְּיֹ מִסְפָּר. וְזֹאת לַיהוּדָה
 וַיֹּאמֶר שְׁמַע הוֹי קוֹל יְהוּדָה וְאֶל עַמּוֹ תִּבְיָאֲנוּ יִדְּיוֹ רַב
 לוֹ וְעֶזְרֹ מִצָּרָיו תִּתְּהֶיּהּ.

הקשר בין שתי הברכות מודגש במלה "וְזֹאת" המעידה על כך שזאת ועוד תהיה ליהודה.

הנה, **רְאוּבֵן יְהוּדָה** שווה 289 או **טוֹב** ברבוע, המעיד על השלמה מכוונת בין השמות (289 הוא גם הערך של **בְּרָא אֱלֹהִים** בראשית א, א). ופלא גדול עוד יותר שערך שני הפסוקים יחד שווה 4913 או **טוֹב** בחזקת 3!!

כל הנ"ל סימן מובהק ששני האחים הללו ראובן ויהודה, הבן הראשון של לאה והבן הרביעי, פתיחת רחמה (גם היא היתה עקרה) ועמידתה מללדת, מצטרפים יחד.

זוגות נוספים בין השבטים

והנה, בברכות יעקב כתוב "שְׁמַעוּן וְלֹי אֲחִים" (בראשית מט, ה) וממילא גם הבן השני והבן השלישי מצטרפים יחד. גם שני האחים האחרונים של לאה שנולדו לאחר מציאת הדודאים על ידי ראובן – יששכר וזבולן – הם זוג, כמו שכתוב כאן בברכות משה, "שְׁמַח זְבוּלֹן בְּצִאתְךָ וַיִּשְׁשָׁךְ בְּאֶהֱלִיךָ" (דברים לג, יח), כלומר משה ברכם שיעשו שותפות. והסימן: **שְׁמַעוּן לֹי** שווים 512 והוא הרבוע הכפול של 16 או **2°**. **יִשְׁשָׁכָר זְבוּלֹן** שווים 925 שהוא מספר ההשראה של 22 (כלומר, 22 ברבוע ועוד 21 ברבוע) וכן מספר החשמל של 25 (דהיינו, 25 ברבוע ועוד 24 במשולש). והנה, נוהגים לקרוא את השם **יִשְׁשָׁכָר יִשְׁכָּר** (להעלים את ה-ש השנייה, ה-ש של העולם הבא). אזי **יִשְׁכָּר זְבוּלֹן** שווים 625 או 25 ברבוע שהוא גם **5°**.

מבחינה מתמטית, ה-ש הנעלמת, שערכה 300, היא 24 במשולש הנ"ל, ויוצא שמעלימים את המשולש מצורת החשמל-המחומש ונשאר רק הרבוע!
 דְּיָנָה, הבת, נולדה במקום עוד בן (על ידי תפלת לאה) הולכת עם אותו בן יוסף (שנולד אחר כך לרחל). והנה, גם **יוֹסֵף דְּיָנָה** משלימים ל-225 שהוא **י-ה** ברבוע (סוד שכינה ביניהם).

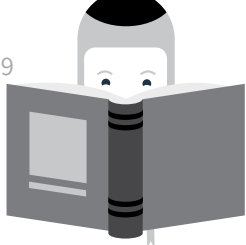
והנה, **לֵאָה** אמנו עצמה שווה 36 או 6 ברבוע (**לֵאָה** גם שווה 8 במשולש).

ראובן ויהודה וסיום התורה

יְחִי... וְזֹאת עולים 442 שהוא **טוֹב** פעמים **הוֹי**. **יְחִי רְאוּבֵן... וְזֹאת לַיהוּדָה** שווה 761 שהוא ההשראה של 20 וגם שווה לשלש המלים האחרונות של התורה: **לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל**

במאמר מוסגר, התבות הקודמות לשלוש האחרונות בתורה **הַמּוֹרָא הַגְּדוֹל** (שווה 300 משולש 24 כפי שראינו) **אֲשֶׁר עָשָׂה** שווה 1176 והוא המשולש של 48 (והערך של: **יְסוּד הַיְסוּדוֹת וְעַמּוּד הַחֲכָמוֹת**, הפתיחה של הרמב"ם לספרו הגדול היד החזקה]. כשנוסיף את המלה הבאה, **מִשָּׁה**, יעלה הכל 1521 והוא 39 ברבוע. והנה, שלוש המלים הבאות הן האחרונות בתורה, **לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל** וערכן כאמור 761 שהוא הנקודה האמצעית של 1521!

החצי השני (שלאחר האתנחתא) של שני פסוקי הברכה לראובן ויהודה עולה 2184 או 12 פעמים **יעקב** (84 פעמים **הוֹי**), והוא סוד כללות **יב** שבטי י-ה בני יעקב! ערך הפסוקים עד האתנחתא הוא 2729 ועם הכולל הם שווים 1820 (מספר האזכרות של שם הוֹי ב"ה בחמשה חומשי תורה) ועוד חצי 1820. נמצא ששני הפסוקים המלאים עם הכולל עולים 4914 או 27 פע' **יעקב**.

אִרְבָּעָה אֵינִי אוֹדִיָּה

המדור לילדים

דומה לו שתי טפות מים, במיוחד בפתנועה שעשית הרגע", והוא מוסיף, "האמת, הכרתי גם את הסבא שלך מילדותי, מהעיר, ושניכם העתק משלם שלו..."

האיש שזוהה אותי בחנות עשה זאת דרך השוואה של תני הפנים ותנועות גוף משתפים העוברים בתורשה, למרות השנויים הרבים, מהורה לילדו. גם תכונות אפי משתפות מאפשרות לנו לזהות אנשים שונים על פי ארצות המוצא שלהם. המאפיינים הדומים מבטאים סוג של אחדות.

זוהי האחדות של ההדס. עלי ההדס הריחני סובבים את הענף המרכזי מכל צדדיו, אבל התכונה הבולטת בהו, ועליה מובא הדגש בהלכה, היא מקור יציאתם ממנו. הדס כשר הוא ענף שכל שלשה עלי לכול ארוך הענף יוצאים מנקדת גבה אחת, והמהדרים משתדלים שנקדה זו תהיה מדקת עד לשאי. מנקדה זו מתפצלים העלים לצדדים השונים.

כמו עליו של ההדס, עם ישראל לסוגיו השונים מתאחד במוצא המשתיף. אני והשכן, היהודי מטורונטו ומרמת אביב – כלנו בני איש אחד נחנו", בני אברהם, יצחק ויעקב; רגלי כלנו עמדו למרגלות הר סיני ואזני כלנו שמעו "אנכי ה' אלוקיך" מפי הגבורה; אנחנו אמנם "גופים מחלקים", אבל באים כלנו מ"נשמה אחת". זוהי **אחדות על רקע העבר**.

אולי – לאן אתה הולך?

בטויל שערכנו בקצי האחרון הגענו

איזה מראה מרהיב! כל שנה אני מחכה לראות את בית הכנסת בשעת אמירת ההלל והקפת ההושענות. מראה הלולבים המזדקרים וריחם המשפר של האתרוגים וההדסים מזכיר לי שדה מלבלב – "אז ירננו כל עצי יער!"

חז"ל מלמדים אותנו, שאגידת המינים יחד מבטאת את אחדותם של ישראל. תלמידי החכמים עם פשוטי העם, מלאי המצוות עם אלו שנדמים כריקנים, עשירים עם עניים – כלנו מקשה אחת. בכלל, הסכה היא הבית שמאחד את כלנו. דפנות הסכה דומות לזרע הסוגרת אותנו מכל כוון – מינו המקרבית של ה' – ומחבקת אותנו חבוק אוהב וחם. מה הפלא שבאורה כזו מרגישים כי "ראויים כל ישראל לשוב בסכה אחת"?

אבל התחביב שלנו הוא לרדת גם לפרטטים. אני מתפונן שאת האחדות שבינו אנחנו יכולים לראות גם בכל אחד ואחד מהמינים בפני עצמו. אם נתבונן בכל אחד מהם נגלה עולם ומלואו. בואו והצטרפו לסיור בגן הבוטני של חג האסוף.

הדס – אתה מכיר?

"תגיד לי, ילד, איך קוראים לה?", שואל אותי עובר ארוח בסופר של השכונה. "רזי", אני עונה, "מאיפה הוא בכלל מפיר אותי?", אני מתפלא. "אבא שלך מתפלל בבית כנסת החדש, לא?", מוסיף האיש לחקר אותי, "זה שיושב שם ליד החלון?". "אכן כן, למה?", אני מפטיר תוך הבעת תמיהה. "למה? כי אתה

דְּוָקָא בְּצוּרַת גְּדִילַת הָעֲנָפִים – הֵם מְשִׁתְּלָבִים
וּמְסַתְּבָכִים אַחַד בְּשֵׁנֵי וְיוֹצְרִים סִבָּה כְּמַעֲט
בְּלִתֵּי עֵבִיר.

אֲחָדוֹת עֲנֵפֵי הָעֲרָבָה מְזַכְּרָה לָנוּ אֶת
הָאֲחָדוֹת בֵּינֵינוּ, הַיְהוּדִים, בַּהוּה. אֲנַחְנוּ חַיִּים
יַחַד וּמִתְחַכְּכִים אַחַד בְּשֵׁנֵי. פֶּעַם אֲנִי צָרִיךְ
אֶת הַחֶבֶר לְעִזְרָתִי וּפֶעַם הוּא נִעְזָר בִּי. עֲרָבָה
מְזַכְּרָה בְּשִׁמָּה אֶת הָעֲרֻבוֹת, וּבְאַרְמִית הַיָּא
נִקְרָאת אַחְוָא [מְלִשׁוֹן אַחְוָה].

אַתֶּם יוֹדְעִים, לָעַם יִשְׂרָאֵל יֵשׁ רְגָעִים שֶׁל
שִׂיא בָּהֶם מִתְגַּלֶּה אֲחָדוֹת בֵּין חֻלְקֵי הָעַם
הַשּׁוֹנִים, כְּמוֹ בְּזִמְנֵי סִכְנַת מְלַחְמָה אוֹ אַחֲרֵי
נִצְחוֹן עַל הָאוֹיְבִים שֶׁלָּנוּ. זֹאת אֲחָדוֹת שְׁשִׁיכֶת
לְהַדְסֵם אוֹ לְלוּלָב, אֲבָל הָעֲרָבָה, חִסְרַת הַטַּעַם
וּנְטוּלַת הָרִיחַ, מְבַטֶּאת אֶת הָאֲהָבָה וְהָאֲחוּוָה
שֶׁמִּתְגַּלֶּה בֵּינֵינוּ דְּוָקָא בְּחַיֵּי הַיּוֹם-יוֹם
הָאֲפָרִים. זֹהוּ אֲחָדוֹת שְׁשִׁיכֶת לַהוּה.

אַתְרוּג – כַּחַ הַסֶּכֶל הַחַיִּי

וַיְמָה מֵאַחַד אֶת הָאֲתְרוּגָה? אַחַת הַתְּכוֹנוֹת
הַיְחִידוֹת לְפָרֵי זֶה הוּא בְּעוֹנַת הַגְּדִילָה
שֶׁלוֹ. פְּרוֹת הַהֶדָר מְעַדִּיפִים אֶת הַחֲרֹף, וְלִכְּנֹן
עַל הַמְּדַפִּים בְּצִרְכָּנָה נִמְצָא בְּתַקּוּפָה זֹאת
אֶת הַתְּפִיזִים וְהַקְּלִמְנִינֹת. אֶת הָעֲנָבִים
וְהַתְּאֲנִים נִמְצָא תְּמִיד בְּקִיץ פִּי עוֹנַת הַחֹם
הַיָּא הַמְּעַדְפֶת עַל פְּרוֹת אֱלוֹהֵי. מִתִּי נִמְצָא אֶת
הָאֲתְרוּגָה מִבְּשִׁיל? כָּל הַשָּׁנָה. חַז"ל מְסַבְּרִים
כִּי כִנּוּי בְּתוֹרָה "פְּרֵי עֵץ הַדֶּר" הוּא עֲדוֹת
לְהִיטוֹ דָּר עַל גִּבֵּי הָעֵץ בְּמִשְׁוֹ כָּל הַשָּׁנָה,
בְּמַהֲלָכָה הוּא סוֹבֵל אֶת קוֹר הַחֲרֹף, אֶת חֹם
הַקִּיץ וְאֶת עוֹנוֹת הַמַּעֲבָר, הַסֶּתִּי וְהָאֲבִיב.

הָעֲמִידָה הָאֵיתְנָה שֶׁל הָאֲתְרוּגָה בְּכָל עוֹנוֹת
הַשָּׁנָה וּמוֹל כָּל אֵיתְנֵי הַטַּבַּע מְבַטֶּאת אֲחָדוֹת
מִסּוּג אַחֵר – אֲחָדוֹת שֶׁל עֲמִידָה בְּנִסְיוֹנוֹת.
אֲנַחְנוּ עִם מְאוֹד מְגֻנָּן, אֲבָל הַתְּלָאוֹת שֶׁאֲנִי
עוֹבְרִים יַחַד כִּיְהוּדִים קוֹשְׁרוֹת אוֹתְנוּ בְּחֻזְקָה

לְצִמַּת שְׁבִילִים. לֹא הֵינּוּ בְּטוּחִים לְגַמְרֵי מַהוּ
הַמְּסַלּוֹל הַנִּכּוֹן עֲבוּרָנוּ. בְּעוֹד אָנוּ מִתְּלַבְּטִים,
לְמָקוֹם מְגִיעַ זוּג מְטִילִים. "מֵאִיפֹה אַתֶּם?",
הֵם שׁוֹאֲלִים אוֹתְנוּ, "יֵשׁ לָכֶם אוֹלֵי קֶצֶת
מִיָּם?". "מִיְרוּשָׁלַיִם", אֲנַחְנוּ מַחְזִירִים,
"וַיָּמִים יֵשׁ לָנוּ בְּשִׁפְעָה. וְאַתֶּם?". "אֲנַחְנוּ
מִקְרִית מוֹצְקִין, אֲבָל מַה זֶה מְשִׁנָּה?", הֵם
מוֹסִיפִים, "הָעֶקֶר הוּא לְהִיכֹן אַתֶּם רוֹצִים
לְהִגִּיעַ בְּסוּף...". צוֹדְקִים. מִתְּבַרֵר שֶׁגַּם הֵם
וְגַם אֲנַחְנוּ צוֹעְדִים לְאוֹתוֹ פּוֹנוּ. וְכִּי הַמְּשַׁכְּנוּ
יַחַד, הֵם מוֹבִילִים וְאֲנַחְנוּ מְסַפְּקִים אֶת מִי
הַשְּׁתִיָּה.

אֵיזוֹ אֲחָדוֹת מְצָאנוּ בֵּינֵינוּ? נִקְדוֹת הַמוֹצָא
שֶׁלָּנוּ אֲמַנָּם שׁוֹנוֹת אֲבָל הַיַּעַד אֱלֹהֵינוּ אָנוּ
חוֹתְרִים הוּא מְשַׁתֵּף, וְזוֹהֵי הָאֲחָדוֹת שֶׁאֲנִי
מְזַהֵם בְּמַבְנֵה שֶׁל הַלוּלָב. עַלֵי הַלוּלָב יוֹצְאִים
מִתּוֹךְ הַשְּׁדָרָה מִמְּקוֹמוֹת גְּבוּה שׁוֹנִים, אֲבָל
הַצְּמִיחָה שֶׁלָּהֶם צְמוּדָה לְעַנְף לְכָל אֲרָפֶם.
עַלֵי הַמְּזַדְּקִים שֶׁל הַלוּלָב, הַדְּבִיקִים אַחַד
עַל גִּבֵּי חֶבְרוֹ, מְשׁוּיִם לוֹ מְרָאָה שֶׁל חַץ מְחַדָּד,
הַנְּשַׁלַּח בִּירֵי לְעֵבֶר הַמְּטָרָה.

מַה אֲנִי לוֹמֵד מֵאַחָדוֹת עַלֵי הַלוּלָב? בֵּין
הַיְהוּדִים הַשּׁוֹנִים קִיָּמִים הַבְּדִלִים רַבִּים. זֶה
בָּא מְרַקַע אַחַד וְחֶבְרוֹ מְגִיעַ מְרַקַע שְׁנֵי, לְזֶה
סִגְנוֹן אַחַד בְּעֵבֹדֶת ה' וְלְזֶה סִגְנוֹן אַחֵר, אֲבָל
אֲסוּר לְשַׁכַּח: לְכַלְנוּ מְטָרָה אַחַת מְשַׁתְּפֶת –
כְּלָנוּ רוֹצִים אֶת הַגְּאֻלָּה הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלֵמָה!
זֹהוּ אֲחָדוֹת שֶׁל הָעֵתִיד.

עֲרָבָה – עֲרָבוֹת הַדְּדִית

אֵיזוֹ אֲחָדוֹת אֲפָשֶׁר לְרְאוֹת בֵּין עַלֵי
הָעֲרָבָה? מָקוֹם גְּדוּלָם הַטַּבְּעִי שֶׁל עֲצֵי הָעֲרָבָה
הוּא בְּסִמְכוֹת לְנִחְלִים, וְצוּרַת צְמִיחָתָם
הַיָּא בְּצִפְפִּיפוֹת רַבָּה. בְּשׁוֹנָה מִהַהֲדָס וְהַלוּלָב
הַמְּסַדְּרִים, עַלֵי הָעֲרָבָה צוֹמְחִים בְּצוּרָה
מְפָזְרָה, אַךְ אֶת הָאֲחָדוֹת שֶׁבָּהֶם אָנוּ מוֹצְאִים

וְכַךְ אָנוּ אוֹגְדִים אֶת כָּל סוּגֵי הָאֲחָדוֹת
לְאַגְדָּה אַחַת, מְנַעֲנְעִים אוֹתָם לְכָל הַכּוּוֹנִים
וּמְמַלְיָכִים עַל הָעוֹלָם אֶת "ה' אֲחָד"!
חַג שְׂמִיחַ וּמוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה!

רָצִי

אֲחָד לְשָׁנֵי בְּקֶשֶׁר הַדּוּק. אוֹלֵי מִשׁוֹם כֵּן
יֵשׁ הַמְהַדָּרִים לְמִצָּא אֶתְרוֹג בְּעַל שְׂקָעִים
וּבְלִיטוֹת לָרֵב, הַמְזַכְרִים אֶת אוֹתָן הַתְּלָאוֹת.
הָאֲחָדוֹת הַזֹּאת הֵיא מֵעַבֵּר לְזָמַן מְסֻסִים, אֶלָּא שֶׁל
גּוֹרֵל מְשִׁתֵּף וְיַחַדִּי.

שְׂאֵלַת הַשְּׂבוּעָה:

מַהִי הָאֲחָדוֹת שְׂאֵפֶשֶׁר לְמִצָּא בְּלוֹלֵב וּבִהַדָּס?

בֵּין הַפּוֹתְרִים נְכוֹנָה יִגְרְלוּ שְׁנֵי מְשַׁחֲקֵי חֲשִׁיבָה.

תְּשׁוּבוֹת יֵשׁ לְשִׁלַּח לְדַ"ל maosime@gmail.com אוּ בְּטֶלְפּוֹן 079-9211452

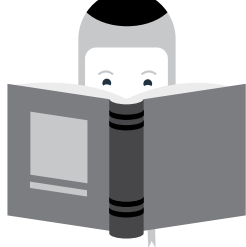
עַד יוֹם ד' הַקָּרוֹב

הַפְּרָסִים בַּחֲסוֹת:

צעצועי רוזנפלד

יפו 34 ירושלים | טלפקס 02-6240854

המדור לילדים

שמתה של התורה

במשך חודשים למדנו ושננו את החומר היטב. כעת, במסבת הסיים, היתה השמחה שלנו כפולה – גם סימנו וגם הבנו!

הדרך בה בחר הרב שלנו לשתף את ההורים בשמחה היתה עריכת מבחן פמפי. התישבנו על הבמה, כל תלמיד במקומו, וכמו ממכונת יריה המטרו עלינו, בזה אחר זה, מאה שאלות של ידע ובקיאיות. ברוך ה' לא ביטנו, ושמחת ההורים בנו היתה משלמת, שלא נדבר על שמחתו של הרב.

למה אני מספר לכם את כל זה? כי למוד הוא מאמץ שכלי הדורש השקעה רבה, ולכן הייתי מצפה שבסיים למוד החמש של כל עם ישראל – כמו אצלנו בפתח – יערוך יום עיון ולמוד בתורה, או שיזמנו רבנים חשובים לדרש וללמד אותנו ממה שכתוב בה. הלא לשם כך קבלנו אותה, לא?

לרקד עם הספר סגור

והנה, מה אנו עושים ביום קדוש זה עם ספר התורה? גוללים את הספר, סוגרים אותו ויוצאים אותו ברקוד. פעלת הרקוד אינה דורשת ממני ידע והבנה. היא נעשית באמצעות הרגלים, האברים הכי נמוכים בקומת הגוף שלי. מה כבר יודעות לעשות הרגלים? לחשב? לצייר? לכתב? לבטל? כלום! רק ללכת, לבטל ו... לרקד!

הרקוד עם הספר הסגור אומר בעצם משהו אחר. בדרך הטבע קימים בינינו הבדלים: יש יהודים חכמים, שהוגים בתורה ובעמקי סודותיה, ולעממתם יש יהודים פשוטים שאולי אפילו לא יודעים לקרא, בטח שלא מתקרבים לאותה הבנה של החכמים. אבל ביום שמחת

אני מאוד מקוה שאת המדור הזה תספיקו לקרא עוד לפני החג. אתם שואלים למה? כי את חג שמחת תורה צריך לנצל לשמח עם התורה, כפשוטו, בשירה ורקודים! הרבי הרש"ב (רבי שלום דב בער) היה אומר, כי ליקר כל דקה משעות החג עד מאוד, משום ש"בכל רגע יכולים לשאב אוצרות בדליים וחביות, בגשמיות וברוחניות, וזאת על ידי הרקודים". מספרים על הרבי, בשנים שלפני נשיאתו, שרקד במרץ עד שעה מאוד מאחרת בלילה ועד שבאו להודיע לו שתפילות צעדי הרקוד מקשות על חותנו, הרבי הר"צ, להרדם. להפסיק לא רצה הרבי, אבל גם להפריע, חלילה, לא רצה. הרבי לא הסס לרגע, חלץ את נעליו והמשיך את הרקוד ברגלים יחפות...

אז בבקשה, לא רוצה לראות אף אחד יושב לו מחוץ למעגל ומסתכל. קמים לרקוד! ללמד או לרקוד?

אז על מה בעצם השמחה? ולמה דוקא ברקוד?

אנו יודעים כי הסבה לרקודים בשמחת תורה על סיום התורה. משמחת תורה הקודם חלפה שנה, בה השלמנו את קריאת התורה בצבור מתחלתה ועד סופה. אז בעצם זו מסבת סיום שהיא גם מסבת פתיחה, וזה כבר מעורר אצלי שאלה, אבל קדם אשתף אתכם בארוע מסוף השנה שעברה – מסבת סיום חמש ויקרא. לא סוד הוא שלמוד פרשיות החמש – הקרבנות, הטמאה והטהרה למיניהם – אינו מלאכה קלה. הרב שלנו החליט שאצלנו זה יהיה אחרת, אנחנו נדע את החומר, וטוב. הוא השקיע מאמץ רב בהקניית החומר, הביא ציורים, ערך המחשבות.

כל הילדים ומבקש: לפני שהזוג הולך ולפני שנעזב את האולם, בואו ונשיר יחד את הנגון שעבר אצלנו במסרת המשפחה. רק אנחנו.

לשחרר את התורה

נחזור לרקודים. שמחתנו עם התורה היא בעצם בטוי לשמחתו של ה' בנו. את התורה נתן ה' לנו מתוך פנה שעל ידה ובאמצעותה נוכל למלא את השליחות שלנו בעולם. כאשר אנו גוללים את ספר התורה ורקדים עמו כשהוא סגור אנו מגלים את תוכנו האמתי של אותיות התורה הקדושה – יש ששים רבוא אותיות לתורה! התורה נועדה לישראל!

כך בעצם אנחנו ורקדים עם מי שנתן לנו אותה – עם ה' בעצמו!

ומה מרגישה התורה כאשר ורקדים איתה? כמובן, גם היא שמחה. שמחת תורה היא לא רק השמחה שלנו בתורה, אלא בעקר השמחה של התורה. זו השמחה שאנו דואגים ליצור עברה. כאשר אנו מזכירים לה את תפקידה הגדול – לחבר בינינו לה' – היא מתמלאת שמחה גדולה, שמחת תורה!

חג שמח ורקד!

ר'י

תורה כלם שוים. כלנו מסתדרים במעגל ורקדים. לכן למעגל אין התחלה וסוף, כי תמיד היכן שתצטרף אליו תהיה באמצע. ועם מי אנו מסובבים? עם התורה הגולה. כלומר, גם היהודי הפשוט וגם תלמיד החכם ורקדים עם מה שאנחנו לא מבינים, עם מה שנשאר עבורנו חתום וסתום.

מהו?

שמחתו של ה'

כדי לענות על השאלה הזו אנו צריכים לדעת עוד דבר. ממה ה' יתברך שמח ביום זה, יום שמיני עצרת? חז"ל מלמדים אותנו, כי ביום זה, לאחר חדש אלול, לאחר הימים הנוראים, לאחר שבעת ימי החג, אוסף ה' אותנו אליו ומבקש מאתנו: אנה השארו עמי עוד יום אחד. בתוך כל החגיגה שלנו שארכה כמעט חדשים לא ממש הספקתי לפגוש אתכם. אבל כעת אני רוצה רק אתכם, לשמוח בכם ועמכם.

דמינו לעצמכם חתנה של אחות גדולה. המוני אורחים מגיעים, מברכים את הזוג, מביאים מתנות, ורקדים, ולבסוף אומרים יפה שלום והולכים. מי נשאר עד הסוף, לצלומים? רק המשפחה הקרובה. ואז מכנס אבא את

שאלת השבוע:

מדוע אנו ורקדים בשמחת תורה עם הספר דוקא כשהוא גלול?

בין הפותרים נכונה יגרו שני משחקי חשיבה.

תשובות יש לשלח לדא"ל maosime@gmail.com או בטלפון 079-9211452

עד יום ד' הקרוב

שמחת בית השואבה המרכזית בשילה הקדומה "הנה חג ה' בשילה"

התועדות חגיגית עם | בליווי
הרב יצחק | התזמורת העממית
גינזבורג שליט"א | עם נאור כרמי

בהשתתפות:
ראש המועצה ישראל גנץ וחברי כנסת

19:30 פתיחת שערים

יום שלישי, א' חוה"מ סוכות תשע"ט [15.10.19] מספר
המקומות מוגבל

02-5789111 | A-shiloh.co.il

עזרת נשים פתוחה. סוכה במקום.
10 ש"דמי כניסה.
מומלץ להביא בגדים חמים